

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

HALFETİ (MERKEZ) GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Müslüm KARABULUT

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2017

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

HALFETİ (MERKEZ) GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Müslüm KARABULUT

Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Ardahan, 2017

KABUL VE ONAY

Müslüm KARABULUT, tarafından hazırlanan “**Halfeti (Merkez) Geçiş Dönemleri**” başlıklı bu çalışma, 10.08.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

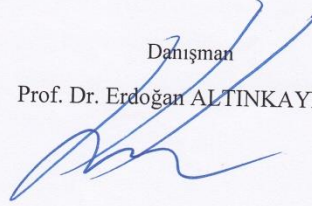
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

Danışman

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Taylan ABİÇ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 28.09.2017

Yrd. Doç. Dr. Zafer AYKANAT

Enstitü Müdürü

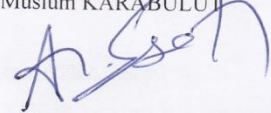

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezimin/Raporum sadece Ardahan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ ☐ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

28.09/2017
Müslüm KARABULUT

ÖZET

KARABULUT, Müslüm. Halfeti (Merkez) Geçiş Dönemleri, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2017.

Yapılan bu yüksek lisans çalışması ile Halfeti yöresinde yöre halkının geçiş dönemlerine bakış açısı değerlendirildi, yöredeki geçiş dönemlerinin eski Türk inanışları ve adetleri ile olan benzerliklerine yer verildi. Kültürel anlamda yayılan, yayıldıkça gelişen Türk kültürünün izlerinin pratik uygulamalar, ritler, ritüeller, dinsel büyüsel işlemler ekseninde Halfeti yöresinde varlığını devam ettirdiği tespit edildi.

Çalışmanın giriş bölümünde, Halfeti yöresinin kısa tarihi, tanıtımı, konumu, bitki örtüsü, iklimi, nüfus, tarım, ekonomi, ulaşım ile şehrin idari yapılanması hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde geçiş dönemlerinin başlangıcı olarak kabul edilen doğum (doğum öncesi, doğum esnası, doğum sonrası) olmak üzere incelenmiş bu geçiş döneminin Türk Halk Kültürü ve Halfeti Halk Kültüründe ortak ve benzer pratik uygulamalar, ritüeller, içerip içermediğinin değerlendirmesi,

Üçüncü bölümde geçiş dönemlerinden düğün (düğün öncesi, düğün sırası, düğün sonrası) olmak üzere incelenmiş bu geçiş döneminin Türk Halk Kültürü ve Halfeti Halk Kültüründe farklı ve benzer pratik uygulamalar ve ritüeller içerip içermediğinin değerlendirilmesi,

Dördüncü bölümde ise geçiş dönemlerinin en son aşaması olan ölüm (ölüm öncesi, ölüm esnası, ölüm sonrası) olmak üzere incelenmiş ve bu geçiş döneminin Türk Halk Kültürü ve Halfeti Halk Kültüründe benzerlik ve farklı pratik uygulamalar ve ritüeller içerip içermediğinin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında yazılı kaynaklara özellikle Türk Halk Edebiyatı alanında yapılan çalışmalardan kitap, makale, sempozyumlarda sunulan bildirilere alan araştırmasında ise doğal gözlem, görüşme, soru kağıdı teknikleri ile sözlü kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Halfeti, Merkez, Geçiş Dönemleri, Doğum, Düğün, Ölüm.

ABSTRACT

KARABULUT, Muslim. Halfeti (Center) Transition Periods, Master Thesis, Ardahan, 2017.

This graduate study assessed the point of view of the local people in the transition period in Halfeti region and the similarities with the old Turkish beliefs and customs of the transitional periods in the region were mentioned. It has been found that the traces of Turkish culture that spread and spread in cultural sense continue to exist in Halfeti region on the axis of practical applications, rituals, rituals and religious magical processes.

In the introduction to the work, brief history, introduction, location, vegetation, climate, population, agriculture, economy, transportation and administrative structure of the city of Halfeti region were given.

In the second part, this transitional period, which is considered as the beginning of the transition periods (prenatal, postnatal, postnatal), evaluates the common and similar practical applications, rituals, whether or not they include Turkish Folk Culture and Halfeti Folk Culture,

In the third part, it is evaluated that this transition period which is examined as a wedding (before the wedding, after the wedding, after the wedding) from the transition periods includes different and similar practical applications and rituals in Turkish Folk Culture and Halfeti Folk Culture,

In the fourth chapter, the latest stages of the transition periods (pre-death, post-death, post-mortem) were examined and it was evaluated whether this transition period included similarities and different practical applications and rituals in Turkish Folk Culture and Halfeti Folk Culture.

During the preparation of the study, the written sources, particularly the studies conducted in the field of Turkish Folk Literature, included natural observations, interviews, question paper techniques and oral sources in books, articles and symposiums.

Key Words: Halfeti, Center, Transition Periods, Birth, Wedding, Death.

TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimim boyunca ders aldığım, çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve tecrübesi ile yol gösteren bilge danışmanım Sayın Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK'a ve yürüdüğüm bu yolda bana her anlamda destek olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Müslüm KARABULUT
ARDAHAN - 2017

KISALTMALAR

Ank. Ankara

Arş. Araştırma

bk. Bakınız

C. Cilt

Çev. Çeviren

Ens. Enstitü

Erz. Erzurum

Hızl. Hazırlayan

İst. İstanbul

KB Kültür Bakanlığı

K.K Kaynak Kişi

MEB Milli Eğitim Bakanlığı

s. Sayfa

S. Sayı

TDK Türk Dil Kurumu

TFA Türk Folkloru Araştırmaları

TTK Türk Tarih Kurumu

Yay. Yayın

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
KISALTMALAR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
1.1. Halfeti'nin Kısa Tarihi.....	2
1.2. Halfeti'nin Coğrafi Özellikleri.....	4
1.2.1. İlçenin Yeri, Yüzölçümü ve Konumu	4
1.2.2. Yeryüzü şekilleri.....	4
1.2.3. İklim	4
1.2.4. Bitki örtüsü	5
1.3. Halfeti'nin Beşeri Coğrafyası, Ekonomisi, İdari Yapılanması.....	5
1.3.1. Halfeti Nüfus Özellikleri	5
1.3.2. Halfeti İlçesinin Tarım Özellikleri.....	7
1.3.3. Halfeti İlçesinin Ekonomi Özellikleri.....	7
1.3.4. Halfeti İlçesinin Ulaşım Özellikleri	7
1.3.5. Halfeti İlçesinin Turizm Özellikleri.....	7
1.4. İDARİ YAPILANMA	8
2. BÖLÜM: DOĞUM ÂDETLERİ	9
2.1. Doğum	9
2.1. 1. Doğum Öncesi	10
2.1.1.1. Kısırlığı Giderme	10
2.1.1.2. Gebelikten Korunma	12
2.1.1.3. Aşerme	13
2.1.1.4. Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması	14
2.1.1.5. Çocuğun Cinsiyeti.....	15
2.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/Uygulamaları	18
2.2. Doğum Sırası	19
2.2.1. Doğum/Doğum Hazırlığı	19
2.2.2. Göbek Kesme/Tuzlama/Yıkama.....	20
2.3. Doğum Sonrası	22

2.3.1. Loğusalık ve Lohusa Sütü	22
2.3.2. Albasması.....	24
2.3.3. Kırk Basması	25
2.3.4. Ad Koyma	26
2.3.5. İlk Gezme.....	27
2.3.6. Aydaş Çocuk.....	28
2.3.7. Yürüyemeyen Çocuk/Konuşamayan Çocuk	29
2.3.8. Huy Kesme.....	30
2.3.9. Sütten Kesme.....	31
2.3.10. İlk Diş/Saç Kesme/Tırnak Kesme.....	31
2.3.11. Kız Çocuklarında Kulak Delme	33
2.3.12. Sünnet	34
2.1.3.13. Kirvelik	37
2.1.3.14. Askerlik.....	39
3. BÖLÜM: DÜĞÜN ÂDETLERİ	42
3.1. Evlilik	42
3.1.1.Evlenme Biçimleri.....	42
3.1.1.1.Görücü Usulü Evlilik.....	42
3.1.1.2. Akraba Evliliği	45
3.1.1.3. Kız Kaçırma	45
3.1.1.4. Berdel	48
3.1.1.5. Levirat.....	49
3.2. Evlilik Yaşı ve Evlenme İsteğini Belli Etme	50
3.3. Evlilik Öncesi.....	52
3.3.1. Kısmet Açma	52
3.3.2. Gelin/ Güvey Seçimi.....	53
3.3.3. Görücülük/ Kız İsteme	54
3.3.4. Söz Kesme/Tatlı Yeme.....	57
3.3.7. Davet/Okuntu	61
3.4. Düğün.....	62
3.4.1 Sağdıç	65
3.4.2. Çeyiz.....	66
3.4.3. Kına	68
3.4.4. Gelin Alma.....	70
3.4.5. Damat Tıraşı.....	73
DÜĞÜN SONRASI	73

3.4.6. Özne Övme	73
3.4.5. Nikâh-Gerdek.....	74
4. BÖLÜM: ÖLÜM ÂDETLERİ.....	77
4.1.Ölüm.....	77
4.1.1. Ölüm Öncesi Bazı İnanış ve Ritüeller	79
4.1.1.1. Ölümü Düşündüren Belirtiler.....	79
4.1.1.2. Kaçınmalar	81
4.2. ÖLÜM SIRASI.....	82
4.2.1. Ölüm Sırasında Yapılan İşlemler	82
4.3. Ölüm Sonrası Yapılan İşlemler	83
4.3.1. Ölünün Duyurulması.....	83
4.3.2. Ölünün Bekletilmesi	84
4.3.3. Yıkama ve Kefenleme	85
4.3.4. Cenazenin Taşınması.....	87
4.3.5. Cenaze Namazı	88
4.3.6. Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler	88
4.4. DEFİN SONRASI	90
4.4.1. Ölünün Eşyaları	90
4.4.2. Devir ve Iskat	90
4.4.3.Taziye	91
4.4.4. Yas süreci.....	94
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	98
KAYNAK KİŞİLER.....	103
FOTOĞRAFLAR	104
ÖZGEÇMİŞ	113

GİRİŞ

Geçiş dönemlerini ele alan bu yüksek lisans tezimizde Halfeti'nin kısa tarihçesini, fiziki ve beşeri coğrafyasını açıkladıktan sonra geçiş dönemlerinden doğum, doğum öncesi, doğum sonrası, doğum sonrası, düğün, düğün öncesi, düğün sonrası, ölüm ölüm öncesi, ölüm sonrasını ele aldık.

Doğum ile hayata gözlerini açan bireyin yaşamı boyunca geçeceği aşamalar hem kişisel hayatı hem de halk kültürü inanmaları açısından son derece önemlidir. Doğum geçiş dönemlerinin en mutlu anı olarak kabul edilir doğum insanoğlu için dünya serüvenin başlaması anlamına gelir bu aşamada ilçede doğum adet ve inanışlarının geleneksel yöntemler ışığında gerçekleştiği, halkın öncelikle pratik uygulamalara, dinsel büyüsel işlemleri tercih ettiğini gözlemledik alternatif tıbbın gelişmesine karşın yöre halkı ilk önce sahip olduğu toprakların bilgisine başvurmuştur.

Geçiş dönemleri içerisinde değişimin en hızlı olduğu ve hareketliliğin en çok yaşandığı dönem evlenme evresidir. Aile kurmak, çocuk sahibi olmak ve soyun devamlılığını sağlamak bu evrenin temelini oluşturur. Yöre halkı töre ve törenler ile dinsel büyüsel inanmaları bir arada barındıran bu evrede İslami usul ve geleneklere bağlı kalarak bu geçiş dönemini yaşamaktadırlar.

Geçiş dönemleri içerisinde değişimin, hareketliliğin en az yaşandığı evre ölüm evresi olmuştur. Bu durumun nedenleri arasında eski Türk inancındaki ölümle ilgili inanç ve işlemlerin İslâm dini ile paralellik göstermesi ve ölümün insanları derinden etkilemesidir.

Yörede halk inanmaları, ritüelleri, dinsel büyüsel işlemlerin bütün canlılığı ile varlığını devam ettirmektedir. Çalışmamızda pratik uygulamaların yanı sıra birçok terim ve inanışın da yer aldığını tespit ettik bunlar nazar, kem göz, kurşun, günah, hocaya gitme, muska yazdırma, adak adama, türbe ve mezar ziyaretleri, dini nikâh, devir ve ıskat gibi İslami inanışların yöre halkı tarafından daha çok benimsendiğini irdeleme ve ortaya koyma şansımız oldu.

1. BÖLÜM : HALFETİ İLÇESİNE GENEL BAKIŞ

1.1.Halfeti'nin Kısa Tarihi

Şanlıurfa'nın ilçelerinden olan Halfeti'nin bilinen en eski yerleşim yeri Rum Kale ve civarıdır. Gaziantep civarından göçenler bu yerleşim yerini Rum Kala, Urumgala yerli halk ise Kaleyi Ruma olarak adlandırdılar.

“MÖ.2000’de bazı devletlerin (Hititler, Asurlar) sancağı altına giren Eski Halfeti yerleşmesinin ilk kurulduğu yerleşme alanı M.Ö.855 yıllarında Kral III. Salmanassar’ın ordusu tarafından işgale uğradığı zaman (‘Şitamrat’) olarak tahmin edilmekteydi. Yunan siyasileri buraya daha farklı olarak (‘Urima’) adını uygun görmüşlerdir. Süryani devleti yöneticileri ise; (Kal’aRhomeyta), ve (HesnatheRomaye) isimlerini sıklıkla kullanıp halk arasında yaymışlardır.”
(Honigmann, 1963:777).

Halfeti tarih boyunca birçok imparatorluğun istilasına uğramıştır. Bu yüzden dolayı her imparatorluk, farklı isimler ile bölgeye egemen olduklarını duyurmak istemiştir. Babil Devletine, Medlere, Perslere kadar uzanan geniş bir tarihsel süreçte ilçe ile sürekli kazanılmak istenilen bir yer olmuştur.

“Yerleşme alanı (M.Ö.612)’de Babil Devleti’nin sınırlarına dâhil olmuştur. Daha sonra Medİmp. ve Pers İmp. Yerleşme alanına sahip olmuştur. Büyük İskender milattan önce 332’de Pers İmp. Sahipliğine son vermesiyle, Urfa yerleşmesi ve Birecik yerleşmesi ile beraber Makedon devletinin sancağı altında kendine yer bulmuştur. Büyük İskender, öldükten yerleşme alanı, (Osrhoene) Kralı tarafının denetimine geçmiştir.”(Çiftçi, 2016: 36-38).

Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesi ve akabinde gelişen savaşlarla beraber Halfeti Bizans ve Sasani devletlerinin sahip olmak istediği bir yer olmuştur.

“Halfeti yerleşmesinin kayıtlarda olan ilk tarihsel süreci Roma İmp. tarafından (Ekamia) ismi ile kurulmuş olmasıdır. Roma İmp. 395’te bölünmesiyle sonra Doğu Roma İmp. (Bizans) sınırları içerisinde kalmış Bizans İmp. ile Sasani Devleti hakim olma savaşları ve mücadeleleriyle sürekli el değiştirmiştir. 640 senesinde Arap devletlerinin işgaline uğramıştır. 661’de Emevi Devleti’nin, 750’de Abbasi Devleti’nin sancağı gölgesine girmiştir. Yerleşme alanı Arap Devletlerin sınırlarına dâhil sonra (Kal’at-ül Rum,) adıyla anılmıştır.”(Çiftçi, 2016: 36-38).

Emevi ve Abbasi devletlerinin mücadeleleri sonucunda Arap egemenliğine giren ilçe sırasıyla Selçuklu, Eyyubi devletleri arasında yaşanan mücadelelerden sonra 1517 yılında Osmanlı Devleti sınırlarına dâhil olur.

“Malazgirt Meydan Muharebesi’nden sonra Selçuklu Devleti sınırlarını buralara kadar uzatmıştır. Daha sonraları Eyyubi Devleti ve Selçuklu Devleti arasında görülen mücadelelere bağlı olarak dönem dönem sancak değiştirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu padişahlarından Yavuz Sultan Han Mısır’a savaşa gittiği 1517, yılında Osmanlı Orduları Halfeti yerleşmesini Osmanlı sınırlarına dâhil etmiştir.” (Yılmaz, 2001:2)

İlçe 1941 yılında Gaziantep ilinin kazası olarak kalmıştır. Daha sonra Şanlıurfa’nın Birecik ilçesine bağlanan Halfeti 1954 yılında Birecik ilçesinden ayrılmıştır. 2000 yılında ise topraklarının sular altında kalması ile ilçe merkezi Karaotlak mevkiine taşınmıştır.

1.2.Halfeti'nin Coğrafi Özellikleri

1.2.1. İlçenin Yeri, Yüzölçümü ve Konumu

Halfeti Şanlıurfa'nın bir ilçesidir. Şanlıurfa ilinin Kuzeybatısını oluşturmaktadır. Batısında Gaziantep iline bağlı Araban, Yavuzeli ve Nizip ilçeleri, Kuzeyinde Adıyaman iline bağlı Besni ilçesi, Doğusunda Bozova, Güneyinde ise Birecik ilçesi bulunmaktadır.

Yüzölçümü 646 Km²'dir. Rakım 525 Metredir. 37 derece - 15/37-52 Enlem ve Boylam dereceleri arasında yer alır. İlçe merkezinin Fırat sahili yeşil bir kıyı şeridi şeklindedir. Sahilden itibaren en geniş yerde 200 metreden sonra sarp kayalıklar başlar. İlçe merkezi bu kıyı şeridi üzerinde ve sarp kayalıkların yamacında kurulmuştur.

İlçenin ilk yerleşim yeri Rumkale'dir. Daha sonra ilçe merkezi Eski Halfeti olmuştur. *"Eski Halfeti'nin sular altında kalmasıyla Eski Halfeti 2000 yılından sonra topraklarının 2/5'ini (180 hektar) kaybetmiştir."* (Boyraz, 2016:87). Birecik Barajı inşasından dolayı Eski Halfeti 3 mahallesini suya teslim etmiştir. Başbostan, Çekem Mahalleritümüyle Şimaliye ile Rüştüye Mahallelerini ise kısmen su altında almıştır. İnsanlar yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalmıştır ilçe Eski Halfeti ve Yeni Halfeti olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Eski Halfeti'de halen yaşayan insanlar vardır bu yerleşim yerinin büyük bir kısmı halen sular altındadır.

1.2.2. Yeryüzü şekilleri

İlçe kayalıklar üzerine inşa edilmiştir. Yeryüzü şekli dağınıktır. Fırat nehri kenarında olan Halfeti ovası yer yer tepelerle çevrilidir. İlçe sarp kayalıkların yamacında yer alır.

1.2.3. İklim

Halfeti'de sıcak ve ılıman bir iklim hâkimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışlar nispeten ılık ve az yağışlı olarak geçer. Halfeti'ye kış aylarında yaz aylarından çok daha fazla yağış düşmektedir. *"En düşük soğuk ayların sıcaklık ortalamaları (2,3) derece rakamla ocak ayında tespit edilmiştir. En yüksek sıcak değerlerin ortalamasının en fazla oranla, (39,9) derece ile Temmuz ayı içerisinde ölçüldüğü bilinmektedir. Eski Halfeti yerleşmesinin en*

yüksek sıcaklık ortalamalarının (24,9) derece ile görüldüğü kayıtlara geçmiştir”(Çiftçi, 2016: 25). Mevcut iklim bitki örtüsünü de etkilemiştir. Bu yağış türü de küçükbaş hayvancılığa uygun bir ortam sağlamıştır. Kar yağışına çok az rastlanır. Don olayı çok nadir gerçekleşmektedir.

1.2.4. Bitki örtüsü

Halfeti’de bitki örtüsü oldukça azdır. “Yerleşim alanlarına yakın (600 metre), yükseltideki yamaçlar boyunca (kekik), (adaçayı), (geven), (devedikeni), (yabani hardal), vb. gibi bozkır bitki toplulukları karakterini barındıran zayıf, çalı kökenli, bitkiler görülebilir.”(Çiftçi, 2016:29). İlçenin coğrafi konumu, dik ve sarp kayaların geniş yer alması, toprak örtüsünün zayıf olması ve ikliminden ötürü bitki örtüsü bakımdan fakir bir ilçedir.

1.3. Halfeti’nin Beşeri Coğrafyası, Ekonomisi, İdari Yapılanması

1.3.1. Halfeti Nüfus Özellikleri

Bir yerleşim yerinin nüfusa göre dağılımını etkileyen bazı faktörler vardır bunlar iklim, yer şekilleri, ulaşım, tarımsal faaliyetler, sanayi, özel sektör gibi faktörlerdir. Ancak Halfeti bütün bu özelliklerden mahrum bir ilçedir. İlçe ekilebilir arazi oranının az olması, sarp kayaların geniş yer alması, sanayinin gelişmemesi, özel sektörün yok denebilecek az olmasından dolayı ilçede nüfus hareketliliği çok azdır.

Halfeti yukarda da bahsedilen nedenlerden dolayı göç alan bir ilçe değildir. İlçe’de mevcut nüfus potansiyeli koruma yönünde çalışmalara gidilmiştir. “Yeni Halfeti yerleşmesinde (2004-2005) yıllarında Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından 160 adet afet konut yapılmıştır. İhtiyaç sahipleri yapılan konutları teslim alarak, dışarıya verilen, insan hareketinde azalmalar tespit edilmiştir.”(Çiftçi, 2016:38). İnşa edilen bu konutlar sayesinde göç hareketliliği azaltılmaya çalışılsa dahi özellikle Gaziantep ve Şanlıurfa ve Birecik ilçesine göçler yaşanmaktadır. “Şehir nüfus oranı % 21, kırsal nüfusun % 79 olan kırsal özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda Halfeti, merkeze bağlı 2 kasaba (Yukarı Gökü, Argıl) ile 33 köyle bu alanlara bağlı toplamda 49 mahalleyle, 646 km² bir alana merkezlik yapan küçük bir şehir merkezidir.” (Boyras, 2016: 105).

Halfeti’de doğmuş ve Halfeti nüfusuna kayıtlı olan insanların birçoğu işsizlikten dolayı yurtdışında yaşamayı tercih etmektedir. Göç alan değil göç veren bir ilçe olarak Halfeti’de tarihi turistik faaliyetlerinin geliştirilmesi ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi ile verilen göçün tersine dönmesi hedeflenmektedir.

Tablo 1: Halfeti İlçesi'nin 1935-2015 Yılları Kır ve Şehir Nüfus Miktarları

Yıllar	ŞEHİR TOPLAMI	KIR TOPLAMI	TOPLAM
1935	1989	16775	18764
1940	1753	8014	9767
1945	1421	12693	14114
1950	1512	12723	15685
1955	2105	14173	20193
1960	2196	19546	21742
1965	2622	22367	24989
1970	3315	24476	27791
1975	3689	24919	28608
1980	3258	22594	25852
1985	2333	28367	30700
1990	4128	31930	36058
2000	2766	31636	34402
2007	10238	30562	40800
2008	9609	31138	40747
2009	8985	31479	40464
2010	8457	31378	39835
2011	8522	31371	39893
2012	8536	31073	39609
2013	8555	30182	38737
2014	8483	29862	38345
2015	37930	Veri Yok	37930

Tablo 2: Halfeti İlçesi'nin 2007-2015 Yıllar Arası Kadın-Erkek Nüfus Miktarları

Yıl	Halfeti Nüfüsü	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2015	37.390	18.416	19.514
2014	38.345	18.581	19.764
2013	38.737	18.830	19.907
2012	39.609	19.306	20.303
2011	39.893	19.451	20.442
2010	39.835	19.463	20.372
2009	39.835	20.014	20.450
2008	40.747	20.213	20.534
2007	40.800	20.211	20.589

Kaynak: TÜİK

1.3.2. Halfeti İlçesinin Tarım Özellikleri

Toplam ekilebilir arazinin % 98 inin kuru % 2 sinde sulu ziraat yapılmaktadır. Kuru ziraatın başlıca ürünleri buğday, arpa, mercimek, antepfıstığı, ve zeytindir. Arazilerinin taşlı ve engebeli olması ve arazilerin küçük parçalar halinde bulunması makineleşme düzeyini düşürmektedir. Antep fıstığı en çok ekilen ve ticareti yapılan üründür.

1.3.3. Halfeti İlçesinin Ekonomi Özellikleri

İlçede sanayi gelişmemiştir. İlçe de temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Küçük çaplı un değirmenleri ve briket imalathaneleri dışında bir tesis, veya iş hanı mevcut değildir. Nüfusunun da az olması nedeni ile daha yakın olan Birecik ve özellikle de Gaziantep'de sanayinin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Soğuk demircilik, marangozluk, ayakkabıcılık, oto tamirciliği gibi çalışma dalları dahi canlılık göstermekten uzaktır.

1.3.4. Halfeti İlçesinin Ulaşım Özellikleri

İlçe merkezi Gaziantep - Şanlıurfa karayolunun (İpekyolu) 40 Km. uzunluğundaki asfalt bir yol ile bağlanmıştır. İlçe merkezinin Şanlıurfa'ya uzaklığı 120 Km. Gaziantep'e uzaklığı 105 km'dir. Yaz ve kış mevsiminde bütün köylerle ulaşım sağlanmaktadır. Denizden uzaklığı sebebiyle denizyolu ulaşımı bulunmamaktadır. İlçe'de hava yolunu tercih edenler, Gaziantep veya Şanlıurfa'ya gitmektedirler. İlçe'de tren güzergahı da yoktur.

1.3.5. Halfeti İlçesinin Turizm Özellikleri

Halfeti'nin tarihi ve turistik açıdan gelişmesi ve tanıtılması için Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Merkezi İtalya'da olan Cittaslow ekibi faaliyetlere devam etmektedir. İlçe yavaş şehir olarak da tanıtılır. Cittaslow Halfeti'nin uluslararası alanda tanıtılmasına etkili olan bir kurumdur.

"Cittaslow, (nüfusu) 50,000'ni geçmemiş yerleşme alanlarının üyesi olabildiği bir kurumdur. Yerleşme alanlarının geçmişten gelen, gelenek-göreneklerini, yeme içme, kültürlerini, tarihi dayalı karakterlerini korumalarını sağlayan ve kriterler belirleyen bir

yapılanmadır. Merkezi “İtalya’da bulunan (27 ülkeden 176 şehrin dâhil olduğu) Cittaslow’a Türkiye’den her geçen gün istek ve aday yerleşme alanları çoğalmaktadır.” (cittaslowturkiye.org, 20.06.2017 – 13:00).

Halfeti’nin en tarihi yeri eski Halfeti’dir. İlçede tekne turları yapılmaktadır. Bir zamanlar normal bir yerleşim mekânı olan ilçenin bazı mahalleri suyun altında kalmıştır. Tekne turları ile suyun altında kalan mezarlar, okullar, camiler, evler üzerinden geçilmektedir. Gap köprüsü inşa edilen ve kıyıya atılan dubalarla yöresel yemeklerin tanıtıldığı hem görsel, hem tarihi, hem de turistik fonksiyonları bir arada yaşayan ve yaşatan Halfeti yerli ve yabancı birçok ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır.

1.4. İDARİ YAPILANMA

İdari yapılanma bir şehirde yer alan bütün resmi ve özel kurum ve kuruluşları içerir. Halfeti ilçesinin nüfusu çok az olduğundan dolayı ilçe de idari yapılanma ihtiyaca göre belirlenmiştir.

Kaymakamlık	Adliye	İlçe Emniyet
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Tedaş	K-1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Tapu Sicil Müdürlüğü	İlçe Sağlık Müdürlüğü	İlçe Jandarma Komutanlığı
Milli Emlak Şefliği	Türk Telekom Müdürlüğü	İlçe Müftülüğü
İlçe Özel İdare	Özel İdare Müdürlüğü	Belediye
İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü	Ziraat Odası	Ticaret Odası
İcra Müdürlüğü	Ziraat Bankası	Noter
Mal Müdürlüğü	İlçe Tarım Müdürlüğü	Ziraat Odası
Seçim Müdürlüğü	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Tarımsal Kalkınma Ajansı

İlçenin bütün resmi işlerinin yürütüldüğü, devlet dairelerinin, bankaların ve diğer bütün kamu kurum ve kuruluşlar Yeni Halfeti’de inşa edilmiştir. Ayrıca ilçe’de 4 cami, 2 kargo şubesi, 3 eczane mevcuttur. İlçe halkının ihtiyaçlarını karşılamak için 1 zeytinyağı fabrikası, 11 adet değirmen, 5 ekmek fırını, 11 market, 14 lokanta hizmet vermektedir.

2. BÖLÜM: DOĞUM ÂDETLERİ

Geçiş dönemlerinin başlangıcı ve en mutlu anı olarak kabul edilen doğum Anadolu’da çeşitli uygulamalar ve ritüelleri kapsayacak şekilde; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç bölümden oluşur.

2.1. Doğum

a) Türk Halk Kültüründe

Doğum hadisesi sembolik olarak ölüm karşısında insanoğlunun her daim var olma ve geleceğe umutla bakma adımı olarak dünyanın varoluşundan bugüne kadar devam eden bir mutluluk veren bir hadisedir.

Doğum içerisinde birçok duyguyu barındıran bir olaydır. *“Evlenmenin bir amacı da, çocuk sahibi olmaktır. Bundan ötürü gebelik aileye kıvanç, doğum ise mutluluk getirir.”*(Güzelbey, 1981: 19). Doğum hayata atılan ilk adım olmasının yanı sıra soyun devamını ve sürekliliğini içerir. *“Annenin göğsünden ayrılan birey, yetişkinlerin dünyasına adım atacak ve geleceğin anne veya baba adayı olacaktır.”* (Campbell, 2000:157). Hayata ilk adımı atan her birey yaşadığı coğrafyadaki toplumun varlığını ileriye taşıyacak bir kültürel aktarıcıdır bunu sağlayan en önemli husus ise doğum ritüelidir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde doğum geçiş dönemlerin en mutlu anı olarak kabul edilir. İlçe’de aile bir ocak ise, çocuk ailede ocağı tütürür anlayışı hâkimdir. Yöre insanı eskiden tarım ve hayvancılık ile uğraştığı için bilinçsiz üreme ve çok çocuk sahibi olma arzusu eğitimsizliğin de etkisiyle artmıştı çok çocuk yapmak önemli bir husus olarak görülmekteydi.

“Az çocuğu olanın sesi çıkmaz hiç çocuğu olmayan hiç konuşamaz”bu anlayış eskiden Halfeti yöresinde kabul görürdü çok çocuk sahibi olmanın aileye ve bireye itibar, prestij, caydırıcı güç ve ekonomik olarak fayda sağlayacağı algısıhâkimdi ancak yeni jenerasyon bakabildiği, ilgilenebildiği kadar çocuk yapmayı tercih etmektedir.

2.1. 1. Doğum Öncesi

Doğum öncesinde bazı ritüeller vardır bunlar kültürel çevreye/muhite göre değişkenlik gösterir. Doğum öncesinde yapılan bütün uygulamaların temel amacı doğacak olan bireyin sağlıklı ve huzurlu bir şekilde yaşama başlaması içindir. Bu geçiş sürecinde *“Gebe kadının gebeliğinin başlangıcından, doğuma kadar geçen sürede pek çok inanmaya, geleneğe, göreneğe uyması beklenir.”* (Başçetinçelik, 1998:127). Doğum öncesi dönemde hazırlıklar, kaçınmalar, ritüellerin tamamında sadece geleneksel uygulamalara başvurulmaz bunun yanında alternatif tıptan faydalanılır.

2.1.1.1. Kısırlığı Giderme

a) Türk Halk Kültüründe

Kısırlık halk dilinde döllemeyen, çocuk sahibi olamayan, üreyemeyen kişilere verilen isimdir. Kısırlık hadisesi Batı’da genellikle bir hastalık, tedavi gerektiren bir hadise olarak karşılanırken Doğu’da ise eksiklik ve kusur olarak kabul edilir. Çünkü kültür dediğimiz kavramı o yöredeki toplumsal beklentiler şekillendirir. Anadolu’da erkek çocuk sahibi olunması kadına daha çok değer verilmesine neden olmuştur. Genelde çocuk sahibi özelde erkek çocuk sahibi olmak bir sosyal statü olarak kabul edilir bu yüzden çocuk olmadığı zaman suçlu olan daimakadındır. Çocuğu olmayan kadına dölösüz, soysuz, uğursuz, kısır ve kor ocak gibi lakaplar takılır. *“Kusur genellikle kadında arandığı için bu tür uygulamalara erkeklerin başvurduğu pek görülmemektedir.”* (Çıblak, 2005: 166). Allah’ın bir cezası olarak gönderildiğine inanılan kadın aile içerisinde dışlanır/ötekileştirilir.

Genel çerçeveden bakıldığında ise çocuk sahibi olamamanın bireyler üzerinde bir takım olumsuz etkileri olduğunu söyleyebiliriz anneye etkilerini: doğuramama (kadınsal eksiklik) analık duygusundan evlat desteğinden eksik kalma, doğum sürecinde anneler için uygulanan (lohusa, gebelik, aşırme, göbek kesme, ad verme) gibi bazı geçiş dönem ritüellerinden yoksun kalarak diğer kadınlardan kendini aşağı görmek, babaya etkilerini ise doğurtamama (iktidarsızlık), babalık duygusundan mahrum kalma, soyun devamını sağlayamama, baba oğul ilişkisini yaşayamama sonucunda kendini toplumdan dışlanmış bir birey olarak görme şeklinde açıklayabiliriz.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde çocuğu olmayanlar için büyüsel nitelikli davranışlar, özel ritüeller ve uygulamalar mevcuttur çünkü her kültürel yapı karşılaştığı sorunlara, kendi kültürel değerleri ekseninde yanıtlar arar.

Gelişen teknoloji ve alternatif tıptaki ilerlemeler ile beraber bunun yanı sıra ziyaret yerleri, adak adama gibi geleneksel uygulamalar yörede canlılığını korumaktadır. Özellikle çocukları olmayan kişilerin sürekli olarak gidilen ve medet umduğu yöre halkı tarafından benimsenen türbelere giderler bu gidişlerin temel sebebi eski Türk inanış ve uygulamaları arasında yer alan Atalar kültüdür ata ruhundan medet uma ve ziyaret etme bu ritüellerin temelini oluşturur. Yörede gidilen türbeler arasında İmam Bakır Türbesi, Rahime Hatun Türbesi, Şeyh Nasır Türbesi, Salman-ı Farısı Türbesi yer alır. Bu türbeler için "zaret, ziyaret" sözcüğü kullanılır.

En çok ziyaret edilen türbe ise Şeyh Müslim türbesidir türbenin önünde dualar okunur ve türbe içerisinde yer alan büyük ağaçlara adaklar adanır burada çocuklarının olup olmadığını öğrenmek için konaklar ve uyurlar. *"Uygur Türklerinde çocuk sahibi olmak için uygulanan yöntemlerden birisi de kutsal mekânlara (kabir, türbe, camii vb.) gidilerek çeşitli pratiklerin yapılmasıdır."* (Öger, 2012: 1680). Halfeti yöresinde de bu pratikler devam etmektedir. Türbe içerisinde yer alan çeşmenin suyunun nurlu olduğuna inanılır bu sudan içerler ayrıca türbe içerisinde şeker ve lokum dağıtılır.

Türbe ve yatır ziyaretlerine gidilirken uyulması gereken adap kuralları vardır bunlar yörede kabul edilen ve uygulanan kurallardır:

- Zarete gidilirken abdest alınır (K.K.14-17-23).
- Bizde zaretin içine ayakkabı ile girmeyiz (K.K.14-17-23).
- Dedikodu, boş söz ve siyaset konuşulmaz(K.K.14-17-23).
- Sağ ayakla zarete girmeye dikkat edilir (K.K.14-17-23).
- Zaret içendeki toprak, taş ve örtüler alınmaz(K.K.14-17-23).
- Zarette kadınlar açık giyinerek gidemez, başörtülü gidilir (K.K.14-17-23).
- Zarette yüksek sesle dua etme, konuşma hoş karşılanmaz(K.K.14-17-23).
- Zaretten çıkarken geri-geri giderek çıkılır, sırt dönülmez(K.K.14-17-23).

Halfeti'de ayrıca şeyhlere gidilir ve buradaki şeyhlerden muska yapması istenir ve

muskanın güç verici ve koruyucu olduğuna inanılır küçük kağıtların üzerine genellikle üçgen şeklinde yazılan muska boynunda taşır. Halfeti’de gidilen şeyhler Şeyh Mistefa, Şeyh Sinan (Şeyh Sino), Şeyh İbrahim Heil’dir.

- Çocuğu olmayana kor ocağ ve jine kem (eksik kadın) denir (K.K.8-16-19-21).
- Sorun genellikle kadındadır diye inanılır (K.K.8-16-19-21).
- Halfeti’de yeni evlenen çiftlerden hemen çocuk beklenir eğer çiftlerin çocukları uzun bir süre olmazsa birtakım dedikodular başlar (K.K.8-16-19-21).
- Toğlık adındaki yeşil bitki tarladan toplanır sıcak suyla kaynatılır ve buğusuna oturulur toğlık Halfeti’nin bütün arazilerinde bulunur toğlık rahim damarlarına, rahmin iltihabına ve rahmin kurummasına çok iyi gelir (K.K.8-16-19-21).
- Doğum yapan kadının kırkinci günü yıkandığı suyla bebek sahibi olmak isteyen kadın da yıkanır (K.K.8-16-19-21).
- Gebe kalmayan kadının beli çektilir (K.K.8-16-19-21).
- Sıcak suyun veya keçi kılının buğusuna oturulur (K.K.8-16-19-21).
- Kaplıcalara gidilir (K.K.8-16-19-21).
- Kasık önce ovulur sonra çektilir (K.K.8-16-19-21).
- Küçük yer olduğu için önce sağlık veya aile yardım merkezine gidilir sonra mümkünse Antep veya Urfa’daki hastanelerin kadın doğum uzmanlarına gidilir (K.K.8-16-19-21).

2.1.1.2. Gebelikten Korunma

a) Türk Halk Kültüründe

Çocuk konusunda Kazaklar: “*verirse Allah verir*” (Kalafat, 1999: 67). Anlayışına sahiptirler bu husus eskiden Halfeti ilçesinde çocuk evin bereketidir, çocuk rızkıyla doğar anlayışı ile paralellik göstermektedir. Ancak zamanla eğitim düzeyinin artmasıyla yeni kuşak bakabildiği kadar çocuk yapmayı tercih etmiştir. “*Erzurum’da gebe kalmak istemeyen kadının kedi yavrusunu atın üzengisinden geçirmesi, yılan kabuğu adı verilen bitkinin tütsüsüne oturması, rahime ebegümeci veya yumurta sarısı ile çiriş unundan yapılmış hamuru koyması ile gebelikten korunacağına inanılır.*” (Sezen, 1993:55). Her kültürde gebelikten korunmak için farklı uygulamalar ve inanışlar mevcuttur.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde gebelikten korunmak için çeşitli pratiklere başvurulur. Gebelikten korunma kararı ortaklaşa alınır. Gebelikten korunmanın sadece aile içinde bilinen bir durum olmasına özen gösterilir. Yörede gebelikten korunmak için başvurulmuş eski inanışlar ve ritler gelişen tıpla beraber azalsa dahi varlığını muhafaza etmiştir.

- Kadın rahmine döl yoluna aspirin konur (K.K.3-17-28).
- Aç karına soda suyuna atılan aspirin içilir ve çocuk düşer (K.K.3-17-28).
- Kına iyice ezilir kaynatılarak kadına içilir (K.K.3-17-28).
- Rahime parçalanmış yeşil Arap sabunu konur ve rahim yıkanır (K.K.3-17-28).
- Doğum kontrol hapları içilir (K.K.3-17-28).
- Erkek korunur (K.K.3-17-28).
- Antibiyotik kullanılır (K.K.3-17-28).
- Lahana kaynatılır ve suyu içilir (K.K.3-17-28).
- Kadın yüksekte atlar, ağır işler verilir(K.K.3-17-28).
- Bol saman tozu içilir (K.K.3-17-28).
- Kadın aç iken katranı suya koyar ve içer(K.K.3-17-28).

2.1.1.3. Aşerme

a) Türk Halk Kültüründe

Hamilelik esnasında annede meydana gelen değişimlerden biri de beslenme alışkanlığındaki değişikliklerdir. Aşerme yüklü olan kadının canının yerli yersiz vakitte canının bir şeyler çekmesidir. Aşermek eskiden gelişmemiş yörelerde gebeliğin bir belirtisi olduğundan dolayı sevinçle karşılanırdı aşerme hususu anne karnında bebeğin olgunlaştığı ve geliştiğine işaret olarak kabul edilir.Aşerilen yiyecek içecek ile doğacak olan çocuğun cinsiyeti arasında tahmini bir bağ kurulmuştur.

“Aşeren kadınların; ister iyi olsun, ister kötü olsun aşerdiği şeyin tadına bakması gerekir. Aşerdiği şeyi yemediği takdirde çocukta bir zarar bırakacağına inanılır. Her kadın farklı şeylerde yoğunlaşarak aşerir. Eğer ekşi yemeklere aşerirse kızı olacağı, tatlı şeylere aşerirse oğlu olacağına inanılır.”(Biçer, 1991: 3).

Aşeren kadının talepleri göz ardı edilmemelidir. Aşeren kadının talebi yerine getirilmezse çocuğun eksik, sakat doğacağına inanılır çünkü anne kendi için değil yavrusu için aşeriyordur. Doğacak olan bebeğin sağlığı söz konusu olduğundan mevsiminde yetişmese dahi aşerilen şeyin teminini hususuna çok önem verilir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Aşeren kadının istediği yerine getirilmezse bu günah sayılır(K.K.1-4-16-17).
- Canı çektiği şeyi yiyemeyen kadının çocuğu sakat doğar(K.K.1-4-16-17).
- Et yiyenin erkeği yeşillik yiyenin kızı olur(K.K.1-4-16-17).
- Anne çok süt içerse kızı olur (K.K.1-4-16-17).
- Karadut zararlı olduğu için anneye yedirilmez(K.K.1-4-16-17).
- Aşerdiğini yemeyen annenin bebeğinde vücudunda benler olur(K.K.1-4-16-17).
- Canı çok şey aşerenin oğlu olur(K.K.1-4-16-17).
- Karpuz ve ayva yiyen annenin bebeğinin güzel olur(K.K.1-4-16-17).
- Zeytin yerse kadın çocuğun göz rengi siyah olur(K.K.1-4-16-17).
- Kadının canı en çok eriği çeker(K.K.1-4-16-17).

2.1.1.4. Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması

a) Türk Halk Kültüründe

Doğacak olan çocuğun öncelikle sağlıklı, eli yüzü düzgün bir şekilde doğması ve gebe kadının bu süreç zarfında zarar görmemesi için doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrasında bir takım ritüeller ve pratik uygulamalara başvurulmaktadır çünkü hayata yeni adım atacak olan bebeğin doğumun her aşamasından etkileneceğine inanılır bazı uygulamaların yapılmasında fayda gözetilirken bazılarında da kaçınılır bu yüzden geleneksel uygulamaların, yetersiz kaldığı yerlerde mutlaka alternatif tıpa başvurulur.

“Doğum ile ilgili olarak, çocuk daha doğmadan, henüz annesinin karnundayken bir sürü hazırlık ve uygulama yapılır. Dünyaya gelecek çocuğun sağlıklı doğması, karşılaşabileceği bütün tehlikelerden korunması için sadece anne babası değil, bütün akraba ve çevredeki insanlar özen gösterirler.”(Bayatlı, 2011: 161).

b) Halfeti Halk Kültüründe

Doğum yapacak olan anne adayına bazı yasak ve öneriler getirilir. Anne adayını bunlara uymak zorundadır. Doğacak çocuğun çirkin, sakat olmaması için kadın aşerdiği her şeyi yemek zorundadır, aksi halde çocuk eksik doğar.

- Hamile eğer ölü görse çocuğu sakat doğar(K.K.13-17-28-29).
- Çocuğu yaşayamayan kadın, çocuğu hiç ölmeyen bir kadına gider, geniş yakalı bir elbise giyen bu kadının üstünden altına doğru besmele çekilerek üç kez geçirilir, bu sayede çocuğun ölmeyeceğine sağlıklı yaşayacağına inanılır buna yakadan geçme denir(K.K.13-17-28-29).
- Anne adayını sıcak suyu yere serperken bismillah der (K.K.13-17-28-29).
- Yük ve eşya taşımaz, mala ve ahıra girmez (K.K.13-17-28-29).
- Kötü kem gözden korunması için mavi boncuk takılır (K.K.13-17-28-29).
- Gebe kadına fazla hamur işi yedirilmez (K.K.13-17-28-29).
- Çocuğu benekli olmasın diye ciğer yenmez(K.K.13-17-28-29).
- Kadının yatarken sırt üstü yatar düşük yapmasın diye(K.K.13-17-28-29).
- Anne canının her çektiği şeyi yemek zorundadır, az yemesi doğacak olan bebeğin dudağının titremesine neden olur (K.K.13-17-28-29).
- Bebek doğduktan sonra sağlıklı yaşaması için ise eğer çocuk sürekli ağlıyor ise nazar/kem göz dediğinde inanılır ve kurşun döktürülür kurşundan sonracevşen yastığının altına konur (K.K.13-17-28-29).

Yörede halk inanışları, dinsel inanmalar ve ritüellerin yanı sıra sağlık ocakları, aile planlama merkezleri gibi alternatif tıbbı da başvurulur her iki yöntemde kullanılır.

2.1.1.5. Çocuğun Cinsiyeti

a) Türk Halk Kültüründe

Hamilelik döneminde en çok merak edilen hususlardan biri de doğacak olan bebeğin cinsiyetidir. Doğacak olan bebeğin cinsiyetine göre ortam hazırlanır bebeğin bezleri zıbınları kundakları işlenir hangi renk elbise giydirileceği belirlenir. Doğacak çocuğun cinsiyetinin merakı ve tahmini beraberinde birçok halk inanışının da doğmasına vesile olmuştur.

“Anadolu’da konuyla ilgili olarak; Kadının fiziksel görünümüne bakılarak, kadının yediklerine bakılarak, kadının davranışlarına bakılarak, çocuğun ana karnında oynama süresine bakarak, sancının geliş biçimi dikkate alınarak çeşitli yorumlar yapılmaktadır. Günümüzde ise; çocuğun cinsiyetiyle ilgili geleneksel yorumlardan daha yoğun olarak modern tıp yöntemlerine başvurulduğu gözlenmektedir.”(Artun, 1998: 4-28).

Her yörede doğacak olan çocuğun cinsiyetini belirlemek için farklı farklı ritüellere ve uygulamalara başvurulur.

“Çorum’da gelinin ilk çocuğunun erkek olması için yatağına erkek çocuk yatırılır. Balıkesir’de çeşmenin önüne bir tarak ve bir bıçak bırakılarak gerdek sabahı bunlar geline aratılır. Önce tarağı bulursa kızının olacağına, bıçağı bulursa oğlunun olacağına inanılır. Çanakkale’de çocuğu olmayan kadınlar, içerisinde su kuyusu bulunan caminin suyundan içerlerse, çocuklarının olacağına inanırlar.”(Kalafat, 1996:5-6).

Bazı yörelerde bebeğin anne karnındaki yeri ve konumu bile cinsiyet için bir öngöründe bulunma imkânı sağlamıştır. *“Çocuk, ana karnında 3,5 aylıkken oynarsa oğlan, geç oynarsa kız; karnın sağ tarafında oynarsa erkek, sol tarafında oynarsa kız; kadının karnı sivri ise doğacak çocuk erkek, yuvarlaksa kızdır.”(Küçük, 1987:249).*

Genel olarak babadoğacak çocuğun cinsiyetinin erkek olmasını arzular ev bir ocak ise kendisinden sonra bu ocağı tütürecek, soyun devamını sağlayacak bir oğul isteği tarihsel geçmişimizden bu yana geçerli olan bir hadisedir.

Bu tarihsel gerçekliği doğrulayan birçok husus vardır. *"Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul babadan görmeyince sufra çekmez. Oğul atanunyetirüdür, iki gözinün biridir. Devletli oğul kopsa ocağınunközüdür." İfadesinde olduğu gibi Avşarlarda, ailenin ocağını tüttürecek olan yani soyun devamını sağlayacak olan erkek çocuktur. Erkek çocuk yoksa ocak batar."* (Altınkaynak, 1999:65).

Kam Gan oğlu Han Bayındır, geleneksel olarak yılda bir kere ziyafet düzenler ve bu ziyafet hazırlığında üç çeşit otağ kurdurur bunlar: Ak Otağ, Kızıl Otağ ve Kara Otağdır. *"Kimün ki oğlu kızı yok kara otağa kondurun, kara kiçe altına döşen, kara koyun yahnısındanöninegetürün, yir-ise yisünyimez- ise tursun gitsündimiş- idi. Oğlı olanı ağ otağa kızı olanı kızıl otağa kondurun, oğlı kızı olmayanı Allah Ta'alakargayupdur, biz dahıkargaruzbellübilsündimiş idi."*(Ergin: 1994:78). Hemen hemen bütün örneklerde erkek çocuk sahibi olma hususuna son derece önem verildiği görülür.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Bir diş sarımsak anne adayının vücuduna sürülür bu koku yoğun ve sürekli ise erkek, hafif bir koku kalıyor ve çabuk geçiyorsa kızı olur (K.K.1-4-16-17).
- Anne karnın sağından guruldama geliyorsa erkek çocuğu olur(K.K.1-4-16-17).
- Gelinin karnı sivri ise erkek oğlu olur(K.K.1-4-16-17).
- Annenin saçı dökülmeye başladıysa erkek olur (K.K.1-4-16-17).
- Anne hamilelik boyunca zayıf kalsa çocuğu kız olur(K.K.1-4-16-17).
- Annenin sağ bacağı şişer ise erkek çocuğu olur(K.K.1-4-16-17).
- Gelinin burnunda büyüme varsa erkek, yoksa kız olur(K.K.1-4-16-17).
- Anne gebeyken sürekli ve uzun süreli uyuyorsa kızı olur (K.K.1-4-16-17).
- Anne adayına arkadan bakıldığında yüklü olduğu belli olmuyorsa erkek evladı olur(K.K.1-4-16-17).
- Annenin elleri aşırı kurursa kız çocuğu olur (K.K.1-4-16-17).
- Uykusunda hangi cinsiyette görüyorsa o olur (K.K.1-4-16-17).
- Annenin idrarı beyaz ise oğlu, aşırı sarı ve koyu ise kızı olur(K.K.1-4-16-17).
- Anne adayının ayakları üşüyor ve bu durum sürekli olarak devam ediyorsa bebek erkek olur derler(K.K.1-4-16-17).

- Hamile olan anne adayının göbeğin dik duruyorsa oğlun, basket yuvarlak ve şişkin duruyorsa kızınız olacak derler(K.K.1-4-16-17).
- Annenin karnında tüylenmeler varsa kız evladı olur(K.K.1-4-16-17).
- Annenin göbek çizgisi koyulaşırsa erkek olur (K.K.1-4-16-17).
- Annenin saçlarında az dahi olsa kızılılaşma olursa kızı olur(K.K.1-4-16-17).
- Hamile iken anne buhara oturur ve dua okunursa erkek olurkarnın sağından gurultu gelmesi erkek bebeğe işaret eder(K.K.1-4-16-17).
- Bebek karnın alt tarafında ise erkek, üst tarafında ise cinsiyetinin kız olduğu anlamına gelmektedir (K.K.1-4-16-17).

2.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/Uygulamaları

a) Türk Halk Kültüründe

Anne karnında yer alan çocuğun sağlıklı doğması ve yaşaması için annenin hamile iken bazı şeylerden kaçınması gerekmektedir. Anne ve çocuk arasında duygusal bir bağ vardır. Annenin etkilendiği her şeyden karnındaki çocuğu da etkileneceğine inanılır bu yüzden bazı meyveler yenmez bazı hayvanlara bakılmaz. *“Urfa’da gebe kadınlar ayıya, tavşana bakmaz, bakarsa çocuğun baktığı hayvana benzeyeceğine inanılır. Can eriği yemez, yerse çocuğun başında erik büyüklüğünde çıban olacağına inanılır.”* (Nahya, 1984:75). Urfa yöresinde kaçınmalar böyle iken *“Gaziantep’te hamile kadının güzel şeylere bakar. Ciğer yemez. Çocuk kıllı olur diye tüylü meyve yemez. Çocuğun gözü kırmızı olmasın diye hamile balığa bakmaz. Çocuk sivri dilli, hain, suskun olur düşüncesiyle yılanı bakılmaz.”* (Yüksel, 2007: 83). Her yörede her kültürde gebelik esnasında farklı ritüeller ve uygulamalara rastlanılmaktadır.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Hamile olan kadın iyi beslenir tam vaktinde yemek yer (K.K.1-4-16-17).
- Gebe kadına kızılmaz, bağırılmaz (K.K.1-4-16-17).
- Gebe kadın yumurta yerse çocuğu kel doğar (K.K.1-4-16-17).
- Hamile kadına çok acı ve çok tuzlu şeyler yedirilmez (K.K.1-4-16-17).
- Gebe kadın saçını kesmez yoksa çocuğun ömrü az olur (K.K.1-4-16-17).
- Hamile kadın cenazeye katılmaz (K.K.1-4-16-17).
- Hamile kadın mala bakmaz, ahıra girmez, ağır iş yapmaz(K.K.1-4-16-17).
- Elma, kavun yerse bebeğin sakın ve uysal olacağına inanılır(K.K.1-4-16-17).

- Çirkin olan hiçbir şeye bakılmaz (K.K.1-4-16-17).
- Çocuk akıllı olsun diye balık yenir(K.K.1-4-16-17).
- Engelli, sakat, özürlü kişilere bakılmaz (K.K.1-4-16-17).
- Anne içki, sigara içmez (K.K.1-4-16-17).
- Çok sık ilaç kullanmaz (K.K.1-4-16-17).
- Güzel ve sağlıklı bir çocuk doğurması için türbelere gidilir, adaklar adanır (K.K.1-4-16-17).
- Anne, çocuğu sağlıklı doğsun zarar görmesin diye son aylarda kocasıyla birlikte olmaz(K.K.1-4-16-17).
- Gebe çirkin şeyler görse çocuğu da etkilenir bu yüzden çok dışarı çıkmaz (K.K.1-4-16-17).

2.2. Doğum Sırası

Gebenin sancısının artması ile bir takım hazırlıklar yapılır. Doğum esnasında yapılan bu pratikler ve uygulamalar bir bütündür bu oluşumların temelinde hem anne hem de doğacak çocuğun sağlıklı yaşaması içindir. Uzun süre beklenen çocuğun doğacak olmasının verdiği mutluluk ve heyecanla beraber yapılan hazırlıklar her yörede farklılık göstermektedir.

2.2.1. Doğum/Doğum Hazırlığı

a) Türk Halk Kültüründe

Günümüzde doğumlar her ne kadar hastanelerde yapılırsa dahi özellikle köylerde halen geleneksel yöntemler varlığını korumaktadır. Herhangi bir tıbbi müdahale olmadan meydana gelen doğuma normal doğum denir ve en çok tercih edilen doğum türüdür. Sezaryen ile gerçekleşecek doğumun kadının ve çocuğun sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceğine inanılır.

Doğumun evde gerçekleşmeyecek kadar zor olduğunun ve normal doğumun zora girdiğinin öngörülmesi durumunda en yakın hastaneye gidilir evde doğum önceliklidir. *"Gaziantep'te doğum bir türlü kendini göstermez veya çocuk gelir ama doğum zorlaşır ve sıkıntılı anlar yaşanırsa ezan okutulur."*(Güzelbey, 1981: 2). Ebelerin yanı sıra evlenen çiftlerin doğumlarına anneler, komşular, akrabalarından yaşlı/tecrübeli ve becerikli olan kişiler de bu doğuma katılır.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Doğuma zâyîn, ebeye pîrik, doğuracak olana jinekekubizê denir (K.K.4-16-23-29).
- Pîrikdoğumu yaptırır pîrikyoksa tecrübeli yaşlı kadınlar yaptırır(K.K.4-16-23-29).
- Doğum oturarak çömelti olarak yaptırılır yatarak doğumda çocuk düşebildiğinden en çok bu tercih edilir (K.K.4-16-23-29).
- Doğumun kolay ve sağlıklı geçmesi için baba fakir, fukarayı doyurur giyecek üst baş alır (K.K.4-16-23-29).
- Doğum öncesi anneye banyo yaptırılır (K.K.4-16-23-29).
- Doğum sırasında okunmuş su içilir (K.K.4-16-23-29).
- Evde kadının doğumu zorlaşırsa kadın bulunduğu ortamda gezdirilir (K.K.4-16-23-29).
- Doğum zor geçiyorsa silahlar sıkılır, evdeki kapalı olan kilit, sandık, dolaplar açılır (K.K.4-16-23-29).
- Kadının kasıkları kitlenirse içeri ısıtılır (K.K.4-16-23-29).
- Evde doğum gerçekleşiyorsa sıcak suyla kadının beli ve karnı ovalanır (K.K.4-16-23-29).
- Kadına ayva yedirilir kendine güveni yerine gelsin diye (K.K.4-16-23-29).
- Annenin vücudu ve ayakları sıcak tutulur (K.K.4-16-23-29).
- Kadının saçları açılır, örgüleri varsa buda açılır (K.K.4-16-23-29).
- Sıcak çarşaf ve bezler ile kadının beli örtülür ve sıcak tutulur(K.K.4-16-23-29).
- Özellikle 8. Aydan sonra evden çıkmaması makbuldür (K.K.4-16-23-29).
- Aile, kumaş elbise gibi şeyleri doğumu yaptıranlara hediye eder, doğumu babaya müjdeleyen de hediye alır (K.K.4-16-23-29).

2.2.2. Göbek Kesme/Tuzlama/Yıkama

a) Türk Halk Kültüründe

Anne ile çocuğun arasındaki yaşamsal ilişkiyi sağlayan göbek bağının kesilmesi son derece önemli bir uygulamadır. Çocuğa zarar vermeden çocuk canlandığı andan itibaren annesi ile olan bu bağı sağlayan göbek kesilir. Tuzlamaya geçilir tuzlama su ile gerçekleşir su kültürünün önemi burada da karşımıza çıkar tuzlama ile bebeğin kokmayacağı, derisinin sağlaşması, vücudun pişik olmaması amaçlanarak yapılır.

“Adana ve çevresinde göbek kordonu kesildikten sonraki işlem çocuğu yıkama ve tuzlamadır. Çocukta pişiğin olmaması, ileride terinin kokmaması amacıyla yapılan tuzlama işlemi kimi zaman çocuk doğar doğmaz yapılırken kimi zaman yıkamadan sonra yapılmaktadır. Her durumda, çocuğun bedeni doğduktan sonra tuza maruz kalmaktadır; ancak tuzlu kalınmamakta, çocuğun tatlı dilli olması, hayatının tatlı geçmesi amacıyla da vücuduna bal sürülmekte ya da tuzlama suyuna şeker veya bal katılmaktadır.” (Başçetinçelik, 1998: 54).

Göbek bağı ile ilgili ritüellere önem verilir. *“Çocuğun göbeği ilerde olunması istenen meslekle ilgili olan binaya atılır.”*(Yavuzer, 1998: 147). Çünkü çocuğun göbeğinin atılacağı yer onun geleceği ve istikbalini tayin eden bir hadise olarak kabul edilir. Göbek kesildikten sonra tuzlama işlemine geçilir bu aşama kendi içerisinde bir takım ritüellere sahiptir.

“Osmaniye’de tuzlama işi çocuğun doğduğu gün yapılır. Çocuk doğduktan sonra ilk olarak göbeği kesilir. Küçük bir kabın içerisine bir miktar tuz konur. Tuzun nemlenmesi için birkaç damla su dökülür içine. Tuzlama işini bilen çoğunlukla yaşlı birisi çocuğun vücudunu, özellikle boyun çevresi, koltuk altı, bacak araları, ayakları, avuç içleri, ağzının içi olmak üzere tüm vücudunu tuzla ovar. Çocuğun tuzlanması amacıyla hazırlanan tuz kabının içerisine, çocuğun tatlı dilli olması, hayatının tatlı geçmesi amacıyla bir tutam şeker veya bir kaşık bal da konur”(Teke, 2005: 77).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Göbeğe navîk denir (K.K.5-9-16-29).
- Göbek jiletle, usturayla veya makasla kesilir (K.K.5-9-16-29).
- Eskiden göbek bağı taşla kesilirdi (K.K.5-9-16-29).
- Göbek bağı kesildikten sonra kurumaya bırakılır (K.K.5-9-16-29).
- Göbeği kesilirsonra bebeğin tuzlama ve yıkanmasına geçilir (K.K.5-9-16-29).
- Bebek doğar doğmaz yıkanır nefesi kokmasın diye (K.K.5-9-16-29).
- Bebeğin vücudu yanmasın diye önce yıkanır sonra tuzlanır (K.K.5-9-16-29).
- İyice tuzlanmazsa bebek korkar(K.K.5-9-16-29).
- Göbek bağı camiye atılır (K.K.5-9-16-29).
- Göbek, Kur'ân-ı Kerîm içine konur(K.K.5-9-16-29).
- Bebeği yıkayana hediye alınır (K.K.5-9-16-29).
- Tuzlama'dabebeğe zarar verilmeden vücudu iyice ovalanır(K.K.5-9-16-29).
- Halfeti'de devlet binalarına, özellikle öğretmen olması isteniyorsa göbek bağı okula atılır (K.K.5-9-16-29).
- Bütün işlemler bitince bebeğin gözü güzel olsun diye gözlerine sürme çekilir ve limon damlatılır (K.K.5-9-16-29).

2.3. Doğum Sonrası

2.3.1. Loğusalık ve Lohusa Sütü

a) Türk Halk Kültüründe

Loğusa doğum yapmış kadına denir. Bu dönem annenin bir süre dinlenmesi, bazı şeylerden korunması ve doğum ve doğum sonrasının yıpratıcı etkisinden uzak tutulmasını içeren bir süreçtir.

“Yeni doğum yapmış kadına “loğusa” denir. Çeşitli sosyo-kültürel yapılarda değişiklik gösteren loğusalık genellikle kırk gündür. Bu süre içerisinde kadın pis ve çeşitli tehlikelere karşı çok hassas kabul edilir. Bebeğin ilk hafta ve ilk aydaki yeni dünyasına uyumu kolay değildir. Aynı şey doğum yapan anne için de söz konusudur. Bu sürede annenin ve bebeğinin çeşitli hastalıklara

yakalanma olasılığı diğer zamanlardan daha fazladır. Tamamen biyolojik etkenlerle açıklanan bu hastalıklar, geleneksel toplumlarda birtakım doğaüstü varlıklara ve sebeplere bağlanmaktadır. Bu bakımdan, ilk hafta ve aylarda anne ve bebeğin temizliği ve bakımı bir takım büyüsel işlemlerle doludur. Bunlar anne ve çocuğu hastalıklardan ve tehlikelerden korumak amacı ve düşüncesiyle uygulanan önlemler niteliğindedir.”(Elmacı, 2002: 338).

Loğusalık bir dinlenme, arınma ve rahatlama sürecidir. *“Lohusanın gündelik hayatına dönebilmesi için bu süreçte dinlenmeye ve bakıma ihtiyacı vardır.”*(Teke, 2005:79). Çünkü doğum yapan annenin gebe kalmasıyla doğurduğu güne kadar yaşadığı bütün değişim ve dönüşümlerden sıyrılarak psikolojik/fizyolojik olarak üzerinden bir yükün kalkması kendini rahat hissetmesi gerekir burada lohusalık dediğimiz olay devreye girer.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Loğusa kadına “kaygana” yani sahanda yumurta gibi yapılan bir yemek yapılır tuz konmaz ve tereyağı bol konur (K.K. 2-16-17-30).
- Taze yağ eritilir ve içine şeker konur, lohusa bunu yer ve acısı diner buna yakı denir (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusa kadının kırkı çıkmayınca kadar tek başına bırakılmaz (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusaya soğuk su verilmez (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusaya aşırı ve kuru yemekler yedirilmez, sıcak ve sulu yemekler kemik iliği gibi faydalı ve yumuşak yemekler yedirilir (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusa doğumdan sonra yıkanır yıkanamıyorsa yakın biri yıkar (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusanın karnı güzel bir bezle veya kuşakla sarılır (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusa kadınla ilişkiye girilmez (K.K. 2-16-17-30).
- Hem anne hem de bebeğin sağlığı için lohusayken anne beslenmesine son derece önem verilir (K.K.2-16-17-30).

- Loğusanın sütü çok olsun diye soğan ve bulgur yedirilir (K.K. 2-16-17-30).
- Çocuk ne kadar emzirilirse ananın sütü o kadar artar (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusa ziyaret edilir ve genellikle süt ve yumurta alınır (K.K. 2-16-17-30).
- Loğusanın sütünün çok olması için tatlı yedirilir(K.K. 2-16-17-30).

2.3.2. Albasması

a) Türk Halk Kültüründe

Loğusaya musallat olduğuna inanılan kötü bir ruh olarak al basması bir cin olarak kabul edilir ve eski Türk inanişına göre bu cin hem anneye hem de bebeğe zarar verir Loğusa yalnız bırakılmaz. *“Al, gür, kızıl saçlı, iri yarı bir kadın olarak nitelenir ve bu korkunç yaratık doğumdan sonra kırk gün içinde loğusayı tek başına bulunca, hemen üzerine çöker, ciğerini alarak götürür. Eğer ciğeri suya batırırsa, loğusa ölür.”*(Güzelbey, 1982: 26). Anadolu halk inanişında albasmasına karşı her yörede farklı korunma yöntem ve metotları geliştirilmiştir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Loğusa ve bebek evde tek bırakılmaz(K.K.3-7-8).
- Loğusa korunmak için elbisesine iğne ilştirir(K.K.3-7-8).
- Al basması bir kâbustur, loğusa bundan korkar(K.K.3-7-8).
- Kuranı kerim bulundurulur(K.K.3-7-8).
- Kırmızı giysiler giyinir (K.K.3-7-8).
- Loğusa kırk gün boyunca evden dışarı adım atılmaz (K.K.3-7-8).
- Loğusanın başucuna ekmek, iğne, ayna, kuran, makas konur (K.K.3-7-8).
- Al basması olursa kolonya koklatılır (K.K.3-7-8).
- Beşik altına ayna konur(K.K.3-7-8).
- Yastık altına ekmek konur(K.K.3-7-8).
- Yorgana iğne batırılır(K.K.3-7-8).
- Loğusa altın takar(K.K.3-7-8).
- Loğusa kadının kaldığı oda aydınlık olur, ışıklar kapatılmaz(K.K.3-7-8).
- Loğusanın odasına sarımsak asılır(K.K.3-7-8).
- Bebeğin yakınına bir tas su konur(K.K.3-7-8).
- Çocuğun beşiğine kırmızı örtü atılır(K.K.3-7-8).

2.3.3. Kırk Basması

a) Türk Halk Kültüründe

Loğusa olan annenin kırk günlük sürede dikkat edilmesi gereken kurallar vardır. Bu süre zarfında hastalık, kötü rüya, olumsuz birçok şeyden korunmak gerekmektedir. Bu sürede hastalanmaya kırk basması denir ve hastalanan çocuk zayıf, çelimsiz, kuvvetsiz olur. *“Lohusa ile çocuğuna kırk gün içinde gelen hastalıklara umumiyetle kırk basması, kırk düşmesi, kırk karışması, kırk bastı, lohusa bastı, yaşıt basması gibi isimler ile adlandırılmaktadır.”*(Acıpayamlı, 1974:85). Her yörede kırk basmasına farklı isimler verilmiş ve farklı korunma yolları benimsenmiştir. *“Kırk çıkarmaya Urfa’da “kırkı dökülmek” denir. Kırkinci gün anne ve çocuk hamama götürülür. Anne yıkanır ve temizlenir. En sonunda bir tasa su koyulur. Yaşlı bir kadın başparmağını suya kırk kere sokup çıkarır. Su lohusanın başından dökülür. Aynı işlem çocuk için de uygulanır.”* (Nahya, 1984:78).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti’de kırk basmasına inanılır (K.K.7-11-18-24).
- Kırk basarsa anne ve çocuk özürlü, sakat kalır (K.K.7-11-18-24).
- Anne ve bebek kırk gün boyunca evden çıkmaz (K.K.7-11-18-24).
- Cenazelere dikkat edilir çocuk ve anne uyandırılır (K.K.7-11-18-24).
- Kırk basması gelecek olan bir hastalık olarak görülür (K.K.7-11-18-24).
- Çocuğa kırk basmasın diye nazar boncuğu ve muska takılır (K.K.7-11-18-24).
- İki loğusa karşılaşsa korunmak için birbirlerine iğne verirler(K.K.7-11-18-24).
- Halfeti’de kırk basması tabiri yeni doğmuş çocuk kilo almıyorsa, zayıf kalıyorsa, çelimsiz ise buna kırk basmıştır denilir (K.K.7-11-18-24).
- İki loğusanın kırkı çıkmadan birbirine gidip gelemeler, yoksa çocukları sakat olur derler (K.K.7-11-18-24).
- Kırklı olan anne veya çocuğun kırklı olan anne ve çocukla karşılaşmaması gerektiğine inanılır (K.K.7-11-18-24).
- Adetli ve abdestsiz biri loğusanın yanına gelse çocuğu ve annesini kırk basar (K.K.7-11-18-24).

2.3.4. Ad Koyma

a) Türk Halk Kültüründe

Adlandırma insanlar arası anlaşmada önemli bir husustur. *“Türklerde ad vermenin köklü bir geleneği vardır.”*(Gülensoy, 1994: 17). Doğumdan önce, doğum esnasında, doğumdan sonra her üç aşamada çocuğa ad konulabilir. Ad rastgele seçilmez çünkü: verilecek adın ağırlığı ve anlamı hususu önemli bir husustur. *“Çocuğa isim koyarken esas amaç, ismin tevhid inancını zedeleyici bir mahiyet taşıması bunun yanında, çocuğa alay konusu yapılabilecek bir ad konulmaması ve çocuğun taşıdığı addan utanç duymamasıdır.”*(Sarıçam, 2003: 16). Bir canlıyı diğerinden farklı kılan şey aldığı addır ad seçiminde her yörede çeşitli faktörler göz önünde bulundurulur.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde ad koyma ritüellerinde genellikle yaşlı kişilerin görüşüne önem verilir bu eski Türk inanışlarındaki Atalar Kültürünün yörede halen yaşadığını gösterir.

- İsmi genellikle ailenin yaşlıları koyar (K.K.12-26-28-31).
- Ad koyan kişiler genellikle büyük kişilerdir (K.K.12-26-28-31).
- Çocuğa nenesinin veya dedesinin ismi konur (K.K.12-26-28-31).
- Yakın zamanda ölen bir yakını varsa onun ismi konur (K.K.12-26-28-31).
- Mübarek günde doğmuşsa o günün ismi konur (K.K.12-26-28-31).
- Kuran’da geçen isimler konur (K.K.12-26-28-31).
- Şimdilerde isimleri baba ve anne ortaklaşa belirlerler (K.K.12-26-28-31).
- Büyüklere saygı duyduğundan dolayı verilecek isme itiraz etmezler(K.K.12-26-28-31).
- Çocuk yıkanır ve sonra yüzü kibleye çevrilir daha sonra ismi konur(K.K.12-26-28-31).
- İsmi koyarken hoca çağrılır ve kulağına Fatiha okur ismi üç defa kulağına tekrarlanır (K.K.12-26-28-31).
- Hayırlı bir evlat olması için bilgili okumuş tahsilli ve edepli ahlaklı kişilerin ismi konur ve çocuğunda ona çekeceğine inanılır (K.K.12-26-28-31).
- Genellikle erkeklere Ahmet, İbrahim, Mehmet, kızlara ise Fatma, Zeliha, Emine ismi konur (K.K.12-26-28-31).

- Çoğunlukla erkek tarafının isimleri tercih edilir (K.K.12-26-28-31).
- Halfeti yöresinde doğan çocuğa getirilen hediyeler genellikle altın olur her gelen kimse kendi bütçesine göre çeyrek, yarım veya tam altın alır (K.K.12-26-28-31).
- Yeni doğan çocuğa cinsiyetine göre giyecek elbiseler alınır(K.K.12-26-28-31).
- Anneye doğumdan sonra giymesi için rahat ve geniş elbiseler hediye edilir(K.K.12-26-28-31).

2.3.5. İlk Gezme

a) Türk Halk Kültüründe

Anne ve bebeğin ilk gezmesi, en yakın akrabalarını ziyaret etmesi, hediyeleşmeleri bir takım ritüelleri içerdiği gibi bebeğin farklı bir ortamı görmesi ve bunun ilk olması bakımından önemli bir husustur.

"Lohusa kadın ve çocuk kırk gün dışarıya çıkmazlardı. Fakat şimdi kırk gün beklenilmemektedir. Böylece kırk gün bitmiş, anne ve çocuk için korkulacak bir şey kalamamıştır. Tanıdıklarla beraber kırk uçurmaya gidilir. Gidilen eve iç çamaşır, mendil, havlu gibi hediyeler götürülür. Ev sahibi de anne ve bebeğe hediye olarak yumurta verir. Kırkı çıkmadan zorunlu olarak dışarıya çıkan lohusa yanında anahtar, kilitli iğne taşır. Çocuğun yüzüne kırmızı örtü örtülür ve açılmamaya çalışılır. Üzerinde nazarlık, maşallah v.b şeyler bulunur. Nazardan korunmak için bu yola başvurulur."
(Biçer, 1991:10).

Bazı yörelerde bebeğin ilk gezmesi için kırkının çıkması beklenir. *"Osmaniye'de çocuk ve lohusa kırk gün evden dışarıya çıkmaz. Kırkinci gün, kırkı çıkan anne ve çocuk gezmeye gider. Bu, yeni doğan çocuğun ilk gezmesidir. Çocuğun ilk kez, toplum içine çıktığı bu gezmede birtakım âdet ve inanmalar uygulanır."* (Teke, 2005: 114).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Bebeğin ilk gezmeye götürüldüğü yer en yakın akrabalarıdır (K.K.5-8).
- İlk önce ninesine ve dedesine götürülür (K.K.5-8).
- Genellikle kırk çıkınca bebek gezmeye götürülür (K.K.5-8).
- Bebek gezmeye çıkarılınca havaya dikkat edilerek giydirilir (K.K.5-8).
- Bebeğin götürüldüğü yer de aşırı ses olmamasına dikkat edilir (K.K.5-8).
- Bebeğin götürüldüğü yerde ev sahibi altın veya elbise hediye eder(K.K.5-8).

2.3.6. Aydaş Çocuk

a) Türk Halk Kültüründe

Yeni doğan çocuğun zaman içerisinde gelişmesi ve büyümesi beklenen bir durumdur ancak aksi gerçekleşiyor ise, cılız, zayıf, çelimsiz kalan çocuklar için aydaş çocuk tabiri kullanılır. Aydaş çocuklar için halk kültüründe bir takım ritler, dinsel büyüsel uygulamalar vardır.

“Çocuk doğduktan sonra gelişimine uygun olarak büyümesi beklenir. Ancak bu zaman içerisinde gelişmeyen, zayıf, cılız kalan, kırk basan ve çok sık hastalanan çocuğa “aydaş çocuk” denir. Halk arasında çocuk gelişmiyor ve zayıf kalmışsa çocuğu kırk bastığı düşünülür. Çocuğun akranları gibi doğal gelişimine dönmesi için çeşitli pratikler yapılır.”
(Elmacı, 2002: 340).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Öncelikle çocuk hocaya götürülür, dualar okunur(K.K.5-8).
- Muskalar yazdırılır (K.K.5-8).
- Adak adanır(K.K.5-8).
- Kurşun döktürülür (K.K.5-8).
- Kem gözlerin olduğuna ve nazar değdiğine inanılır(K.K.5-8).
- Okunmuş su içirilir (K.K.5-8).
- Doktora götürülür(K.K.5-8).
- Anne ve çocuğa iyi bakılır, beslenmelerine dikkat edilir(K.K.5-8).

- Büyük ve yaşlı bir ağacın içinden geçirilir (K.K.5-8).
- Ziyaret edilen yerlerden toprak alınır ve çocuğa sürülür(K.K.5-8).

2.3.7. Yürüyemeyen Çocuk/Konuşamayan Çocuk

a) Türk Halk Kültüründe

Yeni doğan çocuk zaman içerisinde büyür ve gelişir vakti gelen ancak yaşlıları gibi yürüyemeyen ve konuşamayan çocuklar için birçok pratik uygulama, dinsel ve büyüsel ritüeller'e başvurulur bu uygulamalar yöreden yöreye değişiklik gösterir bu inanmaların yanı sıra alternatif tıp'dan da faydalanılır.

"Osmaniye'de yürüyemeyen çocuklar için yapılan uygulamalar arasında ilk sırayı köstek kırma alır. Ayakları bağlanan çocuk yürüyen bir çocuk tarafından kesilir. Kesen çocuğa hediye verilir. Ya da çocuğun ayaklarını bağlayan ipler, Cuma namazından gelen bir kişiye kestirilerek uygulamaya dini bir sembol eklenir. Köstek kırmanın diğer uygulamasında da yürüyemeyen çocuğun eline çok sevdiği bir şeker verilir. Ayağa kaldırılır." (Teke, 2005: 120)

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde diğer yaşlılarına nazaran daha az gelişen zayıf, cılız, çelimsiz kalan gelişemeyen yürüyemeyen konuşamayan çocuklar için bir takım dinsel ve büyüsel işlemler uygulanır aynı zamanda alternatif tıp'a mutlaka başvurulur.

Yürüyemeyen çocuklar için ritüeller:

- Çocuk hocaya götürülür (K.K.2-17-22-30).
- Çocuk yatırlara götürülür (K.K.2-17-22-30).
- Muska yazdırılır (K.K.2-17-22-30).
- Doktora götürülür (K.K.2-17-22-30).
- Diz kapaklarının altına yumurta sürülür (K.K.2-17-22-30).

- Sevdığı şeyler gösterilerek yürütölmeye çalışılır (K.K.2-17-22-30).
- Örümcekli arabaya bindirilir (K.K.2-17-22-30).
- Konuşamayan çocuklar için ritüeller:
- Dilinin altındaki damar kesilir (K.K.2-17-22-30).
- Okunmuş toprak serpilir (K.K.2-17-22-30).
- Türbe kilidi öptürölür (K.K.2-17-22-30).
- Koyun dili yedirilir (K.K.2-17-22-30).
- Bildircin yumurtası içirilir (K.K.2-17-22-30).

2.3.8. Huy Kesme

a) Türk Halk Kültüründe

Sürekli ağlayan, yerinde duramayan, asabi ve sinirli olan bunu huy edinmiş çocukları bu davranışlarını değıştirmek bir takım ritüeller vardır bu uygulamalara huy kesme denir.

“Halk arasında sebepsiz yere ağlayan çocuklara iyi gözlerle bakılmaz. Çocuğun çok ağlaması da, annesi ve yakınları tarafından kötüye yorulur. Bu ağlamalar, anne ve baba tarafından bir yıkım, bir felaketin ön belirtisi olarak kabul edilmektedir, bu yıkımsa, çoğu zaman ölüm olarak yorumlanır. Anne ve baba eve, ocağa gelecek olan bu yıkımı önlemek için bu yıkılım habercisi sayılan ağlayan çocuğu susturmayı amaçlar. Bu amaçla başvuru olan önlemlerin ya da işlemlerin başında susturucu hareketlerle, sözün uzaklaştırıcı, geri çevirici özü ve niteliğı gelmektedir.”(Örnek, 2000:167).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Nazar değdiğine inanılır (K.K.2-17-19-27).
- Çocuğun ağına terlikle vurulur (K.K.2-17-19-27).
- Zemzem suyu içirilir (K.K.2-17-19-27).
- Muska yazdırılır (K.K.2-17-19-27).
- Çocuk doktora götürölür (K.K.2-17-19-27).

- Okunmuş su içirilir, dua okunur (K.K.2-17-19-27).
- Hocaya götürülür, hoca bir beyaz ip verir ve dua okuyarak boynuna asar” (K.K.2-17-19-27).

2.3.9. Sütten Kesme

a) Türk Halk Kültüründe

Yaşı ilerleyen çocuğa zamanla anne sütünün faydası olmamaktadır. Bu aşamada çocuk 1 yaşını geçtikten sonra genellikle sütü kesilir. Süt birden kesilmez zamanla azaltılıp kesilir. Bazı aileler 2 yıl boyunca emzirmenin faydalı olduğunu düşünmektedirler.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Memeye saç yapıştırılır (K.K.1-16-17).
- Memeye sirke sürülür (K.K.1-16-17).
- Genellikle memeye acı salça sürülür (K.K.1-16-17).
- Anne çocuktan uzaklaşır ve zamanla çocuk vazgeçer (K.K.1-16-17).
- Anne sütü kestiğinde göğsü dolar bunun için buz paketleri konur ve doktora gidilir (K.K.1-16-17).
- Anne memesine acı, ekşi, tuzlu şeyler sürülerek çocuğun memeden tiksinişmesiyle sütten kesileceğine inanılır (K.K.1-16-17).

2.3.10. İlk Diş/Saç Kesme/Tırnak Kesme

a) Türk Halk Kültüründe

Yeni doğan çocuğun dış dünyaya uyum sağlaması için ilkler son derece önemlidir. Bu ilklerden bazıları, saç kesme, diş ve tırnak kesmedir bu geçiş dönemlerindeki ritüeller ve ilkler kendi içerisinde bir takım kültürel farklılıklar gösterebilir dahi ortak özellikleri çocuğu hayata hazırlamaktır.

“Çocuğun dişlerinin ilk çıktığını gören yakın aileden birisi, yani anne, baba ve kardeşlerdir. Fakat bunu çevrede saygınlığı olan birisinin görmesi istenir. Görmesi istenen bu kişi ya davet edilir veya ziyaretine gidilerek, bir yolu bulunup çocuk onun kucağına verilir ve dişlerine baktırılır. O da

çocuğun dişini görünce ona güzel bir hediye alır. Çocuğun ilk dişinin çıktığını gören, ona bir hediye aldıktan sonra ailesine söyler.”(Gül, 2002: 356-357).

Bazı yörelerde diş çıkarma sevinçli bir olay olarak karşılanır ve birtakım halk uygulamalarını da beraberinde getirir. Diş çıkmasını kutlama ve bunu bir yemek ile yakınlara duyurmanın dini bir geçmişi vardır.

“Adana’da bebeğin ilk dişi için hedik kaynatılır. Hedik, buğday, nohut ve baklanın haşlanmasıyla elde edilir. Hediğin ilk kez Hz. Muhammet’in ilk dişini çıkardığı zaman annesi tarafından yapıldığına inanılır. Çocuğun ilk dişini çıkarması sevinçle karşılanır. Çıkan dişle birlikte, diğer dişlerin sağlam olması için uygulanır. Diş buğdayına diş hediği adı da verilir. Üzerine şeker dökülerek yenir. Akraba ve komşulara dağıtılır.”(Artun, 2000:70).

Saç kesme bir ilk olmasının yanında kendi içerisinde bir takım geleneksel ve dini uygulamaları içerir. Güneydoğuda eskiden aileler çocukların saçlarını uzatır, kestikleri zaman saçı teraziye koyar ve saçın ağırlınca fakir fukaraya para dağıtırlardı. Bazı yörelerde kesilen ilk tırnağın saklandığına yer verilir. Saç ve tırnak kesme, diş çıkarma olaylarının hemen hemen hepsinde bu sevinci yakınlarla paylaşma vardır.

“Erzurum’da çocuğun saç ve tırnaklarının kesilmesi bir tören havası içinde yapılır. Çocuk bir yaşına gelinceye kadar tırnakları kesilmez. Tırnakların melekler tarafından kesildiğine inanılır. Üç veya dört yaşına kadar da saçları kesilmez. Kesilen ilk tırnak bir beze sarılarak saklanır. Kesilen saç da çocuğun ailesi tarafından saklanır.” (Taş, 1994: 212).

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde ilk diş, saç kesme ve tırnak kesme ile ilgili yapılan uygulamalar şunlardır:

- Çocuğun dişinin çıktığını duyurana hediye verilir (K.K.5-8-11).
- Aslında ilk diş en yakında olan annesi veya babası görür adet yerini bulsun diye çocuk yakın akrabaların kucağına verirler, bu çocuk hasta mı çok mu ateşi var denilerek mevzuyu diş çıkmasına getirirler(K.K.5-8-11-24).
- Diş çıktığında hedik yapılır(K.K.5-8-11-24).
- Diş hediği yapılır, buğday kaynatılır üzerinde şekerlemeler konarak dağıtılır dağıtılan tabaklar boş çevrilmez hediye veya para konarak geri gönderilir(K.K.5-8-11-24).
- Saç genellikle bir yaşına kesilmez(K.K.5-8-11-24).
- Saçı dayı veya amca keser (K.K.5-8-11).
- Saç kesildiğinde fakir fukaraya para verilir(K.K.5-8-11-24).
- Çocuğun tırnağı erkenden kesilirse ömrü de kısa olur(K.K.5-8-11-24).
- Tırnak kırkı çıkıncaya kadar kesilmez(K.K.5-8-11).
- Genelde baba, çocuğun tırnağını keser(K.K.5-8-11-24).
- Çocuğun tırnağı vaktinden önce kesilirse hırsız olur (K.K.5-8-11-24)

2.3.11. Kız Çocuklarında Kulak Delme

a) Türk Halk Kültüründe

Kız çocukları belli bir yaşa geldikten sonra etrafında olup biten şeyleri izler ve rol model edinir bunların başında da küpe, takı takmak gelir kızların takı ve süs merakı vardır bu yüzden belli bir yaşa gelen kızları kulakları delinir.

“Ülkemizde, kız çocukları doğduktan sonra kulakları delinir. Eski toplumlardan günümüze kadar, insanlar süslenme ihtiyacı duymuşlardır. Bu amaçla, burunlarına, kulaklarına, boyunlarına, el ve ayakları ile parmaklarına çeşitli süs eşyaları, takılar takmışlardır. İlkel insan, taktığı bu takıların kendisini tehlikelerden koruyacağına inanmıştır.

Kimi zaman süs eşyası kimi zaman da dışarıdan gelebilecek etkilere karşı takılan bu nesneler, günümüzde de görülmektedir.” (Başçetinçelik, 1998: 103).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Genelde 3 yaşında kulak delinir (K.K.8-17-34).
- Kulağı genellikle annesi deler (K.K.8-17-34).
- Kulak delinmeden önce sıcak suyla yıkanır, kulak iyice ovulur (K.K.8-17-34).
- Kulak ovulur, okşanırken genellikle sarımsak da kullanır (K.K.8-17-34).
- Ovulan kulağa ısıtılmış yorgan iğnesi ile delinir (K.K.8-17-34).
- Kulak delinince yara olmasın ve kapanmasın diye kulağa beyaz ip geçirilir(K.K.8-17-34).
- Delme işlemi bitince de hemen küpe takılmaz kulağın ağrısı artmasın diye ip geçirilir (K.K.8-17-34).
- Kulak delme işlemi, çocuğun isteği değil ailesinin kabul etmesiyle delinir(K.K.8-17-34).
- Kulağı büyük annesi veya daha önce kulak delmiş olan tecrübeli bir kadın delebilir bu kadına küçük hediyeler verilir(K.K.8-17-34).
- Şimdilerde kuyumculara gidilir ve kulak deldirme yapılır(K.K.8-17-34).
- Kuyumcular camlara “ağrısız kulak delinir” yazarlar(K.K.8-17-34).
- Aileler kulak delmeyi sonbahar zamanına denk getirirler bu sayede yaraların daha çabuk iyileşeceğine inanırlar (K.K.8-17-34).

2.3.12. Sünnet

a) Türk Halk Kültüründe

En basit tabiri ile sünnet cerrahi bir işlemdir. Sünnet sözcüğü Arapça kökenlidir ve ilk anlamı işlek yoldur. Anadolu’da “erkeklige adım atmanın” koşulu sünnet olmaktır. Sünnetsiz kişinin kurban kesemeyeceği, namazının kabul olmayacağı gibi dinsel faktörlerin yanı sıra temizlik ve sağlık açısından da sünnet dinsel ve törensel uygulamaları bir arada kapsayan bir geçiş dönemini içerir.

“Sünnet totem inançlarının bir sonucudur. Erkek çocuk belli bir yaşa gelince totem değiştirmede ağır bir sınavdan geçirilirdi. Üreme organının bütün derisi soyulurdu. Sesini çıkarmayan ve acıya katlanan yiğit sayılırdı. Zamanla, yalnız adı geçen yerin ucundaki derinin kesilmesiyle yetinildi. İslam dini bu eski inancı olduğu gibi benimsedi. Heredotos, ünlü tarihi kitabının 64. bölümünde bu olayın Mısır’da uygulandığını anlatır. Eski Türklerde böyle bir inanç yoktu. Eski Anadolu uluslarında da üreme organı kutsal kabul edildiği için, sünnetin uygulandığını gösteren açık seçik belgeler yoktur. Bu inancın, eski Araplara Mısır’dan geçtiği bellidir. Çok tanrılı dinlerde üreme organı kutsal kabul edilip kesilmesi, toprağa gömülmesi bir gelenek, bir inançtı. Bugün Anadolu’daki köylerde, sünnet edilen bir çocuktan alınan deri parçası gizlice toprağa gömülür.” (Eyüpoğlu, 1987:135-169).

Sünnetsiz olan kişiye yöneltilen “erkek değil bu” söylemiyle çocuk rencide edilir. *“Nogay Türklerinde 5 ile 7 yaşlarında sünnet olan çocuk için “şimdi tam Müslüman oldu”denilmektedir.”*(Kalafat, 2002:134-135). Bu sosyal baskı ile beraber yaptığı yaramazlıklara karşı “akıllı durmazsan seni sünnet ederiz” ifadesi çocuk zihninde korku çağrışımı yapar. Çocuk algılama düzeyinde sünnet edilmeyi tehdit unsuru ve bir cezalandırma olgusu olarak tahayyül eder psikolojik olarak da bu durumdan olumsuz etkilenir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Çocukluktan erkekliğe geçişin bir aşaması olarak sünnet kavramı hem dinsel hem cinsel hem de sağlık açısından Halfeti içerisinde belli dinsel ve kültürel ritüellerikapsayacak şekilde gerçekleşir Halfeti ilçesinde sünnet olma 0-6 yaş aralığındadır. Acıyı hissetmesin diye küçük yaşlarda sünnet daha makbuldür.

İlçede sünnetler düğünlü yapılır ve genellikle yaz aylarında yapılır işi gücü olanların düğüne katılmasını sağlamak için uygun bir tarih ayarlanır bu tarihte sünnette kirvelik yapacak olan kişi ile ortak belirlenir.

Sünnetten önce sünnet hazırlıkları yapılır. Sünnet arabası önceden hazırlanır, sünnete katılacakların listesi oluşturulur, sünnet için hangi tür eğlence düzenlenecekse (genellikle davul ve zurna) bunlar bir hafta öncesinden ayarlanır. Sünnet evde olacaksa evin hazırlıkları, balon, süsleme ve temizlikler yapılır. Sünnet doktor tarafından yapılacaksa randevu önceden alınır. Kirveye 1-2 hafta öncesinden haber verilir. Sünnet yatağı önceden hazır edilir. Bu yatak öncelikle çok rahat olmalıdır. Yatak yerden çok yüksekte olmamalıdır. Yatak mavi veya beyaz kuşaklarla süslenir. Balonlar yatağın üstüne bir şerit halinde asılır. Maşallah yazısı yatağın arkasına konur.

- Sünnetten önce çocuğa duş aldırılır(K.K.9-14-17).
- Çocuğa uzun ve geniş elbiseleri kirvesi alır (K.K.9-14-17).
- Çocuğa sıvı şeyler çok verilmez (K.K.9-14-17).
- Eğer tanıdık biri ölmüşse sünnet düğünsüz yapılır (K.K.9-14-17).
- Sünnet öncesi ve sonrasında çocuk mutlaka işetilir (K.K.9-14-17).
- Sünnetsiz kişinin abdesti kabul olmaz (K.K.9-14-17).
- Düğünlerde teyp, davul, zurna veya orkestra çalınır (K.K.9-14-17).
- Düğünler'de içki içilmez (K.K.9-14-17).
- Sünnet olmayan kişilere ‘'kabuklu'' denir (K.K.9-14-17).
- Sünnet olan çocuğa dar pantolonlar giydirilmez (K.K.9-14-17).
- Sünnet için araba süslenir (K.K.9-14-17).
- Elbiseler genellikle açık ve beyaz renkli olur kanama ve iltihap durumunu hemen tespit etmek için (K.K.9-14-17).
- Sünnetler genellikle yemekli olur bu yemekler kebab, sulu yemek veya koyun kesilir kavurma ve pilav dağıtılır (K.K.9-14-17).
- Çocuğun idrarı zor geliyor ve sürekli ağlıyorsa düğünsüz hemen sünnet ettirilir(K.K.9-14-17).
- Düğün ve eğlence sevmeyen aileler mevlit okutur ve düğünsüz sünnet yapar (K.K.9-14-17).

- Sünnet elbisesine ve yastığına sünnet düğününe gelen kişilerce altın, para takılır(K.K.9-14-17).
- Sünnet edilen çocuğa evde güzel bir oda yapılır, gelenlerin hediyeleri verilir, çocuğun evden çıkmasına bir süre izin verilmez(K.K.9-14-17).
- Sünnet için bir hafta öncesinden matbaaya davetiyeler verilir ve basılan davetiyeler aile tarafından kapı kapı dolaşarak dağıtılır(K.K.9-14-17).
- İlçede düğün için maddi durumu yetersiz olanlar mahalle önlerinde geniş yerlerde düğün yaparlar ve genellikle hafta sonları gerçekleşir(K.K.9-14-17).

2.1.3.13. Kirvelik

a) Türk Halk Kültüründe

Sünnet edilecek olan çocuğa bu törende yardımcı olması ve seçilecek olan aile ile de sosyal bağın oluşmasına vesile olan husus kirveliktir. Kirvelik sanal akrabalık olarak da tanımlanır.

“Kirvelik kurumunun doğurduğu akrabalıkta gerçek ve soydan gelen bir akrabalık ilişkisi yoktur. Çocuğun sünnet edilmesinde onu kucağında tutan kirvenin “eteğine kanın dökülmesi” kan akrabalığından daha da yakın ve yasaklayıcı bir akrabalık vardır. Kirve, çocuğun babası yerine geçmektedir. Çocuğun kanının kirvenin eteğine bulaşması olayı, kirveler arasında kız alıp verme yasağını da beraberinde getirmektedir. Bu yaptırım durumu, kirvelik kurumuna özel bir anlam yüklemekte ve onun pekişmesini sağlamaktadır.” (Şahin, 1991: 118)

Giderek globalleşen ve betonlaşan/yapaylaşan dünyamızda insani ilişkilerin azaldığı gerçeğine karşın Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ikili ilişkiler sıcak yaşanır ve bu ilişkilerin gelişmesine ön ayak olan bir sosyal yapı olarak “kirve tutmak sahip tutmaktır” anlayışı ile kirvelik ailelerin birbirlerine gidip gelmelerine kaynaşmalarına ve bütünleşmelerine vesile olur.

“Anadolu’da kirveye hüürmet, baba ve anadan sonra gelir. Kan akrabalığı bulunan dayı, amca kirve olamaz. Kirve bir anlamda çocuğun koruyucusudur, onun velisidir. Eğitiminden, askerliğine ve evlenmesine kadar çocuğun bütün faaliyetleri kan akrabalarından ziyade kirveyi ilgilendirir. Kirvelikte kadınlar örtünmezler. Kirveyle birlikte yemek yerler. Mahremiyet kalkar, kirve ev halkından sayılır.”(Türkdoğan, 1966: 206)

b) Halfeti Halk Kültüründe

Yörede kirve sadece sünnet aşamasında ailenin yanında yer alan, sünnet yapılırken çocuğu tutan, formalite icabı seçilen bir kişi değildir. Bazı sosyal sorumlulukları vardır. Halfeti yöresinde çocuğa kirve olan kişinin öz babasından farkı olmadığına inanılır. Kirvelik yörede taşınması ağır bir yük olarak kabul edilir ve kirve zor zamanlarda aileye yardımcı olur, çocuğun babası öldüğünde ona bir nevi babalık yaparak destek çıkar kirve birliğin ve beraberliğin sesi olur. Kültürel özellikler ve uygulamalar her coğrafyada farklılık gösterir. Halfeti yöresinde kirve seçilirken seçilecek olan ailenin eşit veya daha itibarlı bir konumda olmasına özen gösterilir.

İtibarlı kirve seçiminde asıl amaç sosyal statüyü arttırmaktır bu yüzden akraba içi kirvelige pek sıcak bakılmaz. Yörede politik kirvelikte mevcuttur politika, siyaset ile uğraşan kişiler ile milletvekilileri ile kirve olunarak sosyal ağların genişlemesi hedeflenir. Kirve sünnet düğünündeki bütün masrafları tek başına karşılar. İlçede kirve olunan aile ile gayri resmi de olsa bir akrabalık bağı kurulduğuna inanıldığı için kirveler arasında evlilik olmaz.

- Birbirlerini “kirva, kürvam, kiriv” gibi isimlerle çağırırlar. (K.K.11-17-29).
- Kirveyi baba seçer ve bir defa seçer. (K.K.11-17-29).
- Sünnet edilecek olan çocuğun elbiselerini kirve alır (K.K.11-17-29).
- Kirve çocuğun sünneti sırasında kucağına alır, sakınleştirir (K.K.11-17-29).
- Kirve çocuğa ve aileye hediyeler alır (K.K.11-17-29).

- Kirvelik teklifi yapılan kişi bunu geri çevirmez (K.K.11-17-29).
- Kirveler arasında evlilik haramdır (K.K.11-17-29)
- Kirvelğin zamanı yoktur ömür boyu sürer, çocuğun babası ölürse kirve öz oğlu gibi ona bakar, eğitimi ve her türlü sorunu ile ilgilenir (K.K.11-17-29)

2.1.3.14. Askerlik

a) Türk Halk Kültüründe

Askerlik, ana ocağından ata ocağına doğru gidilen yolcukların en kutsalıdır. Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde askerlik bir ara geçiş olarak kabul edilmiştir. Özellikle yaşını dolduran kişilerin vatani görevlerini yapmaları için evden ayrılmaları ve asker ocağın kişiyi "olgunlaştıracağına" inanılır.

"Türkiye'nin hemen her yöresinde, gençler askere çeşitli törenlerle uğurlanır, Düğün bayram havası içinde, vatani görevi için askere giden genç, koca evini baba evi gibi şenlendirmek için, baba evinden çıkan gelinlik kız gibidir. Türk töresinde koca evine giden kız, sıradan sebeplerle ayrılarak bir daha baba evine geri dönemez. Halk arasında "birincisi nikâh, ikincisi toprak" denir. Gelin, anne ve babasının yüzünü ak etmelidir. Gençler askere de aynı anlayışla gönderilir. Düğün bayram bunun içindir. Gerekirse vatan için ölecektir ve ana babasının yüzünü ak edecektir. Şehit olmak vardır, ama asla görevini yarım bırakmak yoktur." (Önal, 2004: 137)

Evliliğin, iş sahibi olmanın ön koşulu askerlik yapmaktır. Askerlik giden genç ve ailesi için toplum nezdinde övünç verici bir olay olarak kabul görür. Anne ve baba askerlik süresinde tez zamanda kazasız belasız bir askerliğin yapılması temenni eder. Vatani görev, aile hasreti ve gelecek tasavvuru üçgeninde kalan kişi bu zaman zarfında farklı kültürle tanışır, olgunlaşır gün saymaya ve askerliğini bitirmeye başlar.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Bütün törenlerde olduğu gibi askerlikte de bir takım inanışlar, uygulamalar ve ritüeller Halfeti yöresinde bütün canlılığı ile devam etmektedir. Bu pratik uygulamalardan bazıları şunlardır:

- Askere gidecek olan gencin üzerinde tuz gezdirilir (K.K.15-23-27-30).
- Uğurlanınca ardından tez gelsin diye su dökülür (K.K.15-23-27-30).
- Askere gidecek olan kişi uzak bir yerde ise askere gitmeye az bir süre kala evine gelir (K.K.15-23-27-30).
- Askerden önce bir işte çalışıyorsa hem dinlenmesi hem de ailesi ile vakit geçirmesi için işine ara verir (K.K.15-23-27-30).
- Ailedeki akrabalar askere gitmeden genci ve ailesini yemeğe davet ederler (K.K.15-23-27-30).
- Halfeti'de kız istemeye gidildiğinde ilk sorulan soruların başında askerlik gelir (K.K.15-23-27-30).
- Askere gidilecek kişi gitmeden önce ölen yakınlarının mezarlarını ziyaret eder ve dualar eder (K.K.15-23-27-30).
- Bazı aileler oğullarının bu gidişine sebep kurban keserler (K.K.15-23-27-30).
- Okuma yazması olmayan kişiler okula da gitmemişlerse asker ocağında okumayı ve yazmayı öğrenirlerdi (K.K.15-23-27-30).
- Askere gidecek olan kişinin koluna kurdele bağlanır (K.K.15-23-27-30).
- Bazı aileler davulcuyu çağırıp küçük çaplı bir eğlence tertip ederler ve geç saatlere kadar halaylar çekilir (K.K.15-23-27-30).
- Ailesi ve akrabası tarafından askere gidecek olan kişiye para yardımında bulunur (K.K.15-23-27-30).
- Daha dindar aileler düğün yapmaz kuran ve mevlit yaparlar (K.K.15-23-27-30).
- Askere gitmeden bir iki gün öncesinden bavul temin edilir, bu bavula askeri malzemelerin yanı sıra sevdiği kişilerin fotoğrafları da konur (K.K.15-23-27-30).
- Askere gidecek olan kişi sözlü, nişanlı ise ailecek kızın evine gidilir orada görüşülür, kız genellikle mendil, atkı gibi kullanılabilecek şeyleri hediye eder (K.K.15-23-27-30).

- Diğer yörelerde askere giden gence yapılan kına uygulaması Halfeti yöresinde yoktur (K.K.15-23-27-30).
- Askerdeki kişinin gönderdiği mektuplar, fotoğrafla atılmaz hatıra olsun diye saklanır (K.K.15-23-27-30).
- Asker ocağına gidildiğinde aynı memleketten olan kişiler birbirleri ile iyi anlaşır ve “toprakçılık” denilen şey başlar. Birbirlerine “toprağım” derler (K.K.15-23-27-30).

3. BÖLÜM: DÜĞÜN ÂDETLERİ

3.1. Evlilik

Doğumla hayata adım atan bireyin ikinci geçiş dönemi evliliğdir. Evlilik en basit tabiri ile ortaklaşa bir hayatın temelini atma ve aile kurmaktır. Diğer geçiş dönemlerinde olduğu gibi evlilikte’de farklı kültürel kodlar, tarzlar, uygulamalar ve ritüeller vardır. *“Aile ve evlilik birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Evliliğin bir kurum olmasına karşılık, aile toplum içinde en küçük ve temel sosyal grup ya da birliktir. Böylece aile denilen sosyal birliğin kurulması için gerekli bütün yolları, kuralları içeren sosyal kuruma evlilik denir.”*(Ozankaya,1995:1)

Bu sosyal kuruma dâhil olacak kişiler sadece birbirleri ile hayatını birleştirmedikleri aynı zamanda ailelerin birbirleri ile akraba olduğu gerçeğinden yola çıkarak evlilik denilen sosyal kurumun bireyleri, aileleri birbirine bağlayan bir köprü olduğunu ifade edebiliriz. Evlilik ve düğün ritüelleri mutlulukların paylaşıldığı gelenek ve görenekleri canlı tutan, insanları bir araya getiren, dayanışma ve birliktelik duygularını güçlendiren ve pekiştiren bir sosyal kurumdur.

Türkler’de evlenmeye “ev bark sahibi olmak” denilmektedir.Halfeti yöresinde ise evlenme çağına gelmiş olan kişilerin ev bark sahibi olması, aile kurması ve ailelerin mürüvvet görme isteği hâkim olduğundan evliliğe sıcak bakılır.

3.1.1.Evlenme Biçimleri

Kentleşen ve giderek değişen ülkemizde evlilik ve evlenme biçimleri de bu hızlı değişim ve dönüşümden nasibini almıştır. Daha gelişmiş şehirlerde ve kentlerde çiftlerin birbirlerini beğenmesi, çıkması, flört etmesi ve ciddi düşünerek bir aile kurmaya karar vermesi bir evlenme türü iken Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi az gelişmiş bölgelerde, ilçe ve köylerde görücü usulü, akraba evliliği, kız kaçırma, berdel ve levirat gibi evlilik türleri etkili olmuştur.

3.1.1.1.Görücü Usulü Evlilik

a) Türk Halk Kültüründe

Görücü usulün evlilikte aile evlenme çağına gelmiş, askerliğini yapmış ve iş sahibi olan çocuğuna artık evden ayrılması ve kendi ailesini kurması için uygun bir kız arar.

Görücü usulünün gelin seçiminde erkek tarafı kendi ailesine ve yaşantısına uygun bir kız aramak için ön bilgi toplar.

“Geçmişte ve kırsal kesimde daha sık rastlanan bir eş seçimi yöntemi olan görücü usulünde görücü grubu, kızları bulunan evleri ziyaret edip bir ön bilgi edinirler, kızlarla ilgili bilgiler toplanır. Genellikle hamaratlık, temizlik, saygı, ailenin geçmişinin iyi olması ve sosyo-ekonomik düzey gibi özellikler ışığında gelin adayı ya da adayları belirlenmektedir. Bunu takiben elde edilen bilgiler oğullarına uygun bir eş ve kendilerine iyi bir gelin arayan ailelere bildirilir. Erkek tarafı uygun bir zamanda kız tarafına ziyaret arzusunu dile getirir ve gençlerin birbirini bulması, bu şekilde sağlanır.” (Özgüven, 2001: 48).

Görücü usulü evliliklerin diğer evliliklere nazaran daha sağlıklı olduğu son zamanlarda kabul edilmiştir. Kız istenmeye gidildiği zaman gelin adayı belli sınanmalardan geçer.

“Bugün Anadolu’nun hemen hemen her tarafında kız istemeye gidilince kız belirli veyahut belirsiz çeşitli sınavlardan geçirilir. Kız istemeye ya da kız bakmaya gidenler bazen istemeye gidecekleri eve erken giderek kızın erken kalkıp kalkmadığını erken kalkmış ise sabah temizliğini yapıp yapmadığını öğrenmeye çalışırlar. Bazen gittikleri evi öyle bir temizlik yönünden gözden geçirirler. Yetişkin bir kız olan evin temiz tutulması gerektiğine inanılır. Kimi zaman da kız bakmaya gidenler kız evinde otururken gelinlik kızdan bir bardak su veya başka bir şey isterler. Bu sınavın amacı ise gelin olacak kızın hürmetini açığa çıkarmaktır.” (Gönen, 2006: 64).

Bu tür sınamalardan geçen gelin adayında hamaratlığın, el becerikliliğinin yanı sıra edebi, ahlakı, hal ve hareketleri, konuşması etraflıca gelen görücülerle tartılır. Kızın bütün hareketleri dikkatle izlenir, erkek tarafı bütün bunları detaylı şekilde değerlendirecek ve kararını ona göre verecektir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Bu aşamada ailedeki hanımlar bu konuyu kendi aralarında konuşurlar ve kız aramaya başlarlar. Görücü usulünde kız arama yerleri olarak eskiden hamamlar tercih edilirken günümüzde düğün, nişan, sünnet düğünlerine gidilir ve buralarda kızlara bakılır. Bu gibi sosyal ortamlara katılan bekâr kız ise bu ortamlarda elbise, makyaj, ve saçına özen göstererek kendi güzelliğini gösterme eğilimi içerisinde olurlar.

Tercih edilen ve beğenilen kız üzerinde konuşmak için toplanan aile çocuklarına kızı gösterir çocuk isterse aile ziyaret hazırlıklarına başlar. Aile beğenilen kızın ailesine direk ziyarette bulunmaz öncelikle aile bir araştırma yapar ve kızın ahlaklı olup olmadığı, başkasında gönlü olup olmadığını, nasıl bir kız olduğunu, sözlü nişanlı olup olmadığını etraflıca araştırılır burada kızın kaldığı mahalle ve komşulara sorulur.

Yapılan araştırmada olumsuz bir şey elde edilmemişse burada çocuğun babası, kızın babasına bizzat gider veya aracılar sayesinde (genellikle yaşlı kişiler) “müsait iseniz hayırlı bir iş için size gelmek istiyoruz” derler. Burada evlenecek olan kişilerin birbirlerini beğenmesinden ziyade ailelerin birbirlerini kabul etme ve tercih etmesi ağır basar.

- Görücü usulü evlilik bizde çok tercih edilir (K.K.7-13-20-28-33).
- Okuyan tahsilli gençler artık görücü usulü evlenmek istemiyor (K.K.7-13-20-28-33).
- Görücü usulünde kız da erkek de birbirlerini sevip sevmediğini açıkça ifade edemez (K.K.7-13-20-28-33).
- Görücü gidilen kız istemiyor, razı değilse gelen ailenin ayakkabılarını ters çevirir (K.K.7-13-20-28-33).
- Görücü gidilmeden oğlanın beğenip beğenmediği de sorulur (K.K.7-13-20-28-33).

- Görücü gidilirken kızda belli bazı şeylere bakılır, boyu posu, yürüyüşü, konuşması, ağırbaşlılığı, karşılması ve uğurlaması gibi şeylere önem verilir (K.K.7-13-20-28-33).
- Kızın gönlü yoksa gelen görücülere geç çıkar, geç selam verir, getireceği çayı ve kahveyi ağırdan alır ve rengini belli eder (K.K.7-13-20-28-33).

3.1.1.2. Akraba Evliliği

a) Türk Halk Kültüründe

Anadolu gibi dışa kapalı bir toplum özelliği gösteren yerlerde kültür evlilik biçimini ve şeklini de etkilemiştir. En çok tercih edilen evlilik türü olarak Akraba evliliğidir. Aileler dışarıdan kız almayı bazen tehlikeli bazen de o aileyi ve kızı tanımadıklarından dolayı akraba evliliğine başvurmuşlardır.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde akraba evliliği oldukça yaygındır. Dışa kapalı bir toplum özelliği gösteren ilçe’de akraba evliliğinde “tanıdık” ve “bildik” kişilere gönül rahatlığı ile kız verilir ve kız alınır. Durumu iyi olan, zengin aileler akraba evliliğini tercih eder.

Akraba evliliğinin tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise evlenecek olan kişilerin göz önünde olması ve ilerde boşanma, ayrılma, tartışma, geçimsizlik gibi konularda aile büyüklerinin koruyucu bir kalkan görevini üstlenmeleri, evlilikte söz sahibi olmalarıdır. Günümüzde akraba evliliği sonuçları engelli çocukların doğması, kan uyuşmaması gibi nedenlerden dolayı akraba evliliğinde az da olsa azalmalar görülmüştür.

3.1.1.3. Kız Kaçırma

a) Türk Halk Kültüründe

Anadolu’da görülen bir başka evlilik türü ise kız kaçırmadır. Kendi içerisinde bölümlere ayrılır: “1-) Kaçırma: A- Oğlan tarafından zorla kaçırılma B- Otura kalma: Kızın kendiliğinden oğlan evine gelmesi 2-) Kaçışma veya anlaşılarak kaçma” (Balaman, 1982: 2).

Ailevi nedenler, hasımlık, ekonomik nedenlerden ötürü birbirlerini seven kişilerin evlenmesi engele/engellemelere takılıyor ise bu durumda yörede kız kaçırma devreye girer. *“Aileler evlenme gibi önemli bir konuda çocuklarına anlayış göstererek bu tür sorunların çözülmesi sağlanabilir. Bu durumda kızın fikrinin alınması kilit nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.”* (Yasa, 1962: 91). Yöre’de kız kaçırımlarının altına yatan en önemli neden ailelerin daha çok kız üzerinde baskı kurmalarıdır. Her yörede farklı uygulamalara rastlayabilmek mümkündür.

“Kız kaçırma olayındaki evliliklerde kız ya gönüllüdür, isteyerek kaçar ya da gönülsüz olduğu halde, oğlan tarafından kaçılır. Kimi zaman kıza ait bir şeyin kaçırılması, kız kaçırmakla eş tutulur. Hakkari’de “dezmal” kaçırması denilen bu adete göre; kız çeşmede, yolda ya da evdeyken delikanlı kızın başörtüsünü zorla çözüp kaçıır. Başörtüsü kaçırılan kız gerçekten kaçırılmış sayılır ve oğlan ailesi kızın ailesiyle anlaşmak zorunda kalır.”(Örnek, 2000: 186).

Kız kaçırma olayı eski zamandan bugüne kadar Türkler’de var olmuştur. Kız kaçırma ritüelinin Altay Türklerinde halen varlığını canlı bir şekilde devam ettirdiği de ifade edilir.

“Ataerkil ailenin temelini oluşturan dıştan evlilik ve kız kaçırma geleneği Türklerde uzun süre, hatta bazı yerlerde günümüze kadar devam etmiştir. Yakut ve Altay Türklerinde son zamanlara kadar evlenme, ancak kız kaçırma ile meşru sayılmıştır. Altay Türklerinde, bugün bile, erkek ve kız tarafları arasında anlaşma yapıldığı halde, erkek kendi soyunun yiğitleriyle beraber giderek kız kaçıır.”(Erkul, 2002: 59).

Her yörenin kendine özgü kaçırma usulleri vardır. Kaçan kızın ailesinde babanın istek ve taleplerine dikkat edilir. Aracılar tatsızlığın daha çok büyümemesi için orta yolu bulmaya çalışırlar.

“Evlenme çağına geldikleri halde çeşitli nedenlerle evlenemeyen oğlan ile kız kaçmak için anlaşırılar. Yaşlıca bir kadın arabulucu seçilir. Kadın kaçacakları günü ve yeri ayarlar, sonra aradan çekilir. Ev sahibi onları himaye eder. Aradan bir kaç gün geçince ev sahibi yanında üç beş kişiyle kız evine gider, kızın babasına durumu uygun bir dille anlatır. Babanın istediği başlık konuşulur, ardından oğlan evine gidilir, iş tatlıya bağlanmaya çalışılır.”(Şentürk, 1971: 6072).

b) Halfeti Halk Kültüründe:

- Bizde kız kaçırma vardır, kız ile erkek anlaşırsa kaçarlar (K.K.9-13-17-21).
- Kaçacak kızla erkek kimseye haber vermeden hazırlığını yapar (K.K.9-13-17-21).
- Önceden bir yerde ve saatte buluşulur ve başka bir yere kaçarlar (K.K.9-13-17-21).
- Kız sevdiği kişi ile değil de başkası ile evlendirilmek isteniyor ise kaçar (K.K.9-13-17-21).
- Evlenecek kızın kendinden önce büyük bir ablası var ve bekârsa yani sıra daha onda değilse bu sırayı beklemeden kaçar (K.K.9-13-17-21).
- Kız kaçırmanın bir başka nedeni de ailelerin inadıdır (K.K.9-13-17-21).
- Genellikle gece kaçarlar (K.K.9-13-17-21).
- Anlaşılsa eğer kızı kaçırılan aile başlık parası isteme hakkına sahiptir (K.K.9-13-17-21).
- Gençler bazen yakın akrabalarına sığınır, bunlar genelde yaşlı kişiler olur ve bunlardan yardım talep ederlerdi, bu kişiye aracı denirdi, aracı bu durumu ailelerine anlatırdı ve orta yolu bulup kimsenin zarar görmeyeceği şekilde kaçan gençleri ve ailelerini birleştirirdi ancak bu korkuyu yaşamak istemeyenler yıllarca ailelerinden habersiz yaşarlardı (K.K.9-13-17-21).
- Eskiden orta yol bulunmaz ve kaçanlar da izini kaybettirirse aileler birbirleri ile ömür boyu küs kalır ve hasım olurlardı (K.K.9-13-17-21).
- Kaçan kızın ve kaçırın erkeğin aileleri orta yol bulununcaya kadar ilçedeki düğünlere çağırılmazlar saygıdan dolayı(K.K.9-13-17-21).
- Aileler kaçan kızlarını yok sayarlar ve evlatlıktan silerlerdi (K.K.9-13-17-21).

3.1.1.4. Berdel

a) Türk Halk Kültüründe

Kültürümüzde bir de berdel evliliği yapılır. En basit tanımı ile berdel ağabeyinin evlenmesi için evliliğe rızası olmadan zorlanan kız kardeşin takas edilmesidir. Dört insanın kaderinin bir ailenin ağzından çıkan lafa baktığı ve genellikle görüş alınmadan gerçekleşen berdel'i gençler kabullenmez. *"Hakkâri'de bu tür evliliğe "kepir", Denizli, Aydın yörelerinde "değişik yapma", Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da "berder" adı verilen bu evlilik modelinin, evlenecek iki erkeğin, evlilik çağındaki kız kardeşlerini birbirleriyle değiştirme şeklinde gerçekleşir."* (Balaman, 1982:41).

Aileler arasında gerçekleşen bu evliliklerde gençlerin rızası alınmaz ve ailelerin etkin olduğu evlilik türüdür. *"İki aileden birer kadının evlenmek üzere aileler arasında değiş tokuşunu içeren berdel geleneği halen yaygınlığını korumaktadır. Berdel geleneği, Güneydoğu Anadolu'da, Doğu Anadolu bölgesine oranla daha yaygındır."*(İlkkaracan, 1998: 9). Berdel evliliği yörede halen varlığını devam ettirmektedir, berdel başlık parasına alternatif olarak tercih edilen bir evlilik türüdür.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Berdel karşılıklı alıp vermedir (K.K.9-16-21-30).
- Berdel'eqelend denir (K.K.9-16-21-30).
- Berdel'de normal düğün yapılır (K.K.9-16-21-30).
- Başlık parası olmayınca berdel yapılır (K.K.9-16-21-30).
- Berdel yapılırken gençlere söz hakkı tanınmaz (K.K.9-16-21-30).
- Berdeli kabul etmeyen birçok genç kız intihar etmiştir (K.K.9-16-21-30).
- Kızlardan bazıları dayanamadığından evden kaçmıştır (K.K.9-16-21-30).
- Durumu olmayan gençlerin evlendirilmesi için berdel yapılır (K.K.9-16-21-30).
- Berdel'e kız takası, değiş tokuş, al ver, değiştirme'de denir (K.K.9-16-21-30).
- Eskiden kan davalarını, hasımlıkları bitirmek için de berdel yapılırdı(K.K.9-16-21-30).
- Berdel yapılırken erkek yaşından büyük bir kadınla berdel edilmez ancak kız küçük, erkek büyükse berdel yapılır (K.K.9-16-21-30).

3.1.1.5. Levirat

a) Türk Halk Kültüründe

Bir başka evlilik türü de levirattır. En basit tanımıyla Levirat dul kadının ölmüş olan kocasının erkek kardeşi ile evlenmesi/evlendirilmesidir. Levirat az gelişmiş, törenin baskı alanının oldukça fazla olduğu yerlerde ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde etkili olan bir evlilik türüdür.

Leviratta karar veren merci evlenecek olan kişiler değildir. Levirat *"bireyin topluluğa veya aileye kurban edilmesidir. Çünkü, bu evliliklerde "evlenmeye" karar verenler genelde bireyler değil aileler veya toplumsal koşullardır."*(Bağlı, 2005:2).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Kayın alma da denir (K.K. 21-25-30-33).
- Çok eskiden bu evlilik türü uygulanırdı (K.K.21-25-30-33).
- Dul kalan yengesi ile evlenme olarak da bilinir ancak dul kadının evleneceği kişi kocasının ağabeyi değil küçük kardeşi olmalı ve bekâr olmalıdır (K.K.21-25-30-33).
- Evli olan bir kardeş ile dul kalan kadının evliliği kesinlikle yasaktır (K.K.21-25-30-33).
- Bu evlilik türünde dul kalan kadına da evlenecek olan bekarkardeşe de söz hakkı tanınmazdı (K.K.21-25-30-33).
- Bu evlilikte hem kadının dul kalıp, bir başına çaresiz kalmıyordu hem aile bütünlüğü, beraberliği bozulmuyordu(K.K. 21-25-30-33).
- Evlenecek olan diğer kardeş için masraf olmuyordumiras paylaşımı (tarla, bağ, bahçe, arazi, hayvan, traktör, ev, kıymetli eşyaların) ortak olmasından dolayı bu payların bölünmemesi ve aile içinde kalması bu evlilik türünün gerçekleşmesine neden oluyordu (K.K. 21-25-30-33).
- Amca baba yarısıdır, ölüm hadisesi de gerçekleşince dul kalan kadın mecburiyetten evlenmek zorunda kalıyordu (K.K. 21-25-30-33).

3.2. Evlilik Yaşı ve Evlenme İsteğini Belli Etme

a) Türk Halk Kültüründe

Her yörede belli bir yaş aralığına gelen kişiler için “evlilik yaşı” tabiri kullanılır. Bu yöreden yöre farklılık gösteren bir durum olsa dahi Anadolu’da buluş çağından sonra evliliğe sıcak bakılır. Evlilik için sadece yaş, ergenliğe girmenin yanı sıra psikolojik olarak da hazır olmak gerekir. Evlilikte yaşı yanı sıra cinselliğin belirgin hale gelmesi, erkeklerin askerlik yapması, iş gücü sahibi olması kızların ise çeyizlerini tamamlamaya başlamaları, anne ve babanın yaşlanması ve torun sahibi olma istekleri evlilik yaşının geldiğine işaretler.

“Kızlar asabileşir, sorulan sorulara bağırıp çağırarak cevap verir, söz dinlemez olur. Bulaşıkları yıkarken kapları birbirine vurur, ev işleri yaparken –ölsem de kurtulsam- gibi sözler eder, yaşı geçmişse içi geçmiş karpuzu annesine verirler. Erkekler de kızlar gibi huysuzlaşır, yalnızlıktan, soğuktan şikâyet ederek alıp başını gideceğini, evden ayrılmak istediğini söyler.Çankırı’da ise delikanlılar annesinin ayakkabısını nal çivisiyle eşige çakar, eve geç gelir, sabah geç kalkar, yemek beğenmez, her şeye kusur bularak evlenme isteklerini belirtirler. Sinop’ta da erkekler babalarının ayakkabılarını ters çevirir, iki ayakkabıyı birbirine sürter; kızlar da yemek yemez, konuşmaz, somurtur.”(Başçetinçelik, 1998: 121).

Evlilik çağını etkileyen birçok vardır bunların başında yaş, ekonomik gelir, ölümler, gelirken bütün bunların yanı sıra erkek ailesinin daha etkin ve etkili olduğunu, kız tarafının ise daha pasif durumda olduğunu görürüz. Erkek veya kız evlenmek isteğini direk olarak söylemekten çekinir ve çeşitli şekillerde ima eder.

“Düzce”de eskiden evlenme isteğini erkek, “babasının ayakkabısını eşige çakarak, çatıda şişe kırarak ya da çatıya çıkıp horoz gibi öterek ve pilava kaşık saplayarak, asabi hareketlerde bulunup söz

dinlemeyerek" belirtirmiş. Kızlar ise "kapıları çarparak kapatır, sık sık canım sıkılıyor der, of çeker, çeyizini aceleyle hazırlar, asabi davranışlarda bulunarak" evlenme isteklerini belli ederlermiş." (Türbedar, 2011: 114).

Günümüzde evliliğin ifade edilmesi oldukça rahat iken eskiden bu durum bir ayıp olarak görülmüş ve evlenmek isteyen kişinin bu isteğini açıkça ifade etmediği bir gerçektir. Çeşitli imalar, hal ve hareketler ile bu durum bir mesaj olarak iletilmeye çalışılmıştır.

"Türk toplumunda gençler, eskiden beri evlenme isteklerini ailelerine doğrudan söyleyememişlerdir. Nadiren gerçekleşen, evlenme isteğinin doğrudan duyurulduğu durumlarda ise, bilgi veren kişi annedir. Anne, baba ile oğul veya baba ile kız arasında köprü ve bilgi aktarıcı görevinde bulunur. Ailenin gizli arabulucusu, mimarı ve idarecisi olan kadın, mantıklı, tutarlı ve açıklamalarıyla eşini ikna ederek yapıcı tavrını evlilik konusunda da sergiler. Evlenme dileği, 'Ben evlenmek istiyorum' gibi kısa, net ve kolay bir anlatım yerine, kelimeler kullanılmadan çeşitli davranış değişiklikleri, semboller ve remizler aracılığıyla belirtir."(Gülin, 1998: 16-17).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti yöresinde ortalama evlilik yaşı 16-17'dir (K.K.4-8-19-26).
- Halfeti yöresinde ise evlenmek isteyen genç bunu direk söylemez annesinin yemeklerini beğenmeyerek bunu da belli ederek evlenmek isteğini belli eder (K.K.4-8-19-26).
- Erkek artık annesinin yaptığı yemekleri beğenmiyor, ütüden, olur olmaz şeylerden şikâyet ediyor, her akşam yatağa girdiğinde sırtım donuyor, üşüyorum diyorsa evlenmek istiyordur (K.K.4-8-19-26).

- Evlilik sırayla olur, kendinden büyük biri evlenmemişse onun evlenmesi beklenir. (K.K.4-8-19-26).
- Sandalyeden ayağı yere değiyorsa evlilik yaşı gelmiştir (K.K.4-8-19-26).
- Kız, olduğundan fazla şekilde sinirleniyor, çeyizine aşırı önem veriyor ve sabretmeden çeyizini bitirmek istiyorsa evlenmek istiyor demektir (K.K.4-8-19-26).
- Eskiden kızların 16-17 yaşında evlendiğini biliyoruz erkeklerin ise askerden dönmesi evlilik için yeterli bir zamandı ancak şimdi okuyan insanlar daha geç evlenmektedir (K.K.4-8-19-26).
- Halfeti yöresinde farklı ırk ve mezheplere kız verilir, kız alınır bu konuda bir kısıtlama yoktur (K.K.4-8-19-26).
- Şimdilerde erkek ve kızlar 25, 30 yaşları arasında evleniyorlar evlenirken kızın küçük erkeğin büyük olmasına dikkat ediliyor (K.K.4-8-19-26).

3.3. Evlilik Öncesi

Her geçiş döneminin kendine özgü bir takım ritüelleri vardır. Kısmet açma, gelin/güvey seçimi, görücülük, kız isteme, söz kesme ve nişan gibi kavramlar evlilik öncesi uygulamaları içerir ve evliliğe zemin hazırlar.

3.3.1. Kısmet Açma

a) Türk Halk Kültüründe

Evlenme çağına gelmiş ancak evlenmemiş kızlar için kısmet açma adı altında bir takım inanışlar ve uygulamalar mevcuttur. *"Artvin, Posof, Ardahan, Oltu, Narman, Tortum ve İspir'de gençlerin kısmeti açılsın diye, tuzlu ekmek veya tuzlu peynir yemeleri, rüyaya yatmaları, niyet namazı kılmaları istenir."*(Dede, 1996: 12).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Muska yazdırılır (K.K.7-11-19-26).
- Fal bakılır (K.K.7-11-19-26).
- Kurşun döktürülür (K.K.7-11-19-26).
- Kısmeti açılması istenen kızın başında kilit açılır (K.K.7-11-19-26).
- Gelin kinasına katılarak kısmetlerinin açılacağına inanılır (K.K.7-11-19-26).
- Evlenmek isteyen kız eteğinin gelinliğe sürter (K.K.7-11-19-26).

- Kız ailesi, kızları için beğendiği genci aracılara söylerler (K.K.7-11-19-26).
- Gelin çıkacağı zaman tepeden atılan şekeri yiyen kızın kısmeti açılır (K.K.7-11-19-26).
- Genç kız sünnet şenlik düğün gibi yerlerde kendini gösterir (K.K.7-11-19-26).

3.3.2. Gelin/ Güvey Seçimi

a) Türk Halk Kültüründe

Bu aşamada gelin adayında olması gereken bazı özellikler aranır, yaşı, boyu posu endamı yürüyüşü, diksiyonu, oturması kalkması, edebi ahlakı gibi özellikler gelin seçiminde son derece önemli olan hususlardır. *“Kız beğenmede, kızın düztabanlığı üzerinde durulur. Düztabanlı kızın uğursuzluk getireceğine inanılır. Çatık kaşlı kızların bahtlarının açık, ömürlerinin uzun olacağı düşünülür.”*(Dede, 1996: 118). Anadolu’nun her yöresinde seçimlere önem verilir evlilik gibi önemli bir mesele de görücü giden aile kızı etraflica süzer, sınar hal ve hareketlerini dikkatlice takip eder.

b) Halfeti Halk Kültüründe

Halfeti yöresinde güvey adayı ve ailesi etraflica araştırılır, küçük yer olduğu için ve herkes birbirini tanıdığı için yakın akrabalara ve arkadaşlara danışılır genel olarak yörede güvey adayı ve ailesinde aranan özellikler şunlardır:

- Yalan söylememesine bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Ne istediğini bilen biri olmalı (K.K.8-11-15-27).
- Ailesine sadık ve bağlı olmalıdır (K.K.8-11-15-27).
- Memur olması makbuldür, kız rahat etsin diye (K.K.8-11-15-27).
- Ağır bir hastalığı, sakatlığı, eksikliği var mı?bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Eğitim durumundan ziyade ahlak ve din durumuna bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Askerliğine bakılır, askerliğini yapmış olması tercih edilir (K.K.8-11-15-27).
- İçkisi, kumarı kötü alışkanlığı olmamasına özellikle bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Erkeğin hayatını devam ettirecek hevesi var mı?ona bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Arkadaşlarına ulaşılır, iyi arkadaşlar edinmiş olmasına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Kavgalı eve kız verilmez, ailenin ilişkilerine çevresine bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Daha önce kız istemişler mi? söz nişan atmışlar mı?ona bakılır (K.K.8-11-15-27).

- Aileye başka kız veren olmuş mu, bu aile ile etraflıca görüşülür (K.K.8-11-15-27).
- Ailesinin maddi açısından daha iyi bir durumda olmasına bakılır(K.K.8-11-15-27).

Halfeti yöresinde kız alınırken belli kriterlere dikkat edilir, hem kızın hem de ailenin ilişkilerine kızın yakın çevresine danışılır, yörede namus olgusuna son derece önem verildiğinden dolayı kendilerini utandırmayacak bir gelin adayı tercih edilir.

- El çabukluğuna bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Kızın el işi yapmasına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Söz atmış, nişan atmış kız alınmaz(K.K.8-11-15-27).
- Ahlak, edep, namaz niyazına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Kızın çeyizinin tastamam olması gerekir (K.K.8-11-15-27).
- Ailenin soyu, geçmişi temiz olmalıdır (K.K.8-11-15-27).
- Küçük çocuklarla konuşmalarına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Kızın hastalıklı olmamasına dikkat edilir (K.K.8-11-15-27).
- Ailesine karşı saygılı ve sadık olmasına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Oturmasını kalkmasını, konuşmasına dikkat edilir (K.K.8-11-15-27).
- Mahalle, okul hayatına, yakın arkadaşlarına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Sorumlulukları kaldırarak biri olup olmadığına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Kızın dış güzelliğinden ziyade hamaratlılığı ve el becerisinin olmasına bakılır (K.K.8-11-15-27).
- Ev ekmeği yapıyor mu? Yemek yapıyor mu? Temizliği nasıldır? busorulara cevap aranır(K.K.8-11-15-27).

3.3.3. Görücülük/ Kız İsteme

a) Türk Halk Kültüründe

Görücülük ve kız isteme olayı Anadolu’da iç içedir ailelerin bekar erkek çocuklarına ideal bir kız bulma arayışları vardır. Bunun için bazı ritüeller ve uygulamalar vardır.

“Görücülük, daha çok şehir ve kasaba ortamlarının bir göreneği olarak belirir. Köy çevresinde, görücülük ile kız isteme töreleri birbirine karışmıştır. Aynı köyde veya mahallelerde yaşayan gençler ve aileleri zaten

birbirlerini gördükleri ve tanıdıkları için, bu çevrelerde görücülüğe gitmek yerine, doğrudan dünürçülüğe gidilmektedir. Geleneğin devam ettiği yerlerde kız görmeye kadınlar gider. Bunlar oğlanın anası, yakın akraba ve yaşlı kadınlardır. Kadınlar, önce kızın güzelliği, törelere uygun davranışları üzerinde durur, yargıya varır. Daha sonraki aşama kızın ve ailesinin soruşturulmasıdır. Bu arada kız tarafına da düşünme süresi tanınmış olur. İki taraf karşılıklı olumlu değerlendirmeye varınca, görücülerin işi sona erer.”(Boratav, 1984: 173).

Anadolu gibi çeşitli kültürleri bir arada barından bir coğrafya’da geçiş dönemlerinden düğün ile ilgili olarak geleneksel uygulamaların farklı isimlerle adlandırdığını görmek mümkündür.

“Türkiye’de evlenecek gence kız bakmak, kız görmek için başvurulmuş bu adete elçilik, görücülük, görücüye çıkma, kız arama, kız bakma, kız beğenme, kız sarraflama, kız isteme, söz taşlama gibi adlar verilir. Kız istemeye giden kişilere ise, arabulucu, aracı, saye kılğan, büyük dünür, dilekçi, düğür, dünür, tüngür, dünürcü başı, dünür başı, görücü, elçi, kılavuz gibi adlar verilir.”(Kaya, 1996:148).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Görücülük bizde halen devam etmektedir (K.K.1-9-16-27).
- Aile içerisinde veya uzak akrabalarından biri ölmüşse kıza görücü gitmeyiz (K.K.1-9-16-27).
- Kız isteme olayı genellikle akşam yemeğinden sonra veya gece vakti olabilir (K.K.1-9-16-27).
- Genellikle Cuma günü kız istenmeye gideriz (K.K.1-9-16-27).

- Görücülüğe gidilirken genellikle ehil, yaşlı, aile büyükleri, tecrübeli kişilerle beraber ailenin en yakın kişileri gideriz (K.K.1-9-16-27).
- Kapı’da kızın anne ve babası karşılar (K.K.1-9-16-27).
- Aracı olan kimse konuyu kızın babasına açar, baba kızını vermek istemese “kızımız halen küçük, kızımız okul okuyor” diyerek niyetini baştan belli eder (K.K.1-9-16-27).
- Ancak bazen araya hatırı kırılmayacak büyük aileler ve ilçede itibar edilen saygınlık kazanmış kişiler girer ve kızını vermek istemeyen aileyi razı getirirler, ancak aile kızlarını vermemekte kararlı ise veya verme fikrinden çaymışsa kesim kağıdına çok ağır ve pahalı şeyler yazarak açıktan bu iş olmaz diyerek duruşunu belli eder (K.K.1-9-16-27).
- Görücü gelen kişiler ilk gelişte mutlaka ağırlanır ve kabul edilir ancak başka bir olumsuz cevap verme şekli ise aracı ile haber vermedir, aile “aracıya biz biraz düşünelim der” ve birkaç gün sonra “ziyarete gelmesinler” diyerek kibar bir şekilde kızlarını vermezler (K.K.1-9-16-27).
- Kızın büyük ablası varsa görücülüğe gitmeyiz büyük ablasının evlenmesi bekleriz evlilik sıraya göredir çünkü (K.K.1-9-16-27).
- Kız çay, tatlı ikramına zorla çıkarsa gönlü yok demektir (K.K.1-9-16-27).
- Görücülüğe ilk kez gidilen eve şeker, tatlı, kolonya, vb gibi şeylere gidilmez boş gidilir birbirlerini tanıma, erkek tarafının etrafıca sorulması için ilk görüşte kız verilmez ve kız istenmez (K.K.1-9-16-27).
- Görücüler sıcak karşılanmış ve kızı almak için bir engel kalmamışsa ikinci gidişte bazı şeyler alırız (K.K.1-9-16-27).
- Kız istemeye bir defa’da gidildiği gibi birkaç defa da gidilerek niyetin belli edilmesi vardır (K.K.1-9-16-27).
- Kız evi naz evi olduğu için bu ziyaretler birçok defa yaparız (K.K.1-9-16-27).
- Kız istemeye giden görücüler çocukları götürmeyiz (K.K.1-9-16-27).
- Öncelikle kıza isteyip istemediği sorulur, kız siz nasıl diyorsanız derse istiyor, hayır olmaz derse olumsuz bir şekilde istemediğini belli eder ve annesiyle bunu paylaşır baba gelen cevabı anneden öğrenir (K.K.1-9-16-27).

- Görücüler, Allah'ın emri ile kızınıızı istiyoruz diyerek başlarlar kızı istemeye yanıt olumlu ise Hayırlı olsun denir kız anne ve babanın elini öper ve büyükler Allah utandırmasın derler (K.K.1-9-16-27).
- Halfeti'de kahve yerine kız çay yapar ve kendisi dağıtır (K.K.1-9-16-27).
- Kızı vermeye razı gelen aile ile erkek tarafı kızın altınları ve eşyalarını kararlaştırır (K.K.1-9-16-27).

3.3.4. Söz Kesme/Tatlı Yeme

a) Türk Halk Kültüründe

Kız istemenin en son aşaması söz kesmedir. Burada söz kesilirken kültürel uygulamaların yanı sıra dinsel ritüellerinin bir arada olduğunu söyleyebiliriz.

“Kız tarafı, daha önceden gelen dünyürcüleri araştırdıktan sonra bu evliliği, uygun bulursa üç gün sonra gelen kadına evet cevabı verir. Bunun üzerine oğlanın babası, yakın akrabalarıyla hatırı sayılır bir kaç dosttan ibaret bir erkekler topluluğu, taraflarca önceden kararlaştırılmış belirli gün ve saatte kız evine giderler. Kızın da babası ve yakın akrabaları orada hazır bulunurlar. Hal hatır sorduktan sonra oğlanın babası veya bu işi yüklenen erkeklerden biri konuyu açarak, hayırlı bir iş için geldiklerini, Allah'ın emri ile oğullarına kızlarını eş olarak istediklerini söyler, kızın babası da “Allah mesut ve bahtiyar etsin” deyince bu defa kıza verilecek başlık konuşulur. Söz kesilir, dua okunur, mutluluklar dilenir ve kalkılır.” (Beysanoğlu, 1992: 108).

Söz kesimi yapıldıktan sonra kız ve erkek aileleri bir araya gelirler, bu aşamada yeni kurulacak olan aile için hayırlı temenniler'de bulunmanın yanı sıra evlilik için gereken eşyalar, giyilecekler, altınlar, hediyeler, tutulacak eve kadar her şey detaylı bir biçimde masaya yatırılır.

Kız evi naz evi olduğundan ve ilk gidişte hemen kız verilmediğinden dolayı, tatlı yenmez birkaç defa yapılan görüşmeler, aracılardan aile ile konuşması ve ilk ziyaretin olumlu olarak gerçekleşmesinden sonra ikinci bazen üçüncü gidişte tatlı yenir. Erkek tarafı tatlı, kola alır.

“Başlık parası, evlilikte istikrarı sağlamak, mevcut tabakalaşmayı korumak, çok eş evliliğini önlemek, zor durumda yardımcılık, kadına güven sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Başlık parasının alınış nedeni, bir gelenek, çeyiz telafisi, süt hakkı, bekâretin korunması, baba hakkı, kızın giderlerinin karşılanması, velâyet hakkının devri, işgücü kaybının telâfisi, soyun sürekliliğini sağlama gibi nedenlere bağlanmaktadır.”(Tezcan, 2000: 40).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Kızın başının bağlı olduğu söz kesmeye bağlıdır. (K.K.6-10-28-33).
- Söz kesme’de çaylar içilir karşılıklı konuşulur. (K.K.6-10-28-33).
- Yol haritası çizilir, planlamalar yapılır. (K.K.6-10-28-33).
- Bütün konuşulanlar, kararlaştırılan şeyler “kesim kağıdına” yazılır.
- Nişan yüzükleri, küpeler, akıtma altınlar, kordonlar, elbiseler, hediyeler, çiçekler, ev eşyaları, gibi şeyler kesim kağıdına yazılır. (K.K.6-10-28-33).
- Yüzük takılır ve aile içerisinde tatlı yenir. (K.K.6-10-28-33).
- Ailece söz kesmeye gidilir. (K.K.6-10-28-33).
- İlk olarak alınacak altınlar’da anlaşmalar yapılır, nişan ve düğünün günleri nerede ve ne zaman olacağı, masrafları, konuşulur. (K.K.6-10-28-33).
- Erkek takım elbise, kız’da uygun güzel bir elbise giyer. (K.K.6-10-28-33).
- Söz kesimine ailelerin büyükleri, yaşlıları da çağrılır orta yolu bulmak için (K.K.6-10-28-33).
- Söz kesimi bittikten sonra nişan için aileden nişan yüzüğü için ölçü isterler. (K.K.6-10-28-33).

- Başlık parası geleneği artık tercih edilmemektedir, bunun yerine alternatif olarak kız istenildiğinde altın, takı takımlarının çok fazla istenmesi söz konusudur.

3.3.5. Sakal Öpümü

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Şanlıurfa ve Halfeti yöresinde ailelerin kız alma konusunda anlaşmalarından sonra nişana geçilmeden erkek ailesi, kız ailesine “kızlarını oğullarına verme inceliği ve nezaketini göstermelerini” içeren bir ziyarette bulunurlar. Buna yöremizde “sakal öpümü” denir. Sakal öpümü genellikle akşam gerçekleşir. Bir nevi teşekkür mahiyetinde olan bu ziyarette kadınlar ve erkekler ayrı ayrı oturur. Kız ailesi yemek hazırlar tatlılar yenir, nişanın tarihi, saati ve eğlence olup olmayacağı hakkında konuşulur.

3.3.6. Nişan

a) Türk Halk Kültüründe

Söz kesimi tamamlandıktan, söz kesim kağıdı netleştikten sonraki aşama nişandır. Nişan töreninde yüzük takma, aile içerisinde yapılan küçük bir eğlence tarzında olabildiği gibi herkesin davetine açık bir şekilde de gerçekleştirilebilir.

“Nişan törenlerinde, iki tarafın onayladığı sevilen ve sayılan bir aile büyüğü tarafından, kız ve oğlana, iyi dileklerle yüzükleri takılır. Nişan töreninde, kız tarafı ve oğlan tarafı kıza takılar takarlar. Tören aile arasında veya geniş bir davetli arasında yapılır. Eskiden yapılan yemekli nişan törenleri, son yıllarda yerini pastalı ve şerbetli törenlere bırakmıştır. Geleneksel kesimde evlerde yapılan törenlerde kadın erkek ayrı eğlenirlerken, salonda yapılan törenlerde kaç-göçe önem verilmemektedir.” (Karakaş, 2005: 56).

Nişan düğün’e hazırlık olarak kabul edilebilir. Bu evrede çiftler ve aileleri birbirlerini iyi tanırlar. Karşılıklı ziyaretlerde hediyeleşme de mutlaka gerçekleşir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Kız evinde’de erkek evinde’de nişan yapılır (K.K.8-11-17-29).
- Gece kız evine yaklaşıldığı zamankapıdan nişana davetli kadınlar sevgi çığlıkları olan "Tililili" nidalarıyla etrafı inletirler (K.K.8-11-17-29).
- Aileler bu sürede birbirlerine gidip gelirler ve asla eli boş gitmezler (K.K.8-11-17-29).
- Nişan süresini aileler belirler kısa olması makbuldür (K.K.8-11-17-29).
- Nişan sürecinde kız ve erkek birbirini iyice tanır (K.K.8-11-17-29).
- Her iki aile de birbirlerine “nişan bohçası” hazırlarlar (K.K.8-11-17-29).
- Gelinin nişan bohçasında; gecelik takımı, makyaj malzemesi, iç çamaşırı, bornoz, en az iki çift ayakkabı, günlük giyeceği en az iki elbise, kaftan, çanta, parfüm, terlik, çorap, bileklik seti, kolye, havlu, tarak, cımbız, nevresim takımı bulunur (K.K.8-11-17-29).
- Damadın nişan bohçasında ise; Ayakkabı, traş takımı, terlik, çorap, kemer, iç çamaşırı takımı, cüzdan, kravat, pijama seti, saat, mendil, banyo lifi bulunur (K.K.8-11-17-29).
- Herhangi bir neden dolayı aileler, çiftler birbirleri ile tartışır sözü kesmek, nişanı atmak isterse “bohça gönderme” denilen şeyi yaparlar ve bu sayede evlilik başlamadan biter (K.K.8-11-17-29).
- Nişanı hangi taraf bozarsa, karşı tarafa bütün alınan şeyleri geri verir (K.K.8-11-17-29).
- Damadın nişan bohçasını, kızın annesi, babası, amcası, dayıları götürür (K.K.8-11-17-29).
- Bohça genellikle akşam vakti götürülür (K.K.8-11-17-29).
- Bohçayı getiren aile ağırlanır, yemek ve tatlı çay ikramı yapılarak yolcu edilir (K.K.8-11-17-29).
- Bazı aileler eğlence, davul, zurnayı tercih ederken bazıları da sessizce mevlit okutarak aile arasında nişan yapar (K.K.8-11-17-29).
- Nişan genellikle sadece aile içerisinde gerçekleşir (K.K.8-11-17-29).
- Maddi durumu iyi olanlar salon kiralarlar, olmayanlar ise kendi evlerinin avlusunda veya mahalle içinde, kapısının önünde eğlence yaparlar (K.K.8-11-17-29).

- Kızın nişanda giyeceği elbiseleri ve takacağı takıları erkek tarafı alır (K.K.8-11-17-29).
- Damadın elbisesini kız tarafı alır (K.K.8-11-17-29).
- Nişan aslında düğünün bir provası gibidir bu sırada düğüne hazırlıklar yapılır eksiklikler tamamlanmaya çalışılır (K.K.8-11-17-29).
- Söz kesiminin sonunda alınan yüzüğün ölçüsüne göre belirlenen yüzük alınır ve aile büyüğü yüzükleri takar (K.K.8-11-17-29).
- Kurdeleli yüzükler, gümüş tepsiye konur, aile büyüğü nişan yüzüğünü önce kıza sonra erkeğe takar ve artık başınız bağlandı, Allah utandırmasın hayırlı uğurlu olsun der (K.K.8-11-17-29).
- Nişan süresinde arada bayram varsa erkek tarafı kız tarafına bazı hediyeler alarak gönderir (K.K.8-11-17-29).
- Nişanlılık sürecine ilçe’de dikkat edilir, nişanlı çiftler dışarda buluşamazlar genellikle telefon ile görüşülürler (K.K.8-11-17-29).
- Ramazan bayramında, kıza güzel bir elbise hediye edilir (K.K.8-11-17-29).
- Kurban bayramında ise kurbanlık koç hediye olarak gönderilir(K.K.8-11-17-29).

3.3.7. Davet/Okuntu

a) Türk Halk Kültüründe

Davet edilecekler düğüne yaklaşık bir hafta kala çağrı yapılır. Davetlilere okuntu gönderilir. Okuntuyu geleceklerin sayısına göre üç, dört kişi düzenler ve dağıtır.

“Anadolu’nun hemen her yöresinde nişan veya düğünden birkaç gün önce davetlilere çağrı yapılır. Bu çağrı, kimi zaman küçük, kimi zaman büyük hediyelerle yapılır. Çağrıyı bu iş için görevlendirilen kişiler yapar. Mut’ta, nişan törenine ve düğüne davet okuntu ile yapılır. Davet edilen kişiye, önemine göre gelinin önceden hazırladığı mendil, çevre, çorap gibi el işlemleri ya da bir basma parçasından kesilmiş ufak mendil gönderilir.” (Soylu, 1973: 6663-6664).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- İlk önce düğüne gelecek olanların ortalama sayısı belirlenir kaç kişilik bir düğün yapılacağı kararlaştırılır (K.K.2-11-13).
- Davet'e çağırmaya önem verilir, bu konu yanlış anlaşılmalara bazen küslüklere neden olabiliyor "çağırıldığı yere erinme çağırılmadığı yere de görünme" derler bize davetiye göndermeyene biz de göndermeyiz (K.K.2-11-13).
- Daha sonra düğüne katılacak olanların isimleri belirlenir (K.K.2-11-13).
- Şimdilerde davetiye gönderilir, içerisinde düğünü yapılacak olan kız ve erkeğin adı ailelerin adı, düğünün yeri tarihi ve saati yazılır beyaz bir zarfın üstüne de sayın denilerek gönderilecek kişinin veya ailenin ismi yazılır (K.K.2-11-13).
- Davetiyeleri üç, dört kişi dağıtır (K.K.2-11-13).
- Liste hazırlanırken yakın akrabaların haberi olduğu için davetiye verilmez (K.K.2-11-13).
- Bütün yakınların, eş dostun, uzak akrabaların tamamının listede olması gerekir, ilerde kırgınlık küslük olmaması için liste özenilerek hazırlanır (K.K.2-11-13).
- Uzakta olanlara davetiye gönderilmez, telefon ile haber verilir (K.K.2-11-13).
- Hayırlı olsun anlamına gelen hediyeler davetiyeyi alınca getirilir, yakın akrabalar daha ağır ve pahalı hediyeler alır (K.K.2-11-13).
- Eskiden okuntuyu dağıtanlara bahşiş olarak para verilirdi (K.K.2-11-13).

3.4. Düğün

a) Türk Halk Kültüründe

Geçiş dönemlerinin en mutlu anları arasında yer alan düğün, bir birleşme ve mutluluğu paylaşma anı olarak kabul edilir. Bu aşamada evlenecek olan çiftlerin, ailelerin yanında olunur.

"Düğün toplumsal bir olaydır. Düğüne katılım, daha önce yapılmış olan söz ve nişan törenlerinden daha fazla olur. Düğün töreni ile; gençlerin kuracağı yuva ve ailelerin hısımlık bağları davetlilerin de katılımıyla onaylanmış olur. Özellikle köylerde, düğüne bütün köy halkının katılması istenir. Düğünler sosyal yardımlaşmanın

en fazla görüldüğü törenlerdir. Bu törenin başından sonuna kadar, köylüler düğün evine destek olurlar. Anadolu’da düğünler üç gün ile bir hafta arasında değişir.” (Ülkütaşır, 1963:163).

Düğün içerisinde gelenek, görenek, töre, rit, dinsel ve kültürel ritüelleri, adet, inanış ve pratik uygulamaları bir arada barındıran zengin bir geçiş dönemidir. Bu geçiş döneminin bir diğer önemli yanı ise evlenecek olan kişilerin topluma ilan edilmesidir.

“Bir halkın folkloru denince ilk önce düğün törenleri akla gelir. Bu düğün törenlerinin muhtelif adet ve ananeler içerisinde, ayrıca hususi bir yeri vardır. Her bir halka göre düğünler elin, obanın adet ve ananesinin aynasıdır. Buna göre de her bir halk kendine mahsus şekilde bu aynada görünür. Halkın şenliğini, sevincini, musikisini, şiir sanatını ve halk oyunlarını aksettiren özgün özellikler, sanki düğünlerde toplanmış ve kendi yansımasını bu törenlerde bulmuştur. Buna göre de her bir halkın düğün merasimleri zamanla onun kendi folkloründe tespit olunmuştur.”(İmamverdiyev, 2002:181).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Nişandan sonra düğün tarihi ve yeri belirlenir (K.K.1-4-8).
- Genellikle yaz aylarında ve okulların tatil olması tercih edilir (K.K.1-4-8).
- Düğünler genellikle öğleden sonra 5 gibi başlar ve gece 1’e kadar devam eder. (K.K.1-4-8).
- Düğünler genellikle hafta sonu yapılır (K.K.1-4-8).
- Düğüne gidilmeden “rahal” denilen bütün malzemeleri içeren listeye göre alışverişe çıkılır (K.K.1-4-8).
- Düğün yemeği genellikle erkek tarafınca yapılır, yemekte sulu yemekler, kebab veya lahmacun tercih edilir soğuk kola, ayran, su ikramı da yapılır (K.K.1-4-8).

- İki Ayak (Dınnıg) düğünde en çok oynanan oyunlardan biridir oyun ismini ayağın iki defa öne vurulmasından almıştır (K.K.1-4-8).
- Düğünde "gıranı" oynanır yani "ağırlama" oyunu oynanır bu oyunun ritmi yavaştır oynanmasındaki asıl neden sürekli halayda yorulanların dinlendirilmesi içindir (K.K.1-4-8).
- Bekar kızlar düğünlere gelerek kendilerini gösterirler, taktıkları takılar bunlar kordon, frenkbağı, beşibirlik, küpe, ahıtma bilezik, tahtalı bilezik olabilir. Düğün'deki halay grubuna genellikle akrabalar, tanıdıklar girer uzaktan seyredenler, yabancılar özellikle bayanların arasına girerek halaya katılmaz, katılamazlar (K.K.1-4-8).
- Genellikle iki bayram arasında düğün yapılmaz (K.K.1-4-8).
- Yeni ölen biri varsa düğün yapılmaz, yapılacaksa da sessiz bir şekilde yapılır (K.K.1-4-8).
- Daha muhafazakâr aileler eğlence davul zurna orkestra getirmeden mevlit ve kuran okutarak sessiz bir şekilde yapılır (K.K.1-4-8).
- Düğün gerçekleşirken bir yandan başka düğünlere, kız alıp vermeler, kız bakmalarına vesile olan anlardır (K.K.1-4-8).
- Düğünde erkek tarafı daha çok oynar, kız tarafının oynaması hoş karşılanmaz (K.K.1-4-8).
- Halaya govend denir. (K.K.1-4-8).
- Eskiden kadınlar ayrı erkekler ayrı halay çekerdi şimdi öyle değil (K.K.1-4-8).
- Düğünlerde "şabaş" geleneği vardır düğün yapılırken halay kurulur, her halay grubu en az 10-15 kişiden oluşur davulu ve zurnayı çalan kişiler genellikle ortada ve herkese eşit uzaklıkta çalarlar ancak bu halay grubuna yaklaşıldığı zaman onlara özel bir şekilde çalması karşılığında bu özel yaklaşımdan dolayı o gruptaki kişilerden tanıdık olanlar veya yakın akrabaları, itibarlı kişiler, zenginler davulcuya bir nevi yaptığı bu olaydan ötürü para verir ve bu parayı da bütün halay grubunun başında gezdirdikten sonra davulun ipine ilştirir (K.K.1-4-8).
- Şabaş yapmak o halay grubuna değer vermektir (K.K.1-4-8).
- Genellikle davulcu ve zurnacılar çağrılır, eskiden büyük hoparlörler ile teypler vardı onlar ile eğlence yapılırdı şimdi yöresel sanatçılar ve orkestracılar ile düğün yapılır (K.K.1-4-8).

3.4.1 Sağdıç

a) Türk Halk Kültüründe

Sağdıç düğünün her aşamasında geline ve damada yardımcı olan, yönlendiren, yol gösteren kişilerdir. Seçilen sağdıçlar genellikle gelinin ve damadın yakın akrabalarından, arkadaşlarından seçilir ve en az iki sağdıç seçilir.

“Feke yöresinde yapılan düğünlerde “sağdıç” adı verilen kişiler kızın ve erkeğin yakın arkadaşları arasından seçilir. Erkek ve kızın birer sağdıcı vardır. Sağdıçlar kollarına kırmızı kurdele bağlarlar. Erkeğin sağdıcı gelen misafirlerle ilgilenir, erkeğe yardımcı olur. Kızın sağdıcı da kızın yanından hiç ayrılmaz ve ona yardım eder. Sağdıçlar düğünün düzenini sağlarlar.” (Karakaş, 2005: 51).

Düğünün başlamasından, gerdek gecesine kadar olan süreçte çiftlere akıl hocalığı yapan, düğün organizasyonunda aileye yardımcı olan, konukları ağırlayan ve bu masraflardan kaçınmayan değerli kişiler arasından seçilen sağdıçlar ve sağdıçlık ritüeli eski Türk inanışlarından kalma bir gelenektir.

“Eski Türkler’de sağdıç, güveyin hem kılavuzu hem dostudur. Sağdıçlık o kadar önemliydi ki dünürler birbirlerine sağdıçlık bizi çözülmez bağlarla birbirimize bağlasın derlerdi. Buradan da anlaşılacağı gibi sağdıçlık, sosyal bir müessese vazifesi görmüştür. Sağdıçlık da düğün, nikâh gibi evlilik temelini kuran bir bağdır. Sağdıç güveyin düğün ve sonrasıyla ilgili yaşayabileceği tüm sorunların çözümünde güveye yardımcı olmakla yükümlüdür. Ayrıca sağdıçlar düğünün işleyişi, davetlilerin ağırlanması gibi durumlarda da söz sahibidir.” (Demir, 2010:7).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Sağdıç olarak seçilmek önemli bir husus olarak görülür (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıç, kız ve erkeğin vekili olarak görülür (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıç çiftlere düğünde neleri yapıp neleri yapmayacağı konusunda uyarılarda bulunur (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıçlar özel bir kıyafet giymezler, temiz bir elbise giymeleri yeterlidir (K.K.7-16-21-28).
- Seçilecek olan sağdıç'ın akıllı ve tecrübeli biri olmasına dikkat edilir (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıç gönüllü kişilerden seçilmelidir (K.K.7-16-21-28).
- Organize ve tertip işlerinde hızlı, eli çabuk, pratik olmalıdır (K.K.7-16-21-28).
- Genellikle sevilen, herkes ile diyalogu olan biri olmalıdır (K.K.7-16-21-28).
- Aksi durumlarda derhal çözüm üretebilmeli, daha önce düğünlere katılmış, düğün usul ve adabını bilen biri olmalıdır (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıçlardan en az birisinin evli olmasına dikkat edilir (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıç olan kişinin elini bol olmasına dikkat edilir, masraftan kaçan elini cebine atmayan bir kişi sağdıç olarak seçilmez (K.K.7-16-21-28).
- Kız'ın sağdıç kızı hiçbir aşamada yalnız bırakmaz onunla kuaföre gider, yapılacak olan saç ve makyaj hakkında fikir verir (K.K.7-16-21-28).
- Damadın sağdıç onunla berber damat tıraşına gider, yol kesen çocuklara para verir, kendi arabasını gelin arabası yapar, gelin arabasını sürer, gelin konvoyunu düzenler, hangi güzergâhlardan geçileceğini duyurur (K.K.7-16-21-28).
- Sağdıçlar gelen konukların ağırlanmasına, düğünün tertip ve düzenine yardımcı olurlar (K.K.7-16-21-28).

3.4.2. Çeyiz

a) Türk Halk Kültüründe

Türk Halk kültüründe küçüklüğünden itibaren evleneceği güne kadar bir takım hazırlıklarda bulunan kızın en önemli hazırlığı çeyizidir.

*“Gelinin el emeği, göz nuruyla yapılmış olan ve
bir sandıkta saklanan; halı, kilim, kumaş, bez,*

dokuma, örgü ve işleme türünden giyim, yatak odası, oda, mutfak, sofrası ve hamam takımlarından oluşan çeyiz eşyasına sandık çeyizi denilir. Büyük özen ve beceri gerektiren bu tekstil ürünleri, çeyizin aslını meydana getirir.”(Kademoğlu, 1999: 31).

Çeyiz için öncelikle bir çeyiz dolabı alınır ve kız zamanla annesinden, yengesinden, teyzesinden, kız arkadaşlarından edindiği el işi ürünlerini kavrır ve kendisi yapmaya başlar bunları dolabında saklar evleneceği zaman evine götürür.

“Arapça “cihaz”dan gelen çeyiz; gelin için hazırlanan sandık eşyası; kızın baba evinden götürdüğü mal ve mülktür. Geleneksel kültürümüzde, kız çocukları daha ergenlik çağına gelmeden çeyiz hazırlıklarına başlanır. Çeyizin kızların yüzü akı olduğu görüşü yaygındır, ilk hazırlananlar yatak çarşafı, yastık kılıfı, yorgan yüzü, mendil, örtü vb. eşyalardır. Bunların kenarlarına dikilmek üzere oyalar, danteller hazırlanır. Hazırlanan bez eşyaların tümü işlemelidir. Çevreler, yağlıklar, kenarları oyalanmış yazmalar, el örgüsü çoraplar çeyizin tamamlayıcı öğeleridir. Ailenin ekonomik durumuna göre birkaç yatak ve yorgan, iç çamaşırları, giysiler ile kilim, halı, bakır kap-kacak kıza verilen çeyiz eşyaları arasındadır.” (Başçetinçelik, 1998: 167–173).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Kız henüz çok küçük yaşta iken çeyiz sandığı alınır ve kız annesinden, yakınlarından el işlerini öğrenerek bu sandığı doldurmaya başlar(K.K.8-12-19-21)
- Çeyiz kızın gençliğinden beri yaptığı, kız istenmeye kadar geçen sürede yapmış olduğu bütün el emeği göz nuru ürünlerinin tamamını kapsar (K.K.8-12-19-21).

- Çeyiz davul, zurna ile götürülür (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz düğünden birkaç hafta önce götürülür (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz düğünden bir hafta önce yıkanır, ütülenir (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz'e son derece önem verilir, bu kızın evliliği ne derece önemsediyiğini gösterir (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz'de dantel işlemleri, el işlemleri, havlu kenarları, lif, tülbent, nevresim takımları, yorgan, yer yatağı, sandık, nakış işleri, iğne işleri, oyalar, yazmalar, işlenmiş pikeler yer alır (K.K.8-12-19-21).
- Kız kaçmışsa hazırladığı çeyiz kendisine verilmez (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz almaya giderken erkek evinde toplanır, kız evine gidilir eskiden atla götürülürdü, şimdi pikap ve kamyonlara yüklenerek götürülür (K.K.8-12-19-21).
- Getirilen çeyizler aynı gün dizilir, beyaz eşya, mobilya'da çeyizin yanına konur ve ortak dizim yapılır çeyizi dizmeye gelinin annesi, halası, teyzesi, kız kardeşleri, kuzenleri, gelir (K.K.8-12-19-21).
- Çeyiz serildikten sonra bir de çeyiz gösterme vardır buda çeyizin sergilenmesi demektir. Erkek tarafı ve yakınları çeyizlere çoğu zaman para takar. Çeyiz sandığına oturma adeti de vardır bahşiş alınınca çeyiz verilir. Bazı akrabalar çeyiz sergisine geldikleri gün hediye olarak gelirler (K.K.8-12-19-21).

3.4.3. Kına

a) Türk Halk Kültüründe

Kına kız evinde gerçekleşen eğlencedir. Kına genel olarak temizliğin ve bereketin simgesi olarak kabul edilir. Her yörenin kendine has kına yakma ritüelleri ve uygulamaları vardır. Yeni bir yuva kurma, aile sahibi olmanın tatlı telaşının yanı sıra baba ocağından ayrılmış olmanın verdiği üzüntüyü bir arada yaşayan kız duygusal anlamda yoğun bir çatışma içerisinde kalır.

"Adana'da düğünlerde esas eğlenceler kına gecesi olur. çalgılar çalınır, oyunlar oynanır. Kınayı oğlan evi alır. Kına çalgı ile kız evine gönderilir. Kına ile birlikte çerez yollanır. Kına tepsiye konur ve etrafında mumlar yakılır. Gelin bu mumları

söndürür. Kınayı kocası ölmemiş, başı tüm kadınlar hazırlarlar. Kına gelinin sağ elinin serçe parmağına yakılır. Gelinin avucuna bir miktar para konularak sarılır. Sabahleyin gelinin eli bir öksüze açtırılarak çıkan para öksüze verilir. Kına gecesi gelini ağlatmak için türküler söylenir. Bu türkülere kına türkülleri denir." (Özüdoğru, 1968: 48).

Kına yakma töreni içerisinde ayrılık, mutluluk, türkü, mani, birlik beraberlik, şaka, ceza, halk oyunları, yeme içme gibi birçok fonksiyonu içerisinde barından zengin bir kültürel adettir.

"Ülkemizin hemen her yöresinde geleneksel kesimde gelin olacak kız, gelin alma günüünden bir gün önce, ana evindeki son gecesinde yapılan törenle eline, ayağına veya başına, ensesine kına yakılarak manilerle türkülerle övülür ve ağlatılır. Kına gecesindeki törenler, oğlan evinden gelen kınacılarla kız evinin yakınları arasında olur. Genellikle kadınlar arasında yapılan bir törendir. Bazı bölgelerde, kına günü oğlan evinden gelen kınacılar çeşitli zorluklar çıkarılır, şakalar yapılır, cezalar kesilir. Kınada genç kızlar, evlenecek arkadaşlarına eşlik eder, birlikte oynarlar. Kına gecesinde, oğlan evinden getirilen kına yoğrulur, oğlan evinden getirilen çerezler, gelen konuklara dağıtılır. Bu arada, kimi bölgelerde aynı gün, kimi bölgelerde de kız kınasından bir gün önce, oğlan evinde erkekler arasında da oğlan kınası yapılır. Oğlanın serçe parmağına kına yakılır, türküler söylenir, oyunlar oynanır. Kimi zaman içeride kadınlar eğlenirken, dışarıda da erkekler eğlenir." (Karakaş, 2005: 54).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti’de düğün ortasında kına yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Kızın başında kırmızı bir yazma bulunur, tepsi içinde gelen kınanın ortasına ve kenarına mumlar yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Kızın bu mumları üfleyerek söndürür (K.K.6-8-15-23).
- Gelinin ayağına kına yakılmaz (K.K.6-8-15-23).
- Bir masa ve sandalye getirilir ve halay çekenler düğünün ortasında toplanarak kınayı yakarlar (K.K.6-8-15-23).
- Önce kızın kınası yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Kına genelde akşam yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Kınanın yakıldığı tepsi elden elde dolaştırılır (K.K.6-8-15-23).
- Kınayı ilk yakan kişiye hediye verilir (K.K.6-8-15-23).
- Kız naz yapıp avcunu açmazsa erkeğin babası bir altın hediye ederek kızdan avcunu açmasını ister (K.K.6-8-15-23).
- Kızın kınasını kızlar, erkeğin kınasını erkekler yakar (K.K.6-8-15-23).
- Kızın önce sağ sonra sol eline kına yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Kınadan sonra kına güzel kalsın diye kına eldiveni takılır (K.K.6-8-15-23).
- Erkek de gelinin yanına oturur ve kına merasimi yapılır (K.K.6-8-15-23).
- Erkeğin avucunun içine ve serçe parmağına kına yakılır (K.K.6-8-15-23).
- Bazen bazıları kınanın içine para da sıkıştırır (K.K.6-8-15-23).
- Kınanın olduğu gece gelenlere yemek yapılır (K.K.6-8-15-23).
- Bekâr olan kızlar kına yakarak talihlerini, kısmetlerini açmak isterler (K.K.6-8-15-23).
- Kınayı erkek tarafından bir bayan yoğurur (K.K.6-8-15-23).
- Kına temizliğin ve bereketin simgesi olarak kabul edilir (K.K.6-8-15-23).
- Kına’da maniler söylenir (K.K.6-8-15-23).

3.4.4. Gelin Alma

a) Türk Halk Kültüründe

Düğünün bitmesi ile gelinin baba evinden alınması aşamasına geçilir. Bu aşamada gelinin ailesiyle ayrılması, yeni bir aileye dâhil olmasının beraberinde bazı pratik uygulamaları da içerir.

“Geleneksel kültürde kına gecesinin ertesi günü gelin alma günüdür. Gelin alma günü, düğün başladıktan sonra geçen üçüncü veya dördüncü güne rastlar. Bu gün genellikle pazar günüdür. Pazar sabahı erkenden kız evinde gelin çıkarma, oğlan evinde gelin alma hazırlıklarına başlanır. Kız evi, kızını yeni yuvasına uğurlayacağı için hüznü, oğlan evi ise, aileye katılacak yeni birey için heyecanlı ve mutludur. Kız evinde sessizlik, oğlan evinde eğlence egemendir. Oğlan evinden konvoy olarak hareket eden gelin alıcılar, öğle olmadan eğlence ve oyunlarla, davul zurna ile kız evine gelirler. Evin önünde oyunlar oynar, halaylar çekerler. Bu günde, kız evinden kimse oyunlara katılmaz. Pek çok yörede kız evine yaklaşan gelin alıcılara, kız tarafı, çeşitli oyunlar yapar, zorluklar çıkarır. Gelin alıcılar geldikten sonra gelin hazırlanır, ailesi ile vedalaşır ve ana evinden koca evine uğurlanır. Gelin, ana evinden uğurlanırken bahtının açık olması, yeni evine bağlanması, uğur ve bereket getirmesi amacıyla annesi ve yakınları tarafından, geline çeşitli pratikler uygulanır. Gelin alıcılar, gelini aldıktan sonra konvoy halinde davul zurnalarla mahalleyi veya köyü veya şehri dolaşırlar, gelini yeni evine türkülerle, oyunlarla, eğlencelerle getirirler.” (Başçetinçelik, 1998: 99)

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Gelin alma düğünün son günü yapılır (K.K.1-6-24-30).
- Gelin almaya gidecekler yemek verilir (K.K.1-6-24-30).
- Gelin önce saç yapmak için kuaföre götürülür daha sonra evine getirilerek buradan alınır (K.K.1-6-24-30).
- Gelin genellikle öğleden sonra alınır (K.K.1-6-24-30).

- Konvoy yapılır bütün arabalar sıralanır ve kornalara basılır, gelin arabası süslenir (K.K.1-6-24-30).
- Öne evleniyoruz, arkaya mutluyuz, yazıları arka cama gelin ve damadın adlarının ilk harfleri yazılır (K.K.1-6-24-30).
- Davul zurna eşliğinde kızın evinin önünde küçük bir eğlence ile fotoğraflar çekilerek gelin alınır (K.K.1-6-24-30).
- Gelinin duvağı örtülür, erkek kardeşi kırmızı kuşağı kardeşinin beline bağlar (K.K.1-6-24-30).
- Kuşak bağlama ailenin kızlarına olan desteğini, kızın namuslu edep ve ahlaklı bir kız gösterir (K.K.1-6-24-30).
- Gelin almaya damat'da gitmez (K.K.1-6-24-30).
- Gelin alındıktan sonra damadın annesi ve babası hediye olarak kızın ailesine giderler (K.K.1-6-24-30).
- Gelinin içinde olduğu kapı kitlenir, bahşiş istenir ve sonra kapı açılır (K.K.1-6-24-30).
- Gelin baba evinden ayrıldığı zaman damdan şeker ve pirinç atılır (K.K.1-6-24-30).
- Gelin evden çıktığı zaman damat tarafı silah sıkar (K.K.1-6-24-30).
- Kızı babası kapıya getirir kız babasının annesinin büyük kardeşlerinin elini öper ve evinden ayrılır (K.K.1-6-24-30).
- Gelin alınırken kız tarafı üzgün, erkek tarafı ise mutludur (K.K.1-6-24-30).
- Gelin evden çıkarken arkasından ayna tutularak aydınlık bir hayatı olsun diye (K.K.1-6-24-30).
- Gelin arabasının içinde beyaz zarflar içinde paralar konur, yolu kesilen gelin arabasından bu zarflar kesenlere bahşiş olarak verilir (K.K.1-6-24-30).
- Eskiden gelin almaya atla gidilirdi (K.K.1-6-24-30).
- Erkek evine getirilen gelinin eline bir küçük çay bardağı verilir ve bu bardağı yere vurarak kırar (K.K.1-6-24-30).
- Gelin yüz görümlüğü ister, damat altın veya para takmayana kadar gelin yüz görümlüğünü açmaz (K.K.1-6-24-30).
- Gelin arabasına gelinin yanına kız kardeşi ve yengesi oturur, gelin ineceği zaman bunlar bahşiş ister ve gelini bunlar indirir (K.K.1-6-24-30).

3.4.5. Damat Tıraşı

a) Türk Halk Kültüründe

Evlenecek damada evleneceği gün özel bir tıraş yapılır buna damat tıraşı denir. *“Güveyin yakınları tıraşı için berber çağırırlar, berbere bahşiş verilir, güvey tıraş edilmeye başlanır. Berber güveyi tıraş etmeden önce orada bulunanlara kolonya ikram eder. Gençlerden biri berberin tıraş tepsisini alır, güvey de bahşiş atar.”*(Kök, 2006: 46). Damat tıraşının farklılık gösterdiği durumlarda mevcuttur. *“Trakya’da damat, düğünün son günü tıraş edilir. Tıraş olacağı zaman oğlan evinde içki masaları kurulur. Köyün tüm erkekleri gelerek içip eğlenirler.”* (Işık, 1976: 7629)

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Sağdıç tıraş masrafını karşılar (K.K.18-21-27-30).
- Berbere önceden haber verilir (K.K.18-21-27-30).
- Tıraş sonrası çıraklara bahşiş de verilir (K.K.18-21-27-30).
- Tıraş parası normalden tıraştan daha pahalıdır (K.K.18-21-27-30).
- Damat tıraşı olunacağı zaman önce berber kahve ısmarlar (K.K.18-21-27-30).
- Kahveler içilir, daha önce kullanılmamış temiz malzemeler, parfümler, jiletler, makaslar, kullanılır (K.K.18-21-27-30).
- Gelin nasıl kuaföre götürülüyor, makyajı yapıyorsa erkeğin de bu mutlu gününde en güzel bir şekilde hazırlanması için damat tıraşı yapılır (K.K.18-21-27-30).

DÜĞÜN SONRASI

3.4.6. Özne Övme

a) Türk Halk Kültüründe

Özne Övme Anadolu’da düğün bittikten sonra damadın bütün yorgunluğunu, stresini atması için yapılan pratik uygulamaları içerir. Damat yalnız bırakılmaz, eğlenceler düzenlenir, çok nadir de olsa içkiler içilir.

“Anadolu’nun pek çok yöresinde damat gerdeğe girmeden önce yatsı namazından önce gezdirilir ve eğlendirilir. Damada çeşitli şakalar yapılır.

Ardından gerdeğe gireceği eve kadar şamatalarla getirilir. Kilis'te güveye “çille” gezmesi yaptırılır. Güvey arkadaşları ile gezerken, her köşe başında eğlenceler yapılır. Güveyin önündeki mendilin ucundan tutmakta olan hocalar ilahiler, kasideler, övmeler okurlar. Hocaların ardından, sağdıçlarla güvey yürür. Türküler söylenir, oyunlar oynanır. Güvey evine kestirme yoldan getirilmez, gezme en az iki saat sürer.”(Kılıçkiran, 1976: 7638-7639)

Özne övme gerdekten önce gerçekleşir bazen içki de içilir, damada gerdek öncesi telkinlerde bulunur, sağdıçla namaz'da kılınır. *“İzmir-Yakapınar'da, özne övmeye, köylüler davet edilir, yemekler yenilir, içkiler içilir, saz samah edilir, erkân yürütülür. Sonra güvey, dede veya yaşlı biri tarafından giydirilir.”*(Yetişen, 1978: 8385-8386)

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti'de düğün bittikten gelin eve getirildikten sonra misafirler gider (K.K.16-23).
- Damadın arkadaşları damadı yalnız bırakmazlar (K.K.16-23).
- Birlikte gezerler, yerler, içerlerÇok nadir de olsa bu gezmelerde içki içilir(K.K.16-23).
- Damadın gerdek öncesi yapılan bu eğlencede stresini azaltması ve kafasını dağıtması için yapılır (K.K.16-23).
- Burada samimi olan arkadaşları damada gerdek hakkında kısa bilgiler verir (K.K.16-23).
- Özne övme üç dört saat sürer (K.K.16-23).

3.4.5. Nikâh-Gerdek

a) Türk Halk Kültüründe

Nikâh ve gerdek dinsel ve büyüsel ritüelleri içerir. Anadolu'da genellikle iki tür nikâh kıyılır bunlardan biri imam nikahı, diğeri ise resmi nikahtır. Evliliğin bu son aşamasında çiftler'e nikâh kıyılır ve daha sonra gerdeğe girilerek karı-koca cinsel olarak ilk defa bir araya gelirler.

“Nikâhtan sonra çiftin kalacağı odaya “gerdek odası” denir. Güvey, sağdıç ve arkadaşları tarafından şamatayla gerdek odasına sokulur. Gelenegin ve dinselliğin ağır bastığı yerlerde, güvey başkalarıyla birlikte namaz kıldıktan sonra ilahiler arasında gerdeğe sokulur. Gelinle güveyin karı-koca oldukları geceye “gerdek gecesi” ya da “zıfıf gecesi” denmektedir. Ülkemizde son yıllarda, özellikle kentlerde, ekonomik durumu elveren kimseler gerdek gecesini evlerinin dışında bir otelde veya başka bir kentte geçirmektedirler. Buna yaygın adıyla “balayına çıkma” denmektedir.” (Karakaş, 2005:58)

Gerdek; karı ve koca olma durumu içerisinde bir takım farklı konuları da içermektedir. Soyun devamı, gelinin bakireliği ve namus olgusu üçgeninde birleşen gerdek ailelerin birbirlerine olan güvenini tazeler.

“Şekli ve söyleyişi ne olursa olsun, düğünün son uygulamalarından biri olan bu gelenek çiftlerin karı-koca olması, gelinin bakireliğini ispat etmesi halinde tertip edilen bir törendir. Gerdek sabahı kadınların gelinin yatağını toplayıp çarşıfta gördüğü değişikliklere bakarak verdikleri kararlar düzenlenen bu törende eşlerin birbirleriyle birleşmelerinden ziyade “genç kızın namusunu, şeref ve haysiyetini koruyarak gelin olması” fikri daha çok ön planda yer almaktadır. Aslında ‘duvak’ nikâhtan önce gelinin beline bağlanan gayret-bekâret kuşağı ile de aynı anlama gelmektedir. Zira kızın babası, dayısı, ağabeyi duvağı örterlerken bir anlamda kız üzerindeki velayet haklarını da damada teslim etmiş sayılırlar.” (Köse, 2003: 93)

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti’de önce dini nikâh yapılır (K.K. 13-26-29).
- Birkaç hafta sonra resmi nikah yapılır (K.K. 13-26-29).
- Gerdekten önce abdestler alınır, hoca çağırılır, nikâh kıyılır (K.K. 13-26-29).
- Hoca geldiğinde odada gelin ve damattan hariç iki kişi daha bulunur hoca şahitlerin huzurunda nikâhı kıyar (K.K. 13-26-29).
- Nikâhtan sonra gelin ve damat iki rekat namaz kılar (K.K. 13-26-29).
- Zevceliğe kabul ettin mi sorusu üç defa sorulur (K.K. 13-26-29).
- Dini nikâhta eğlence olmaz, silah sıkılmaz, sessiz bir ortamda gerçekleşir (K.K. 13-26-29).
- Gerdekten önce iki rekat namaz kılınır (K.K. 13-26-29).
- Sağdıçlar erkeğe gerdek gecesinde ne yapması, nasıl davranması gerektiği hakkında bilgiler verir, bunları söylerken ulu orta yerde söylemez (K.K. 13-26-29).
- Eskiden gelinin kız olup olmadığının tespiti için yatağa çarşaf serilirdi gerdekten sonraki gün sabah kanlı çamaşırı gören aile havaya silah sıkarak kızın bakire olduğuna inanır ve sevinirdi ancak günümüzde çiftler ilk gece bile beraber olmuyor böyle bir şeyi zorunluluk olarak görmüyorlar (K.K. 13-26-29).
- Gelin ve damadın gerdek odasındaki yer yatağını o evin en büyük kadını serer ve geline öğütler verir (K.K. 13-26-29).
- Evlenen çiftler baba evinde kalıyorsa gerdek günü dâhil olmak üzere iki üç gün evlerine gitmezler akrabalarında kalırlar (K.K. 13-26-29).

4. BÖLÜM: ÖLÜM ÂDETLERİ

4.1.Ölüm

Doğum, düğün gibi ölüm de bir geçiştir ancak geçiş döneminin son durağıdır. Ölüm en basit tanımını ile yaşamsal fonksiyonların durmasıdır. “Her nefis ölümü tadacaktır.”(Al-i İmran, 3/185) bu ifade ölümün yaşayan her fani için gerçekleşeceğine vurgu yapar. Anadolu yöresinde ölüm olgusu ve akabinindeki dinsel ritler ve uygulamalar halen varlığını devam ettirmektedir.

“İnsanlığın yaratmış olduğu tüm değerlerde onun ölümsüzlük isteği hemen göze çarpmaktadır. Mitolojiler incelendiğinde insanın daha önce ölümsüz olduğu; ancak daha sonra işlediği bir günah yüzünden ölümsüzlüğü elinden kaçırdığı anlatılır. Tek tanrılı dinlerin Âdem ve Havva mitosu bunun en güzel örneğidir. İnsanoğlu doğayı gözlemleyerek hiçbir şeyin aslında yok olmadığını, sadece şekil değiştirdiğini görmüş ve ölümün de aslında bir son olmadığı, sadece bir dönüşüm olduğu sonucuna vararak ölüm korkusunu dizginleyebilmiştir. Bu dizginlemeye rağmen yine de insanlar, direkt bakamadıkları güneş gibi ölüme de direkt bakamamışlar, ölümü ölüm olarak adlandırmak yerine “vefat etti”, “göçtü” gibi bulanık adlandırmalarla anmışlardır. İşte bu korku ölümsüzlük arzusudur ki ilk dinsel inançlar ölüm düşüncesi etrafında gelişmiştir.”(Kalaycı, 1997: 47).

Kaçınılmaz bir son olarak ölüm’de sevdikleri kişileri kaybedenler en mutlu anlarında yanlarında olduğu gibi son vazife olarak görülen bu aşamada da görevlerini yerine getirirler.

Kalıplaşmış formlar, ritler ve uygulamalar ile Anadolu insanın hayatı kavrayış biçimi töre ve törenler ekseninde bu aşamada da kendisini gösterir. Ruhi Ersoy ölüm olgusunun İslamiyet ile olan bağıını:

“Anadolu Türklerinde ölüm ile ilgili inanç ve uygulamalar, doğal olarak, değişen coğrafya ve ortamdan etkilenmiş, ancak bir takım noktalarda, kendisini koruyacak ortamları da bulmuştur. Anadolu inanç coğrafya ve ortamının ağırlığını, şüphesiz İslam dini oluşturmaktadır. Bu durumda, ilgili geleneksel Türk inanç ve uygulamalarının, İslam’ın vermiş olduğu ruhsatlar sayesinde, kendine bir yer bulabildiğini söyleyebiliriz. En azından, ölüm ile ilgili deyim ve kavramlar İslamileştirilmiştir. Ruh, ecel, vade, ahiret, cennet, cehennem, defin, sırat köprüsü, Azrail, Münker-Nekir vb. ad ve kavramlar bunlardandır. Geleneksel Türk inancı Anadolu İslam coğrafya ve çevresinde kendini korumuştur. Bunun en belirgin örneği olan ölüm fenomeni yaşamın her adımında çok açık bir şekilde görülür.”(Ersoy, 2002: 54).

İfadeleri ile açıklar. Anadolu’nun hemen hemen her yöresinde ölüm insanlara bir gözün akıyla siyahı kadar değil bir nefes kadar yakındır bu yakınlıkla her insan er geç tanışır ve dünyasını değiştirir. Bu dünya değişikliği karşısında insanoğlu çaresiz kalır. Diğer geçiş dönemlerinde olan mutluluk verici olayların aksine ölümde ayrılık, çaresizlik gibi duygular hâkimdir *“insan yaşamının sona ermesi anlamına gelen ölüme ve ölüye büyük önem verilmiştir.”*(Karakaş, 2005: 60). İnsanlar bu geçiş dönemini sevmeseler dahi mutlaka bu gerçeğe yaşarlar ve sevdikleri kişileri kaybedenler bu son görevi, son vazifeyi layıkıyla yerine getirdikleri gibi ölüme farklı anlamlar yüklemişlerdir. Toplumsal bellek bu geçiş döneminde devreye girerek ölümün habercisi, ölümden kaçınmalar, ölüme yorulan olaylar gibi alternatif inanışları kendi kültürel çevresinde geliştirirler.

4.1.1. Ölüm Öncesi Bazı İnanış ve Ritüeller

4.1.1.1. Ölümü Düşündüren Belirtiler

a) Türk Halk Kültüründe

İnsanların bilinçaltılarında ölüm kavramı sürekli yer edinmiştir. Hiç haz edilmeyen bu kavramdan sürekli kaçınmak insanoğlunun belki de en büyük yanılgısı olmuştur ölüm denilen gerçekte yüzleşmek hep ertelenen bir olgu olmuştur. Ölüm öncesini öngören bir takım uygulamalar vardır bunlar, rüyalar, halk inanmaları, hayvanlar vb. üzerinden ölüm'eölçüt olarak yorulan kavramlar ve inanışlardır.

Kültiğin Yazıtın 'da geçen "*Öd tengri yasar. Kişi oğlı kop ölgeleitörümüş*" zamanı Tanrı yaşar, kişiöğlü ölümlü yaratılmışıfadesi ölümü en iyi özetleyen kelimelerdir. Ölüm geçiş dönemlerinin şüphesiz son aşamasıdır. Kişi ölüm ile hayattan ayrılır. Anadolu'da bu durum için "hakka yürüdü, hakkın rahmetine kavuştu, teslim oldu, ahrete göçtü" gibi tabirler kullanılır.

Allah'ın verdiği canı Allah alır inancı hâkim olduğundan en metanetli olan kişiler yaşlılardır. Yaşını başını almış kişiler bu durumu "Allah yataklara, ele ayağa düşürmedi" ifadeleri ile olağan bir durum olarak karşılarken gençler ise bu durumu kolay kolay atlamaz. "*İnsanlar yaşamları boyunca yok olma duygusunun etkisiyle kendisine ve çevresine ölümün ne zaman geleceğini merak etmiştir.*" (Çağlayan, 1998: 83). Bu merak durumunda halk geçiş dönemlerine kültürel hafızasında bazı pratikler kazandırır. Ölümü düşündüren ön belirtilerin temelinde ölüm korkusu ve merak yer alır.

"Ne zaman öleceğini bilmeyen insan, bu sırrı çözmek, en azından bazı tahminler yürütebilmek gayesiyle, başta insanların ve hayvanların normal dışı davranışları olmak üzere, hastalık anındaki değişikliklerden, çeşitli meteorolojik olaylardan, rüyalardan yola çıkarak ölümü belirttiğine inandığı bazı işaretler bulmuştur."(Çelik, 1998: 289).

Ölümü düşündüren ön belirtiler arasında rüyalar'da yer alır. Rüyalar'da görülen şeyler bazen ölüme işaret olduğu kabul edilir. *"Rüyada önceden dış çıktığında acırsa yakın birinin, acımazsa uzaktan birinin öleceğine inanılır. Rüyada ateşte kazan ve çokça odun görmek ölüm olacağına yorulur. Yine ayakkabının ters düşmesi iyiye yorulmaz."* (Başçetinçelik, 1998: 245-246).

b) Halfeti Halk Kültüründe

1- Rüyada görülen belirtiler

- Biri rüyasında ölen yakınına görmüşse ve ona gelmesini söylüyorsa rüyayı görenin öleceğine inanılır (K.K.14-26-28-33).
- Rüya'da öleceğini görmek uzun ve hayırlı bir hayat geçireceği anlamına gelir (K.K.14-26-28-33).
- Rüya'da hortum, fırtına görmek, diş çektirmek, dişlerin kırılması, dişlerin dökülmesi, karayılan görmek ve bir evin yıkıldığını görmek ölümün habercisidir (K.K.14-26-28-33).
- Rüya'da gelinlik kefenlik olarak yorumlanır ve ölümün habercisi olarak inanılır (K.K.14-26-28-33).
- Rüyada ateş ve odun görmek ölüme işarettir (K.K.14-26-28-33).

2- Hayvanlarda görülen belirtiler

Bazı hayvanlar uğursuz kabul edilir ve doğrudan ölüme işaret olarak kabul edilirler. Halfeti yöresinde ölümün ön belirtileri arasında geçen hayvanların başında Baykuş gelir. Baykuş görmek kesinlikle ölüme yorulur. Baykuş uğursuz bir hayvan olarak kabul edilir baykuşun bulunduğu yer de uğursuzluk olacağına inanılır ve ötüncü ölüm olacağına inanılır.

- Horoz vakitsiz bir şekilde öterse o evde ölüm olacaktır (K.K.14-26-28-33).
- Horoz gece vakti durmadan ötüyorsa ölüme işarettir (K.K.14-26-28-33).
- Köpeklerin uzun uzun ve sürekli olarak uluması varsa ölüm olacaktır (K.K.14-26-28-33).
- Serçe veya kuş gibi hayvanlarcama hızlı bir şekilde çarparsa ölüme yorulur (K.K.14-26-28-33).

3- Hastada görülen belirtiler

- Ağır hasta olan kişi çok iştahsızsa, elden ayaktan kesilmişse, rengi beti benzi atmışsa, ne konuştuğunu bilmiyorsa, kendi kendine konuşuyor ansızın ağlıyor veya gülüyorsa canı hiç olmadık mevsimi geçen şeyleri çekiyorsa öleceğine inanırız (K.K.14-26-28-33).
- Ölecek olan kişinin vücudu soğur, morlaşmalar olur ve vücudu yumuşar (K.K.14-26-28-33).
- Ağır hasta olan kişinin zamanla ayağı şişmeye başlıyorsa ölüme yorulur (K.K.14-26-28-33).

4- Diğer belirtiler

- Cam olan herhangi bir ev eşyasının durduk yere kırılması, aynanın kırılması uğursuzluk ve ölüm habercisi sayılır. (K.K.14-26-28-33).
- Ölü evinde gece vakti yere sıcak su serpmeyiz. (K.K.14-26-28-33).
- Ölen kişinin tabutu sallansa ardından bir cenaze daha çıkar. (K.K.14-26-28-33).

4.1.1.2. Kaçınmalar

a) Türk Halk Kültüründe

Ölüm gibi ağır ve acı bir olayın tekrarlanmaması için her yörede bir takım pratik uygulamalar mevcuttur. Bunlar yerine getirilmezse herkeste bir tedirginlik hâkim olur.

"Ölüm, insanın aynı anda hem sessiz kalabildiği hem sesinin en yüksek çıkabildiği bir algı anıdır. Ölümü karşılama biçimlerimiz, bu algının neye benzeyeceğine karar vermektedir. Ölümün bizi mutlu ettiği an, aynı zamanda kolektifliğin en üst düzeyde yaşandığı andır da. Ölümü, tek başına karşılamak zordur, o yüzden bütün yaratımlar ölümden doğar."(Kütükçüoğlu, 2014: 476).

Ölüm olgusundan kaçınma yöntemi olarak doğan çocuğa farklı isimler koyma geleneği de vardır. *"Abdallarda çocuk ölümünün fazla olduğu ailelerde çocuklara Durdu, Duran, Yaşar vb. isimler verilerek onların ölmeyeceğine inanılır."*(Ayata, 2006:112).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti yöresinde ise su dolu kaplar boşaltılır (K.K.14-23-27-31).
- Evde ölüm gerçekleşiyorsa uyuyan kim varsa uyandırılır (K.K.14-23-27-31).
- Ölünün yıkandığı kazan ters çevrilir (K.K.14-23-27-31).
- Fakir fukaraya sadaka, giyecek ve maddi yardımda bulunur.(K.K.14-23-27-31).
- Cenaze evden çıktıktan sonra ev temizliği yaparlar (K.K.14-23-27-31).
- Ölünün evindeki yemekleri boşaltırlar (K.K.14-23-27-31).
- Cenaze çıkınca su dökülür (K.K.14-23-27-31).
- Ölümün ardından ailede genç ve hastalıklı biri varsa onun adına kurban kesilir (K.K.14-23-27-31).
- Diğer kişiler için sizden ırak ola denir (K.K.14-23-27-31).
- Tahtalara vurulur (K.K.14-23-27-31).
- Geceleyin tırnak kesilmez (K.K.14-23-27-31).
- Oklavalar atılır (K.K.14-23-27-31).
- Ölünün suyuyla el yüz yıkanır (K.K.14-23-27-31).
- Ölü evinde gece vakti tırnak kesilmez (K.K.14-23-27-31).
- Ölü evinde ev temizlenir (K.K.14-23-27-31).

4.2. ÖLÜM SIRASI

4.2.1. Ölüm SırasındaYapılanİşlemler

a) TürkHalkKültüründe

Ölüm sırasında yapılan işlemlerin temel amacı ölecek olan kişinin imanlı ve rahat bir şekilde can vermesini sağlamaktır. “Sivas’ta, hasta ölmek üzere iken, “can verirken” güçlük ve zorluk çekerse, hasret kaldığı bir yakının eşyası ölmek üzere olan kişinin üzerine konursa ölümü kolaylaşır, rahat ölür diye bir inanış vardır.” (Üçer, 2002: 509). Ölüm anı dünya hayatının sonu ve ahiret hayatının başlangıcı olarak kabul edilir bu yüzden anlamlı bu yüzden önemlidir.

Ölüm

sırasında çeşitli ritüeller ve uygulamalar İslami usul ve geleneklere göre yerine getirilir. Bunların başında ölü can verirken bağırma, subulundurma, mümkünse son bir isteği olup olmadığının öğrenilmesi gibi belli bazı uygulamalar yer alır.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Ölüm gerçekleşeceği andayerdöşegi hazırlanır (K.K.13-19-24-30).
- Ölümdöşegindeki kişiyalnız başınabırakılmaz (K.K.13-19-24-30).
- Ölecek olan kişinin o an ağzı çok kurur ve ağzına su damlatılır (K.K.13-19-24-30).
- Yurtdışında olan yakınlarının resmi ölecek olan kişinin başucuna konur, son bir isteği varsa yerine getirilir (K.K.13-19-24-30).
- Ölmek üzere olan kişinin avcu açılır, uzakta olan biri yetişememişse al bu onun eli denir el el içine konur (K.K.13-19-24-30).
- Azrail'e kolay teslim olsun diye yakınları başucunda Kuran-ı Kerim okur (K.K.13-19-24-30).
- Ölecek olan kişinin başı kibleye doğru çevrilir çünkü kible kutsaldır, kibleye dönük yaşanıldığı ve kible kabede olduğu için ölünün başı kibleye çevrilir (K.K.13-19-24-30).
- Ölen kişinin göz kapakları açıksa besmele çekilerek kapatılır aksi halde gözü bu dünyada kaldı, gözü açık gitti gibi tabirler kullanılır ve yüzü kibleye çevrilir (K.K.19-26-31-33).

4.3. Ölüm Sonrası Yapılan İşlemler

4.3.1. Ölünün Duyurulması

a) Türk Halk Kültüründe

Ölüm sonrası yapılan işlemler, kendi içerisinde belli bir sıra izlenerek yapılır. Bütün işlemlerin tek amacı ölen kişiye karşı yapılan bu son görevi en iyi şekilde yerine getirmektir.

“Ölümün ardından yapılacak ilk işlem ise ölümün çevreye duyurulmasıdır. Ölüm olayının duyurulması, ölü sahipleri tarafından, komşular tarafından, camilerde sala verilerek, belediye ya da muhtarlık hoparlörleriyle, gazete ilanlarıyla, radyo telefon-telgraf aracılığıyla yapılmaktadır. Küçük yerlerde yaygın olarak görüleni sala verdirmedir. İtibarlı kişilerin ölümü belediye hoparlörleri aracılığıyla

yapılır, ölenin kimliği halka duyurulur. Gazetelere ilan verme yoluyla duyurma, daha çok büyük kentlerde görülür. Son zamanlarda, ölenin yakınları ya da çalıştığı veya bağlı bulunduğu kurum tarafından gazeteye verilen ilanla, ölümü duyurma yaygın hale gelmiştir.”(Örnek, 2000: 213).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Ölüm camideki hoparlörlerle duyurulur ve sala verilir(K.K.19-26-31-33).
- Şimdi ise telefonla haber veriliyor (K.K.19-26-31-33).
- Cenazenin yeri sürekli değiştirilmez (K.K.19-26-31-33).
- Ölüm gerçekleştiğinde ardından ailedeki yakınları ağlamaya başlar böylece Ölümünden ilk haberdar olan komşular olur (K.K.19-26-31-33).

4.3.2. Ölünün Bekletilmesi

a)Türk Halk Kültüründe

Anadolu’da ölünün yıkanması, kefenlenmesi, defin edilmesine geçilmeden ölünün bekletilmesi konusu bu aşamaların başında yer alır. Bazı yörelerde ölünün derhal defnedilmesi, toprağa kavuşturulup cenazesi sıcakken defnedilmesi günahlarını etkiler inancı ile hemen gömülmesi bazı yörelerde ise uzaktaki yakınları gelsin diye çeşitli nedenlerden dolayı ölünün bekletilmesinde farklılıklar meydana gelmiştir.

“Geleneksel kültürde ölünün bekletilmemesi, hemen gömülmesi gerekir. Bu nedenle ölü, Çubuk ve Lalahan’da, kokmasın diye, Ayaş’ta, öte dünyaya bir an önce gitsin hesap versin diye, Sivas’ta, beyni soğumasın, sorgucu meleklere daha iyi cevap verebilsin diye, Nallıhan’da, çilesi daha fazla sürmesin diye, Kayseri’de, şişmesin diye, Balören’de, acı bir an önce unutulsun diye, Kayseri’de, bir an önce toprağına kavuşsun diye, bekletilmek istenmez ve hemen gömülür.”(Örnek, 2000: 215)

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Bir gün sonra gelecek durumda olanlar için eğer gelecek kişi çok ısrar ederse cenaze bekletilir ertesi gün defnedilir. (K.K.6-18-20-24-29).
- Defin diğer güne bırakılmışsa cenazenin üzerine buz konur kokmasın ve şişmesin diye (K.K.6-18-20-24-29).
- Yazları morg'da bekletilir, kışın soğuk olduğu için evde bekletilir (K.K.6-18-20-24-29).
- Hemen gömülmesine daha çok inanılır yoksa ölünün korkacağına ve azap çekeceğine inanılır (K.K.6-18-20-24-29).
- Sıcakken gömülürse ahrette hesabını daha rahat verir (K.K.6-18-20-24-29).
- Ölen kişinin başında yakınları bekler (K.K.6-18-20-24-29).
- Ölünün başında bekleyenler uyumaz (K.K.6-18-20-24-29).
- Ölünün olduğu evde bekletilirken ışıklar söndürülmez (K.K.7, K.K.4, K.K.5).
- Ölü bekletiliyorsa bir yandan yıkama ve kefenleme işlemlerine başlanır (K.K.6-18-20-24-29).
- Öğlen gerçekleşmişse akşam, akşam gerçekleşmişse diğer gün sabah defin edilir (K.K.6-18-20-24-29).

4.3.3. Yıkama ve Kefenleme

a) Türk Halk Kültüründe

Türk Halk Kültüründe ölüm ritüelleri içerisinde ölü yıkama işleminin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Ölünün yıkanacağı su, ısıtılacak olan suyun kullanıldığı ateş, suyun kaynatıldığı kazan ve ölüyü yıkanların tamamı kendi içerisinde çeşitli ve ayrı uygulamalardan oluşur.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Ölü yıkama aşamasına ön hazırlık yapılır bu hazırlıkların tamamı İslami geleneklere göre yapılır (K.K.17-21-27-30-32).
- Erkekleri erkekler, kadınları kadınlar yıkar (K.K.17-21-27-30-32).
- Yıkama işlemi yapacak olanların abdestli olmaları şarttır (K.K.17-21-27-30-32).
- Yıkama işi için varsa hocalar, yaşlılar ve daha önce ölü yıkayan tecrübeli kişiler tercih edilir ve büyük kazanlar kurulur (K.K.17-21-27-30-32).

- Teneşir tahtası mutlaka temin edilir ve cenaze yüksekçe bir yere alınır (K.K.17-21-27-30-32).
- Yıkama yapılacak su temiz ve berrak olmalı ve kimse suya el değdirmemeli yıkanacak su hazırlanırken odunun içine güzel kokusuyla bilinen meyan bitkisi de eklenir (K.K.17-21-27-30-32).
- Lif, sabun, eldivenler, leğenler, temiz havlular, önlükler, çizmeler hazırlanır (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölü yıkama eskiden evin bahçesinde, evin uygun bir yerinde, çadırda, camide yıkanırdu bu alanı kimse görmesine izin verilmezdi ve cenaze utanmasın diye çok kişi yıkamaya alınmazdı şimdilerde hastanede de yıkamalar da yapılmakta (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölü yıkanırken dualar okunur (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölünün yıkandığı sudan artan su ile cenazeyi yıkayanlar abdest alır, cenaze yakınları bu suyla elini yüzünü yıkarlar (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölünün yıkandıktan sonra bir daha ölüm olmasın diye kazan ters çevrilir (K.K.17-21-27-30-32).
- Göbek ile diz arası örtülür ve niyet edilir daha sonra cenazeye tahretaldırılarak yıkamaya başlanılır (K.K.17-21-27-30-32).
- Cenazeyi yıkan kişiler üzerindeki giysileri kibarca çıkarır ve cenazeye zarar vermemeye özen gösterir bu elbiseler cenaze defnedildikten bir iki gün sonra yıkanır ve fakir fukaraya dağıtılır (K.K.17-21-27-30-32).
- Mahrem yerlerinin temizliği en başta yapılan işlerden biridir (K.K.17-21-27-30-32). Cenazenin tırnakları uzamışsa kesilir (K.K.17-21-27-30-32).
- Cenaze yakınları da yıkamaya katılır (K.K.17-21-27-30-32).
- Cenazenin başı kibleye gelecek şekilde yıkanmaya başlanır (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölüye tahret aldırılarak yıkamaya başlanır (K.K.17-21-27-30-32).
- Kırkı çıkmamış kadın ve çocuklar cenazeye katılmaz (K.K.17-21-27-30-32).
- Cenazede su değmeyen yer bırakılmaz her yer yıkanır (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölü yıkayıcıları sevap için bu işi yaparlar para alanlar olmaz (K.K.17-21-27-30-32).
- Cesede kolanya sürülür (K.K.17-21-27-30-32).

- Ölen kişinin defin öncesi yapılan ilk işlemi kefenliğinin hazırlanmasıdır (K.K.17-21-27-30-32).
- Kefenliğini kişi yaşlanınca elden ayaktan düşeceğini düşündüğü anda veya hacca gitmişse oradan kendisi alır (K.K.17-21-27-30-32).
- Kefene çeşitli güzel kokular sürülür gül suyu tercih edilir (K.K.17-21-27-30-32).
- Kefenler beyaz renktir ve erkek kefeni 3-4 parçadır kadınların mahrem yerleri fazla olduğundan kefeni 5-6 parçadır (K.K.17-21-27-30-32).
- Kefene zenzem suyu serpilir (K.K.17-21-27-30-32).
- Ölen kişi erkekse sağ eli boş bırakılır yakınları öpüp son kez vedalaşsın diye (K.K.17-21-27-30-32).

4.3.4. Cenazenin Taşınması

a) Türk Halk Kültüründe

Cenaze taşınması genellikle cenaze arabalarıyla gerçekleşir. Yöre’de cenazeye katılanlar işlerini bırakırlar ve izin alarak cenazelere mutlaka katılırlar. Cenaze’de Arapça kelime-i tevhidin yazıldığı o örtü tabutun üzerine atılır. *“Özellikle son yarım yüzyılda yoğun bir sosyal/kültürel değişimler geçiren özelde Güneydoğu genelde bütün doğu ve Ortadoğu’da ölüm fertler ve toplum açısından yeni anlamlar kazanmıştır. Bu toplumlarda ölümle ilgili yapılanlar tamamıyla kutsal bir tören olarak icra edilmektedir.”* (Dikmen, 2015: 464).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Yıkanmış ve kefenlenmiş cenaze taşınır (K.K.17-28-33).
- Cenazeyi son kez gördükten vedalaşıldıktan sonra taşımaya başlarlar (K.K.17-28-33).
- Cenazeyi taşımak sevaptır, bu yüzden herkes cenazeyi taşımak ister (K.K.17-28-33).
- Cenaze genellikle tahtadan uç kısmı daralan bir tabutla taşınır (K.K.17-28-33). Cenaze taşınırken tabutun üzerinde kelime tevhit yazılı yeşil örtü bulunur. (K.K.17-28-33). Cenazeyi en önde en yakınları taşır (K.K.17-28-33).
- Cenazeyi erkekler götürür (K.K.17-28-33).
- Ölen kişi bir kızsaa ve evlenmeden önce ölmüşse gelinliği de tabutuna örtülür (K.K.17-28-33).

- Şehit olan kişinin tabutuna Türk bayrağı serilir (K.K.17-28-33).
- Cenaze taşınırken cenazenin önünde kimse yer almaz (K.K.17-28-33).
- Cenazeyi gören kişi kendini düzeltir, fatiha suresini okur. (K.K.17-28-33).
- Defin edilecek yer çok uzakta ise cenaze arabası ile taşınır, yakın bir yerde omuzlara alınarak götürülür (K.K.17-28-33).
- Bazen tabutun üzerine namazlıkta örtülür (K.K.17-28-33).
- Cenaze taşınırken ağır olduğu hissediliyorsa günahları da çoktur demektir (K.K.17-28-33).

4.3.5. Cenaze Namazı

a) Türk Halk Kültüründe

Her Müslümanın cenaze namazı kılınır. Türk Halk Kültüründe cenaze namazı kendi içinde bazı özel uygulamaları barındırır. Her Müslümanın cenaze namazı kılınır, namazı kılınacak kişi İslami usul ve geleneklere göre yıkanmış temizlenmiş olması gerekir.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Musalla taşına konan cenaze, namaz vaktine denk getirilir (K.K.15-24-29).
- Köylerde ise mezarlıkta cenaze namazı kılınır (K.K.15-24-29).
- Namazı imam kıldırır (K.K.15-24-29).
- Namazdan sonra cenaze omuza alınarak mezarlığa doğru gidilir (K.K.15-24-29).
- Cenaze namazında erkekler vardır, kadınlar bulunmaz (K.K.15-24-29).
- Kadınlar cenazeye uzak bir yerde izlerler, çocuklar ve kadınlar cenazeye katılamaz (K.K.15-24-29).

4.3.6. Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültüründe

Cenazeye yapılan en son işlem onu son kalacağı yere defnetmektir. Bu aşamada bir çok dinsel büyüsel ritüeller ile birlikte halk inanmalarıyla karşılaşmış oluruz.

“Cenaze namazından sonra ölü, halk arasındaki adıyla “ebedi istirahatgâhı” olan mezarlığa gömülür. Mezar yeri, köylerde ölüm olayının hemen duyulmasından sonra eş dost tarafından kazılarak

hazırlanır. Şehirde bu iş, belediyeler tarafından yapılmaktadır. Ölüm olayından sonra, ölünün yakınları belediyeye haber verir ve mezar yeri hazırlanmasını ister. Ülkemizde ölünün üstüne toprağı erkekler atar. Pek çok yerde kadınlar, mezarlığa bile gelmez. Konya-Ermenek’de mezarlıkta cemaat, eline birer küçük taş alarak bu taş, “külhüvallah” suresi okunur ve mezara atar.” (Yıldız, 1968:4744).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Ölü yıkandıktan ve kefenleme işlemi bittikten sonra mezarı kazılır (K.K.13-18-22).
- Kazılan yere en az iki yakını indirir, kadınlar definde yer almaz (K.K.13-18-22).
- Mezarı kazan kişiye para verilir (K.K.13-18-22).
- Kazılan yere saman ve tahta konur (K.K.13-18-22).
- Ölü kazılan yere konulduktan sonra sağ tarafına yatırılır (K.K.13-18-22).
- Cenazenin ayak ve baş kısmındaki bağları çözülür yüzü kible tarafına çevrilir. (K.K.13-18-22).
- Cenaze mezara koyulduktan sonra isteyen herkes ölünün üzerine toprak atar ve su dökerler (K.K.13-18-22).
- Fatiha okuyan herkes yavaş yavaş ayrılır, en son imam kalır ölen kişi en son öldüğünü anlarmış cemaat gidince oda yerinden kalkmak istermiş ancak başını taşla vurduğunda öldüğünü anlarmış (K.K.13-18-22).
- Mezar yeri belli olsun diye mezarlık kubbe biçiminde yapılır ve etrafına beyaz briketler konur ve mezarlığın başına tahta konur adı soyadı doğum ve ölüm tarihi ve ruhuna El Fatiha yazılır (K.K.13-18-22).
- Mezar taşlarına sonradan aileleri kaza sonucu ölmüşse neden öldüğünü belli eden şekiller fotoğraflar koyarlar bazıları sadece birkaç dörtlük yazarlar.

Baksın herkes mezar taşıma

Kapılmasın dünya telaşına

Biz gittik siz kaldınız

Saklandık bir göz yaşına(K.K.13-18-22).

4.4. DEFİN SONRASI

4.4.1. Ölünün Eşyaları

a) Türk Halk Kültüründe

Halk kültüründe ölünün eşyaları, kullandığı malzemeler, giydiği giysiler için özel uygulamalar ve ritüeller vardır.

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Ölen kişinin eşyalarına soyha denir (K.K.3-14-17).
- Cenaze defnedilmeden ölü eşyalarının durumu, ne olacağı, nasıl kullanılacağı kesinlikle konuşulmaz ölüye saygısızlık olarak kabul edilir (K.K.3-14-17).
- Ölenin elbiseleri yıkanır, fakir fukaraya dağıtılır ayakkabı dağıtılan ilk parçadır (K.K.3-14-17).
- Bazen bir gömleği evde saklanır, gurbette olan akrabaları gelip o elbise ile hasret giderirler (K.K.3-14-17).
- Evli kızlara babalarının bıraktığı mal, toprak, arsa, ev, kıymetli şeyler verilmez ancak bazı aileler şimdilerde kızlara da pay bırakıyor (K.K.3-14-17).
- Kocasını kaybeden kadın zorluk çekmesin diye ölünün kıymetli eşyaları ile bıraktığı mirasın, maaşın büyük bir bölümü pay olarak verilir (K.K.3-14-17).
- Ölü arkasında hep eşya, miras bırakmaz bazen verdiği/alacağı da olur bunlar ailenin itibarını etkilediği için cenaze gömüldükten sonra ailenin büyüğü tarafından yerine getirilir (K.K.3-14-17).

4.4.2. Devir ve Iskat

a) Türk Halk Kültüründe

Müslümanlarda ıskat yaşarken namaz, oruç gibi dinsel ibadetlerini yerine getiremeyenler için ölünün akrabalarınca onun parasıyla, onun yerine yaptıkları dinsel bir işlem olarak bilinir.

“Tuzaklı, Gölalan, Ataköy ve Toybelen gibi yerli köylerinde ölünün kılamadığı namaz ve tutamadığı oruç karşılığında belli bir para, ölü sahipleri tarafından fakirlere dağıtılır. Bu işi bir imam düzenler. Paranın küçük bir bölümü

dağıtılan insanlarda kalır, büyük bölümü ise tekrar cenaze sahiplerine verilir. Bu işleme halk arasında “devir işlemi” denir.” (Şişman, 2002: 464).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Halfeti’de kişinin ölmeden önce dağıtılmasını istediği şeylere “ıskat” denir (K.K.2-13-20).
- Halfeti’de devir işleminin içinde; ölümden önce kılınmayan namazlar, tutulmayan oruçlar için kurban kesilmesi ve bunun fakir fukaraya dağıtılması, mevlit okutulması, durumu çok kötü olanların belirlenip bunlara para yardımı yapılmasını içerir (K.K.2-13-20).
- Yaşarken yerine getirilmeyen ibadetlerin devir ve ıskat ile biraz dahi olsa karşılandığına inanılır (K.K.2-13-20).
- Bu işlemler sadaka olarak da kabul edilir, eğer yerine getirilmezse azabının çok olacağına inanılır (K.K.2-13-20).
- Bu işlemler kabul olunur mu? Allah dilerse yerine geçer, çünkü namaz bedeni bir ibadettir. Bir temenni, bir iyi niyet gösterisi olarak fakir fukaraya verilen para’ya karşılık dua eden, Allah razı gelsin diyen fakirlerin duası hürmetine Allah belki bunu kabul eder (K.K.2-13-20).

4.4.3.Taziye

a) Türk Halk Kültüründe

Taziye; ölen kişilere başsağlığı dilemek ve kederini dindirmek amacıyla yapılan dinsel ritüelleri içeren ziyaret işlemidir. Ölüm insanın hayat karşısında çaresiz kaldığı en büyük gerçeklerden biridir. Bu gerçekle yüzleşmenin/kabullenmenin ağırlığını fazlasıyla hissedenlerin acılarını bir nebze dahi olsa dindirmek ve kötü günde birlik ve beraberliği sağlamak için taziye evlerine gidilir.Şanlıurfa ve ilçelerinde halen canlılığını sürdüren taziye geleneğinde birlikte olma yardımlaşma bağının devam etmektedir. Taziye evleri eskiden evin avlusunda, ambar gibi geniş yerlerde kurulurdu günümüzde bu mekânlar değişmiştir. Şehirlerin büyümesi, nüfusun artması göz önünde bulundurularak evlerin dışında taziye evleri kurulmuştur.

Taziye'ye gelenler kederli aileye yemek, tatlı, meyve ikramında bulunarak manevi olarak sundukları destekleri maddi olarak da yerine getirirler.

"Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Şanlıurfa'da da ölünün yakınlarına taziye müddetince eş, dost ve komşular tarafından yemek ikram etme âdeti de vardır. Servis kolaylığı sebebiyle yemek olarak genellikle lahmacun veya kebab yapılır. Bazıları ek olarak kadayıf veya baklava, yaz mevsiminde ise karpuz, üzüm gibi meyveler ikram ederler. Yemeği yaptıranlar, cenaze sahipleriyle birlikte yemek yerler. Bundan gaye, cenaze sahiplerinin yemek yiyebilmelerini sağlamaktır. Sofranın hazırlanması ve servisi, yemeği ikram eden aile tarafından yapılır. Kadınların bulunduğu ölü evine de yemek gönderilir. Artan yemekler ise fakirlere dağıtılır." (Abuzar, 2010: 272).

Geleneksel yapıyı koruyan, dinsel-büyüsel ritleri ve inanışların varlığını koruduğu Anadolu coğrafyasında taziyesi olan ailenin acısına saygı duymak ve bunu paylaşmak için eğer o muhitte tarihi daha önceden belirlenmiş bir şenlik, eğlence, kutlama, sünnet, düğün gibi sazlı-sözlü kutlamalar varsa bunlar ya ertelenir ya da sessiz bir şekilde yapılır. Karşılıklı hoşgörünün bir göstergesi olarak dini bayramlarda da bu hassasiyete dikkat edilir.

"Şanlıurfa'da ölümü takip eden ilk dini bayramda da ölü yakınlarına taziyeler sunulur. Buna "İlk Bayram" denir. Ölünün akrabaları ve yakın dostları, bayram günü ölü yakınlarını ziyaret eder ve onlara başsağlığı dileklerini iletirler. Böylece bayramı sevdiği kişiden ayrı geçirmek zorunda kalan ölü yakınlarının üzüntülerini paylaşmış olurlar." (Keskin, 2006: 23).

b) Halfeti Halk Kültüründe

Taziye evlerinde taziye süresi gelenlerin yoğunluğuna bağlı olarak değişir. İlçede kurulan taziye evi yetersiz kalırsa büyük şehirde taziye evlerine gidilir 7 veya 10 gün boyunca gelenler karşılanır ve taziye devam eder. Taziye gelenler aile tarafından kapıda karşılanır. Kapının önünde bir kişi gelenlerin ayakkabılarını düzeltir en az iki kişi de içeride ellerinde tepsilerle dolaşır. Bu tepsilerin birinde sigara ve koku bulunur diğerinde ise acı kahve denilen “mırra” bulunur taziyeye baş sağlığı dilemek için gelenlere ikram edilir. İlçede taziye geleneği bütün uygulama ve ritüelleri ile devam etmektedir. İlçede taziyeye tek kişi gidilmez en az beş, on kişilik gruplar halinde toplu şekilde gidilir, toplu şekilde gelinir.

- Kadın ve erkeklerin yeri ayrı olur (K.K.11-18-20-33).
- Taziye evinde 40 gün televizyon açılmaz (K.K.11-18-20-33).
- Taziye’de fatiha okunur (K.K.11-18-20-33).
- Taziye evinde kahkaha atılmaz, erkekler bir ay traş olmaz saç ve sakal bırakılır (K.K.11-18-20-33).
- Kadınlar süslenmez ve renkli elbiseler giymez (K.K.11).
- Ölen kişi taziyenin ilk cumasında sadaka verilir (K.K.11-18-20-33).
- Taziye ziyareti kısa olur uzun süre oturulmaz (K.K.11-18-20-33).
- Aile ile küsülü, kavgalı olursa dahi taziyeye gelirler (K.K.11-18-20-33).
- Taziye sahipleri dükkânlarını bir süre açmazlar (K.K.11-18-20-33).
- Bir hafta boyunca taziye sahipleri yemek yapmaz kederli olduğu için dostları, komşuları, bu görevi yerine getirir (K.K.11-18-20-33).

Bütün bunlar ışığında Halfeti yöresinde taziye geleneğinin asıl amacı; yaşanan kayıptan dolayı acıyı paylaşma ortak payda’da buluşmaktır. *“Toplumsallaşmayı ve toplum kültürünü besleyen inanç, âdet ve geleneklerin varlığı toplum hayatını daima müspet yönde etkiler ve yabancılaşıma, sosyal çözülme, yalnızlaşma gibi toplumlarda sıklıkla görülen olguların izole edilmesine, sosyal ilişkilerin anlamlı kılınmasına katkılar sağlar.”*(Dikmen, 2015: 450). Kentleşmenin beraberinde insani ilişkilerin de yapaylaştığı/soyutlaştığı gerçeğine karşın ölüm gibi insanoğlunun karşı gelemediği bu silici/yok edici güce karşı böyle törensel nitelikli uygulamalarla birlik ve beraberlik ruhu kültürel bellekteki halk inanmaları ve uygulamalarının yöre’de varlığını devam ettirdiği tespit edilmiştir.

4.4.4. Yas süreci

a) Türk Halk Kültüründe

Ölüm gibi acı bir olay sonrası insanlar yakınlarının yanında olurlar, bunlardan biri de yas tutmadır. *“Yas süreci, sevilen birinin ardından her bireyin kendi öznel içselliğinde deneyimleyeceği çok özel bir süreçtir.”* (Genlik, 2012: 1). Yas tutma acısı henüz taze olan kişilerin acılarını paylaşma ve bu acıya ortak olmak amacıyla tutulur. *“Ana dilleri Türkçe olan Ortodoks mezhepli Hristiyan Urum Türklerinde ise kadınlar 40 gün veya bir sene boyunca yas işareti olarak siyah başörtüsü takarlardı.”*(Altınkaynak, 2008: 194). Ağıt yakmanın yanı sıra saç haraç etmek’de bu sürecin bir parçasıdır.

“Yıllar önce Şanlıurfa da mevcut olan bir adet de ölü üzerine haraç etmektir. Ölen genç bir erkek ise, cenazesinin üzerine yeni elbiseleri atılarak ağıt yakılırdı. Buna "haraç etmek" denirdi. Ölen kişi yeni evli ise ve küçük çocuğu da varsa, çocuk, cenazenin üzerine oturtulur ve ona karşı ağıtlar yakılır, beyitler söylenirdi. Ayrıca ölen erkeğin hanımı, saçından bir miktar keserek ölü evindeki kadınlar arasında dolaştırıldı. Halk arasında buna "saçını haraç etmek" denirdi.” (Keskin, 2006: 20).

Altınkaynak’ın makalesinde geçen; *“Azerilerde de cenazede ağıtlar yakılmakta ve saçlar yolunarak veya kesilerek ölen kişinin mezarına atılmaktadır.”*(Altınkaynak, 2001: 22). İfadesinden hareketle saç kesme ve yolma işleminin yas ve ağıt sürecinde bazı farklılıklar olsa dahi gerçekleştiği hususu ortaya çıkmaktadır çünkü *“her toplum kendi hayatında karşılaştığı, yaşadığı olaylarla ilgili gelenekler ve kültürel davranış örüntüleri geliştirir.”* (Dikmen, 2015: 459).

b) Halfeti Halk Kültüründe

- Evde televizyon açılmaz (K.K.11-18-20-33).
- Birkaç gün ölü evinde ışıklar söndürülmez (K.K.11-18-20-33).
- Alkol alınmaz erkekler tıraş olmaz kadınlar kına yakmazlar (K.K.11-18-20-33).

- Ölü evi birkaç gün kederli olduğu için yemek yapmaz, yakınları yemek yaparlar (K.K.11-18-20-33).
- Ölü evindeki ilk bayram, yas içerisinde geçer, kimse sevinmez, normal bir gün gibi geçer (K.K.11-18-20-33).
- Ölen kişi yaşlı ise yas süresi kısalabilir, genç ve evli ise bu süre daha çok uzar ve en çok kırk günü bulur (K.K.11-18-20-33).
- Ölen kişinin yakınları yas işareti olarak; hamama gitmezler, takılar takmazlar, düğün eğlence gibi yerlere katılmazlar bunları düzenleyenler ise bu durum yeni gerçekleşmişse bu durumu erteler veya sessiz bir şekilde yaparlar (K.K.11-18-20-33).
- Eşini kaybeden kadın ise daha temkinli olmak zorundadır, gösteriştan uzak durar, makyaj yapmaz, elbiselerine dikkat eder, açık giyinmez, kocasının yasını tutar(K.K.11-18-20-33).
- Kadınlar tırnakları ile yüzlerini kazarlar, kanatırlar ve bu kan gözyaşlarının akması ile yüzde kalıcı bir iz bırakır (K.K.11-18-20-33).

Orhon yazıtlarında Kültegin ve Bilge Kağan'a yapılan matem törenlerinden, Göktürklerin yas tutarken saçlarını, kulaklarını kestikleri, feryat ederek ağladıkları anlatılır. Halfeti yöresinde ise eğer ölen kişi çocuk veya yetişkin ise saç yolma hususunu kadınlar yapar. Bu eski Türk inanışının Halfeti yöresinde halen canlı bir şekilde varlığını devam ettirdiğinin göstergesidir.

SONUÇ

Kültür, bir milletin maddi ve manevi değerlerinin bütününe denir. Burada maddi değerlerden kasıt, bir milletin yeme, içme, yaşama, geçimini sağlama gibi etkinliklerini kapsamaktadır. Manevi değerler ise, milletin duygu, düşünce, ahlak gelenek ve göreneklerini içeren özellikleridir. Kültür canlı bir yapıya sahiptir büyüdükçe genişler, genişledikçe farklılık gösterir ve bu şekilde kültür zamanla yayılmış olur. Bu farklılıklar birer zenginlik ölçütü olarak kabul edilir.

Bölgeden bölgeye, şehirden şehire, ilçeden ilçeye bile farklılık gösteren bu gelenek, görenek, halk inanışları, geçiş dönemleri, dinsel ve büyüsel işlemler, törenler, ile pratik uygulamaların muhafaza edilmesi derlenmesi toplanması yazıya aktarılması ve kuşaktan kuşağa aktarılması halk kültürü öğelerinin kaybolmaması ve zamanla yok olmaması açısından önemlidir.

Halfeti (Merkez) Geçiş Dönemleri adlı bu çalışmada Halfeti yöresinde geçiş dönemlerinde var olan doğum, düğün, ölüm adet ve inanışlarının tespiti, Türk Halk kültüründe ve Halfeti Halk kültüründe ortak yönlerin, farklılıkların ve pratik uygulamaların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğine yer verilmiştir.

Halfeti’de geçiş dönemlerinde görülen pratik uygulamalar, dinsel büyüsel işlemler, ritüeller, halk inanmaları, geleneksel uygulamaların temelinde Türk inanç sistemlerinin etkisi ve izine rastlanılmıştır.

Halfeti yöresindeki bu benzerlik ve paralelliklerin fazla olması, yöreye ait olarak bilinen bir takım uygulama ve ritüellerin aslında eski Türk inanışlarında var olması hususu Türk kültürünün Halfeti yöresinde canlı olarak yaşadığının bir göstergesidir.

Günümüzde birçok kimse tarafından hurafe olarak adlandırılan bu unsurlar, aslında zamanlar içinde şekillendiği toplum hakkında bilgiler içermektedir bu unsurların içerisinde Atalar, Ateş, Su kültleri geniş yer alır. Halfeti yöresindeki inanmaları şekillendiren bir başka unsur ise İslamiyetin etkisidir. Askerlik, farklı kültürlere tanışma da kültürü ve inanmaları etkileyen bir diğer unsurdur bütün bunlar ışığında geçiş dönemlerinin temelinde Türk adet ve inanışlarının etkisi oldukça büyüktür.

Halfeti yöresinde teknolojinin gelişmesi, alternatif tıbbın ilerlemesi, eğitim ve refah seviyesinin yükselmesi, farklı kültürler ile olan ilişkiler, bilgisayar ve internetin dünyamıza dahil olması ile bir çok adet ve uygulama şekil itibari ile değişse dahi ilçe halkı özünde o geleneksel yapıyı daima korumuş ve muhafaza etmiştir. Yöre halkı bütün bu gelişmelerin silici ve yok edici etkisine karşı geleneksel uygulama ve inanışlardan kopmamıştır.

KAYNAKÇA

- ABUZAR, Celil. (2010). "Şanlıurfa'da Değişen Toplumsal Yapıda Taziye Geleneği-Bir Toplumsal Yapı Çözümlemesi". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. C.10. S.2.
- ACIPAYAMLI, Orhan. (1974). *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- ALTIN, Tahsin. (2014). *Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Merkez Folkloru*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak.
- ALTINKAYNAK, Erdoğan. (1999). "Avşar Ağıtlarında Ocak ve Ocak'ın Çocuklarla İlişkisi". *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu)*. Adana: Adana Valiliği Yayınları.
- ALTINKAYNAK, Erdoğan. (2008). *Urum Folklor ve Halk Edebiyatı*. Ankara.
- ARTUN, Erman. (1998). *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*. Tekirdağ: Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları.
- ARTUN, Erman. (2000). "Adana'da, Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü". *Milli Folklor*. C.7. S.49.
- ARTUN, Erman. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- AYATA, Saim. (2006). *Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir İnceleme*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Doktora Tezi. Kayseri.
- KALAYCI, Durdu. (1997). "Geçmişten Günümüze Ölüm Âdetleri ve Kemaliye Köyünde Ölüm". *Türk Halk Kültür Araştırmaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAĞLI, Mazhar. (2005). "Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat". *Aile ve Toplum Dergisi*. C. 2 S. 9.
- BALAMAN, Ali Rıza. (1982). *Sosyal Antropolojik Yaklaşımla Evlilik Akrabalık Türleri*. İzmir: İleri Kitap Yayın Dağıtım.
- BAŞÇETİNCİLİK, Ayşe. (1998). *Adana Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- BAYATLI, Necdet Yaşar. (2011). *Irak Türkmenleri Folklorunda Halk İnançları*. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- BEYSANOĞLU, Şevket. (1992). *Kültürümüzde Diyarbakır*. Ankara: San Matbaası.
- BİÇER, Mukaddes. (1991). "Eskişehir İlinde Doğumla İlgili Adet ve İnançlar". *Türk Halk*

Kültüründen Derlemeler. Ankara.

BORATAV, Pertev Naili. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

BOYRAZ, Zeki. (2016). "Kuruluş Yeri, Gelişimi Ve Fonksiyon Özellikleri Bakımından Yeni Halfeti (Şanlıurfa)". *ZfWTVol*. 8 No. 1. S.83-107

CAMPBELL, Joseph.(2000). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

ÇAĞLAYAN, Handan. (1998). *Tarsus İlçesi Ölüm Adetleri*. Tarsus Alan Araştırmaları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÇELİK, Ali. (1998). "Trabzon-Şalpazarı Çepni Türklerinde Ölümle İlgili Gelenek, Görenek ve İnanmalar". *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*. İstanbul.

ÇIBLAK, Nilgün. (2005). *Mersin Tahtacıları*. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÇİFTÇİ, Bedir. (2016). *Turizm Coğrafyası Açısından Dizi Turizmi: Karagül Dizisi Örneği (Halfeti)*. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa.

DEDE, Behçet. (1996). "Artvin Yöresi Düğünlerinde Gelin- Güvey Motifi".3. *Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

DİKMEN, Alaattin. (2015). "Değişik Din ve Mezhep Müntesiplerinin Ölümle Gelen Sosyal Birliktelik Algıları ve Ölümü İçselleştirme Uygulamaları (Diyarbakır Örneği)" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C. 8 S. 40.

ELMACI, Nuran. (2002). "Doğum Gelenekleri: Bakacak Köyünün Dünü ve Bugünü." *Folklor/Edebiyat*. C.8, S.29.

ERDOĞAN, Zübeyde (1996). "Ankara'nın Akyurt İlçesine Bağlı Elecik Köyü'nde Doğumla İlgili Adet ve İnanmalar". *Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara.

ERGİN, Muharrem. (1994). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları. C.1.

ERKUL, Ali. (2002). *Eski Türklerde Evlenme Gelenekleri*. Türkler Ansiklopedisi. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki. (1987). *Anadolu İnançları Anadolu Mitolojisi İnanç-Söylence Bağlantısı*. İstanbul : Geçit Kitabevi.

GENLİK, Özge. (2012). *Yas Süreci ve Yas Sürecindeki Kişilerin Depresyon ve Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi*. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

- GÖNEN, Sinan. (2006). "Dede Korkut Hikâyelerinden Günümüze Yansıyan Evlilik Adetleri". *Milli Folklor*. Y.18. S.69.
- GÜLENSOY, Tuncer. (1994). "Türklerde Ad Verme Geleneği". *Milli Folklor Dergisi*. C.3. S.22.
- GÜLİN, Ögüt Eker. (1998). "Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri". *Milli Folklor*. C.5. S.40.
- GÜZELBEY, Cemil Cahit. (1981), "Gaziantep'te Doğum ve Çocuğa İlişkin Eski Töre ve İnançlar". *Türk Folkloru Araştırmaları*. 1981/2. Ankara: Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- HONİGMANN Ernest, DARKOT Besim. (1963). "Rum-Kale". *Gap'ta Tarıma Dayalı Endüstriler ve Finansman Sempozyumu 1963*. T.C Ziraat Bankası Yayınları.
- İLKKARACAN, Pınar. (1989). *Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İMAMVERDİYEY, İlgar Cemiloğlu. (2002). "Güney Azerbaycan Türkleri Âşıklarla Yapılan Düğün Törenlerindeki Bazı Gelenekler ve Özgün Özellikler". *Erzurum Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. S.19.
- İNAN, Abdulkadir. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KADEMOĞLU, Osman. (1999). *Çeyiz Sandığı*. İstanbul: Duran Ofset.
- KALAFAT, Yaşar. (1999). "Kazakistan'daki Türk Halk İnançları". *Milli Folklor*. C.6. S.42.
- KALAFAT, Yaşar. (1996). *İslamiyet ve Türk Halk İnançları*. Ankara: Hagem Yayınları.
- KALAFAT, Yaşar. (2002). *Hazara Türk Halk İnançları. Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları-I*. Ankara : Kültür Eserleri Dizisi
- KARAKAŞ, Ayhan. (2005). *Feke Yöresi Halk Kültürü Araştırması*. Basılmamış Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- KAYA, Doğan. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KESKİN, Yusuf Ziya. (2006). "Şanlıurfa Halk Kültüründe Ölüm" *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. S.16.
- KILIÇKIRAN, Mazlum Nusret. (1976). "Kilis Düğün Geleneklerinde Cille". *TFA*. C.16.
- KÖK, Zeynep. (2006). *Karaisalı (Merkez) Halk Kültürü Araştırması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- KÖSE, Nerin. (2003). "Türk Düğünlerinde Gerdek Sonrası Duvak Geleneği". *Milli Folklor Dergisi*. C.8. S.60.

- KÜÇÜK, Abdurrahman. (1987).“Erzincan ve Çevresinde Halk İnançları”. 3. *Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri (Gelenek, Görenek ve İnançlar)*. Ankara: Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları. C.4.
- NAHYA, Zümrüt. (1984). “Urfa’da Doğum Gelenek ve Görenekleri”. *Türk Folkloru Araştırmaları*. Ankara: Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- OZANKAYA, Özer. (1996). *Toplumbilim*.İstanbul: Cem Yayınları.
- ÖGER, Adem. (2012). “Uygur Türklerinin Doğum Âdetleri”. *TurkishStudies, International PeriodicalForTheLanguages. LiteratureandHistory of TurkishorTurkic Volume 7/1 Winter 2012, p.1679-1694*.
- ÖNAL, Mehmet Naci. (2004). “Trabzon’da Asker Düğünü”. *MFA.Y.16. S.64*
- ÖRNEK, Sedat Veyis. (2000). *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZDOĞRU, Cevdet. (1968). *Adana ve Yöresinde Düğün Gelenekleri*. TFA. C.11.
- ÖZGÜVEN, İbrahim Ethem. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- SARIÇAM, İbrahim. (2003). *Hız Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- SEZEN, Lütfi. (1993). *Erzurum Şehir Folkloru*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Doktora Tezi. Erzurum.
- SOYLU, Sıtkı. (1973). “Mut Düğünlerinde Düğün Töre ve Süreleri”. *TFA. C.14. S.287*.
- ŞAHİN, Hüseyin. (1991). “Morhamam Köyünde (Malatya) Kirvelik Kurumu Gelenekleri”. *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- ŞENTÜRK, Ahmet. (1971). “Malatya’da kız kaçırma”.*TFA. C.13. S.266*.
- TAŞ, Hülya. (1994). “Erzurum’da Doğum ve Çocukla İlgili Eski Âdet ve İnançlar”. *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*. Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- TEKE, Elif. (2005). *Osmaniye’de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar*.Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- TEZCAN, Mahmut. (1998). *Çocuk Nişanlılığı (Afyon Çayırbağ Köyü Örneği)*. Ankara: HAGEM Yayınları.
- TEZCAN, Mahmut. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*.Ankara: İmge Kitabevi.
- TÜRK, Hüseyin. (1989).“Güneyevler Köyü’nde Doğumla İlgili Bazı Geleneksel Uygulamalar ve Boş İnançlar”. *TFA. C.1. S.114*.

- TÜRKDOĞAN, Orhan. (1966). "Türklerde Kirvelik ve Sünnet Geleneği". *Türk Kültür Araştırmaları*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ÜÇER, Müjgan. (2002). "Beşik-Eşik-Keşik Sivas'ta Ölümle İlgili İnanışlar Sözlü Gelenek ve Sivas Mezarlıkları". Erdem Türk Halk Kültürü Özel Sayısı-III. *Atatürk Kültür Merkezi Yayınları*. C.13. S. 39.
- ÜLKÜTAŞIR, Mehmet Şakir. (1963). "Sinop ve Çevresinde Köy Düğünleri". *TFA*. C. 8. S.163.
- YASA, İbrahim. (1962). *Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler*. Ankara: Todaie Yayını.
- YETİŞEN, Rıza. (1978). "Yakapınar'da Gelin Düğünü". *TFA*. C 18.
- YILDIZ, Mehbuse. (1968). "Ermenek Başyayla Kasabasında Ölüm ve Cenaze Törenleri". *TFA*. C.11. S. 226.
- YILMAZ, Özer. (2001). "Afyon'un Peribacaları". İstanbul. *Türk Coğrafya Dergisi*, S.36.
- YOLCU, Fatmagül. (2008). *Adana İli Ceyhan İlçesi Halk Kültürü Araştırması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- YÜKSEL, Dilek. (2007). *Gaziantep ve Çevresinde Doğumla İlgili İnanış ve Uygulamalar*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- www.cittaslowturkiye.org.
- www.halfeti.gov.tr/tarihce,2017

KAYNAK KİŞİLER

Sıra	Ad- Soyad	Yaş	Medeni Durumu	Doğum Yeri	Mesleği
1	Kadriye Sönmez	29	Bekar	Halfeti	Ev Hanımı
2	Zeynep Karabulut	25	Evli	Halfeti	Tekstil İşçisi
3	Mehmet Karabulut	34	Evli	Halfeti	Memur
4	Vediha Karabulut	38	Evli	Halfeti	Ev Hanımı
5	Saim Kılıç	26	Bekar	Halfeti	Konfeksiyoncu
6	Zehra Polat	27	Evli	Göklü - Halfeti	Ev Hanımı
7	Lokman Güneş	30	Evli	Halfeti	Çiftçi
8	Reşat Yıldırım	36	Evli	Halfeti	Terzi
9	Cuma Aygün	27	Evli	Halfeti	Serbest Meslek
10	Hasan Taş	25	Bekar	Halfeti	Serbest Meslek
11	Zeki Aydın	33	Evli	Halfeti	Memur
12	İbrahim Göktaş	27	Bekar	Halfeti	Hayvancılık
13	Reşat Baz	27	Evli	Halfeti	Mevsimlik İşçi
14	Recep Doğan	32	Evli	Halfeti	Mevsimlik İşçi
15	Selami Bozkaya	35	Evli	Halfeti	Memur
16	Dilara Karabulut	28	Bekar	Halfeti	Mevsimlik İşçi
17	Ayşe Karabulut	44	Evli	Halfeti	Ev Hanımı
18	Servet Kılıç	35	Evli	Halfeti	Kasap
19	Kemal Çelik	24	Bekar	Halfeti	Öğrenci
20	Erhan Demir	23	Bekar	Halfeti	Öğrenci
21	Vedat Şimşek	29	Evli	Halfeti	Serbest Meslek
22	Erdal Koç	36	Evli	Halfeti	Hayvancılık
23	Adem Tekin	23	Bekar	Halfeti	Serbest Meslek
24	Mustafa Demir	27	Bekar	Halfeti	Yok
25	Hasan Demir	34	Evli	Halfeti	Mevsimlik İşçi
26	Murat Yıldırım	27	Bekar	Halfeti	Çiftçi
27	Sedat Yılmaz	30	Bekar	Halfeti	Hayvancılık
28	Abdullah Yakın	34	Evli	Halfeti	Elektrikçi
29	Hasan Yılmaz	28	Bekar	Halfeti	Mevsimlik İşçi
30	Ferhat Karabulut	23	Bekar	Halfeti	Öğrenci
31	Neşat Karabulut	44	Evli	Halfeti	Memur
32	Halil Çelik	36	Evli	Halfeti	Hayvancılık
33	İbrahim Çelik	24	Bekar	Halfeti	Öğrenci
34	Güven Kılıç	38	Evli	Halfeti	Mevsimlik İşçi

FOTOĞRAFLAR

Halfeti

Cittaslow 1999 yılında İtalya’da kurulmuştur.

Finlandiya'nın Kiristenstad kentinde 12/13.04.2013 tarihlerinde düzenlenen Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantısında, Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi Türkiye'nin yeni Cittaslow'u (Sakin Şehri) ilan edildi.

Halfeti'de tekne turları

Halfeti marina ve sahil

Halfeti’de yöresel ev ekmeği (nanımale) yapmasını bilmeyen yeni geline mutlaka öğretilir
Halfeti’de en çok bu ekmek tüketilir.

Halfeti'de Sünnet Düğünü

Halfeti'de Sünnet Düğünü

Düğün öncesi ailelerin mutlaka uğradığı bir mekân “çeyiz evi”

Çeyiz ürünlerinden olan yün yastık, yorgan içinde kullanılır evlerde bu şekilde yıkanır, kurutulur ve çeyize konur bu işlem düğünden 1 hafta önce yapılır.

Halfeti’de düğün

Düğünlere tanıdık eş dost akraba davet edilir ve halaylar çekilir. Düğünlerde eğlence aracı davul ve zurnadırdurumu daha iyi olanlar orkestra ile de düğün tertibi yaparlar.

Halfeti’de bir cenaze töreni ölü yıkandıktan sonra defin edilir ve dualar okunur.

Halfeti’de eski, küçük bir çocuk mezarlığı yeri belli olsun diye etrafına briket konur.

Halfeti’de taziye geleneği
Taziye başsağlığı dilemek amacıyla yapılan bir ziyarettir.
Taziye’de acılar paylaşılır, ölenin ardından dualar okunur.

En çok gidilen türbelerden biri Şeyh Salman Farizi Türbesi

Şeyh Nasır Türbesi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Müslüm KARABULUT

Doğum Yeri ve Tarihi : Şanlıurfa - 22.06.1991

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı.

Pedagojik Formasyon Öğrenimi: Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı.

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı.

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Ardahan Cumhuriyet Başsavcılığı, Denetimli Serbestlik Müdürlüğü.

İletişim

E-Posta Adresi : baran.karabulut2@msn.com

Tarih :